

INFORMATOR OŚWIATOWY

BIULETYN OŚRODKA DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W SŁUPSKU

INNOWACJE PEDAGOGICZNE

PROGRAMY AUTORSKIE

W biuletynie m.in.:

- Przepisy prawne, decyzje, zalecenia i wyjaśnienia...
- Informacje o placówkach oświatowych
- Innowacje i poszukiwania w nauczaniu i wychowaniu
- Propozycje doskonalenia nauczycieli
- Informacje o konkursach i olimpiadach dla uczniów
- Recenzje, nowości wydawnicze
- Komunikaty

ODN
S Ł U P S K
www.odn.slupsk.pl

INFORMATOR OŚWIATOWY

Nr 1/07 (134) • Rok XVII • STYCZEŃ - MARZEC 2007 • ISSN 1505-0904

▪ Programy autorskie i programy innowacyjne ▪ Rozmowa z Haliną Krupą, konsultantem ds. terapii pedagogicznej i wychowania do życia w rodzinie w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku (2 - 4)▪

PRZEPISY, ZALECENIA, WYJAŚNIENIENIA s. 5

▪ Polecamy... ustawy, rozporządzenia, zarządzenia (s.8-10) ▪ Komunikaty (s.6 -7)▪

INFORMACJE, OPINIE, PROPOZYCJE s. 8

▪ Elżbieta Wild: Działalność innowacyjna (s. 8)▪Halina Krupa: Dokumentacja działalności innowacyjnej i eksperymentalnej (s. 9 - 10)▪ Władysława Hanuszewicz: Karta innowacji pedagogicznej (s.10 - 12)▪ Joanna Jaśniewicz-Gwizdalla: Kim będę? (s. 12 - 14)▪ Marzena Tuliszka: Zobaczyć, zrozumieć, zapamiętać, czyli zaprzyjaźnić się z historią (s.14-16)▪ Grażyna Gazicka: Więcej ruchu dla maluchów (s. 17 -18)▪ Joanna Domaszek, Iwona Dudkowska-Juzwa, Beata Kostrzewa, Małgorzata Łapinska-Wencławska, Mariola Ostrowska: diagnoza sprawności fizycznej uczniów klas I-III (s. 18-19)▪ Grażyna Gazicka: zabawy śródlekcyjne wspomagające rozwój psychoruchowy (s. 20 - 22)▪ Lidia Wojtas: trudności adaptacyjne dziecka trzyletniego w grupie przedszkolnej (s. 22 - 24)▪ Monika Fortuńska: Kształcenie europejskie w systemie edukacji narodowej (s. 25 - 26)▪ Joanna Jaśniewicz-Gwizdalla: Czarno - biały świat (s. 26 - 27) ▪Katarzyna Cybula: Praca w grupach i w parach (28 - 29)▪

DOSKONALENIE NAUCZYCIELI s. ▪ 30

Ewa Misiewicz: Odbłyło się w ODN (s. 30 - 31)▪ Grażyna Wieczorek: Partnerskie Projekty Szkół Comenius (s. 31 -33) ▪ Teresa Kutajczyk: Uwarunkowania wyników egzaminu gimnazjalnego (s. 33 - 39)▪ Lech Kowalewski: „Za rękę z Einsteinem” (s. 40)▪ Lech Kowalewski: Formy wspomagające sprawowanie nadzoru pedagogicznego (41 – 42)▪ Jerzy Paczkowski: Warsztaty. Interpretowanie i wykorzystanie wyników egzaminów zewnętrznych (s. 43)▪

OLIMPIADY, KONKURSY s. 44

▪ Iwona Płociennik, Mariusz Domański: XII Ogólnopolski Konkurs Literacki im. Adama Mickiewicza (s. 44 - 45)▪ Irena Czyż: XX edycja konkursu „Mój las” (s. 45 – 46)▪Jolanta Gierszewska; Ogólnopolski konkurs „Słowo daję” (s. 47 – 48)▪Jolanta Kopczak: II Konkurs Plastyczny Dzieci i Młodzieży „Cztery pory roku”(s. 49-51)▪

KSIĄŻKI I CZASOPISMA s. 52

Elżbieta Wisławska: Podróż z literaturą w tle... Miasto spadających aniołów (s. 52) ▪Jerzy Paczkowski: wprowadzenie do nauczania powtórka dla nauczycieli (s. 53 – 54) ▪ Elżbieta Pliszka: Biblioteka ODN poleca (s. 55)▪ Agata Szklarkowska: To warto przeczytać (s. 56-57)▪Wskazówki dla przygotowujących publikacje (s. 60)▪

Programy autorskie i programy innowacyjne

Rozmowa z Haliną Krupą – konsultantem ds. terapii pedagogicznej i wychowania do życia w rodzinie w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku

W terminologii dotyczącej opracowywania nowych działań wdrażanych przez nauczycieli funkcjonuje jednocześnie kilka pojęć, których często – mylnie – używa się zamiennie. Jaka jest różnica między innowacją pedagogiczną a programem innowacyjnym?

Rozporządzenie MENiS z dnia 9 kwietnia 2002r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publicznej szkoły i placówki (Dz.U. Nr 56, poz. 506) daje możliwość wprowadzenia do szkół nowych rozwiązań programowych, organizacyjnych i przedmiotowych. Każdy nauczyciel może zaplanować innowacyjne treści w zakresie: przedmiotu, modułów przedmiotowych, ścieżek międzyprzedmiotowych, kół zainteresowań.

Nowatorstwo pedagogiczne sprawia, że nauczyciel staje się kreatywny, twórczy, potrafi pracować wykorzystując nauki interdyscyplinarne, dba o rozwój osobisty swój i ucznia.

Nie ma zasadniczej różnicy między innowacją pedagogiczną a programem innowacyjnym. Innowacja to „ukuty w głowie” pomysł czy projekt, zbiór informacji zebranych na podstawie posiadanej na wiedzy i mających oparcie we własnym doświadczeniu. To zmierzenie się z rzeczywistością w celu wprowadzenia nowych, atrakcyjnych treści edukacyjnych na grunt szkoły, instytucji wychowawczo-opiekuńczych i kulturalno-oświatowych. To niekonwencjonalny styl pracy nauczyciela z dziećmi i młodzieżą.

Program innowacyjny opiera się na tych samych założeniach co innowacja. Natomiast pod względem formalnym i merytorycznym program innowacyjny jest udokumentowany i przedłożony na piśmie odpowiednim władzom oświatowym.

Co to jest program autorski? Kiedy wymaga on zatwierdzenia przez ministerstwo?

Ścisłe określenie znajdziemy ww. rozporządzeniu MENiS. Określenie „program autorski” odnosi się zarówno do ogólnodostępnych programów wpisanych do wykazów ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, jak również programów opracowanych i realizowanych przez nauczyciela (nauczycieli) na poziomie danej szkoły i tylko w tej szkole. Często nauczyciele przeceniają znaczenie programu autorskiego opracowanego i realizowanego na poziomie konkretnej szkoły (po dopełnieniu wymaganych procedur), natomiast pomniejszają rangę i znaczenie programów autorskich, wpisanych do wykazu MEN.

Jaka jest procedura zatwierdzania programu autorskiego?

Każdy program autorski, mimo swojego indywidualnego charakteru, musi spełniać wymogi określone w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczenia (Dz.U. 2004 nr 25 poz. 220).

Zgodnie z przywołanym rozporządzeniem, aby program autorski – opracowany przez nauczyciela samodzielnie lub z wykorzystaniem programów dopuszczonych do użytku szkolnego i wpisanych do wykazów MENiS – był dopuszczony do realizacji w danej szkole (przedszkolu) i włączony do szkolnego zestawu programów nauczania (czyli do realizacji w danej szkole), musi uzyskać:

Program	Opinia
Wychowania przedszkolnego	pozytywną opinię nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego, posiadającego wykształcenie wyższe i kwalifikacje do pracy w przedszkolu;
Program nauczania ogólnego	pozytywną opinię nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego, posiadającego wykształcenie wyższe w zakresie zgodnym z zakresem treści nauczania, które program obejmuje;
Nauczania dla zawodu lub dla danego profilu	pozytywną opinię kuratora oświaty, a w wypadku programów nauczania dla zawodów podstawowych dla żegluga morskiej i śródlądowej, a także pozytywną opinię odpowiednio ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej i ministra właściwego do spraw transportu.

Programy autorskie, o których mowa powyżej, dopuszcza do użytku w danej szkole i włącza do szkolnego zestawu programów dyrektor szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej i rady szkoły, a jeżeli nie została ona powołana, opinii rady rodziców lub innego przedstawicielstwa rodziców.

Gdzie można szukać wskazówek, jakie elementy koniecznie powinna zawierać dokumentacja niezbędna do zatwierdzenia programu autorskiego?

Wytyczne do opracowania, przygotowania do zatwierdzenia zawarte są we ww. Rozporządzeniu MENiS z dnia 5 II 2002 r. Natomiast uprawnienia do wprowadzenia szkolnych programów autorskich lub innych programów nieumieszczonych w urzędowym wykazie MENiS daje szkołom i nauczycielom Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 IV 2002 r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki (DzU Nr 56 poz. 506).

Proponuję zestaw literatury, która może pomóc nauczycielowi przy realizacji projektu, planowaniu programowym, metodycznym i organizacyjnym:

- Komorowska H.: Konstrukcja, realizacja i ewaluacja programu nauczania. Warszawa: 1995
- Niemierko B.: Pomiar sprawdzający w dydaktyce. Warszawa: 1990
- Niemierko B.: Między oceną a dydaktyką. Warszawa: 1997
- Niemierko B.: Drogi i bezdroża ewaluacji. „Kwartalnik Pedagogiczny” nr 3.
- Szczepańska M.: Program autorski - jak go napisać? Słupsk: 1999

- M. Sobańska-Bondaruk, Zasady konstruowania programów nauczania. „Wiadomości Historyczne”
- J. Kędzierska, Nauczyciel i jego program autorski, Edukacja i reforma, t.2, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego

Kiedy i czy w ogóle można zawiesić realizację innowacji lub programu autorskiego?

Programy innowacyjne zatwierdzone są przez organ nadzorujący bądź radę pedagogiczną, a programy autorskie przez radę pedagogiczną i radę szkoły. Czas realizacji programów to najczęściej okres 1 roku szkolnego (z możliwością kontynuacji w następnych latach). Program, który jest już realizowany można zawiesić wtedy, gdy np:

- nauczyciel realizujący program jest nieobecny z powodu długotrwałej choroby (2-3 miesiące),
- w trakcie innowacji nauczyciel przeszedł na urlop macierzyński lub zdrowotny,
- propozycja programu innowacyjnego lub autorskiego nie spełnia oczekiwań uczestników zajęć (małe zainteresowanie tematem),
- po kilku miesiącach pracy z programem nauczyciel nie widzi oczekiwanych efektów,
- nauczyciel jest zniechęcony „oporem” uczniów i ciągle napotyka problemy natury bazowej, finansowej, organizacyjnej itp.

W zależności od przyczyny rezygnacji autor programu może przerwać jego wdrażania według ustalonych procedur:

- zgłoszenie radzie pedagogicznej, z podaniem przyczyny zawieszenia programu lub całkowitej rezygnacji z jego realizacji,
- przegłosowanie przez członków rady pedagogicznej wstrzymania realizacji programu,
- odnotowanie w protokole rady pedagogicznej zawieszenia innowacji lub całkowite rezygnacji z jej prowadzenia,
- dokonanie adnotacji w dokumentacji programów autorskich i innowacyjnych o zmianie postanowienia,
- zgłoszenie wniosku do odpowiednich instancji o zawieszeniu lub całkowitej rezygnacji z wdrażania innowacji – jest to niezbędne w przypadku przyznania przez organ prowadzący dodatkowych godzin na tę innowację; decyzję podejmie organ prowadzący (w przypadku przyznania dodatkowych godzin, będących do dyspozycji dyrektora, decyzję podejmuje dyrektor).

Jak i kiedy najlepiej dokonać oceny efektów realizowanego programu innowacyjnego, autorskiego?

Programy innowacyjne i autorskie powinny podlegać okresowej (sześciomiesięcznej, rocznej lub czasowo wyznaczonej w programie) ewaluacji. Ewaluacja pozwala określić przydatność, celowość i opłacalność pracy naszej i ucznia. Gromadzone prace pisemne, testy, krzyżówki, rysunki, odnotowane wypowiedzi ustne uczestników będą potwierdzeniem skuteczności działań innowacyjnych.

Informacje o zakończeniu programu innowacyjnego wraz ze sprawozdaniem przekazujemy za pośrednictwem dyrektora placówki organowi prowadzącemu.

Jaką rolę w tworzeniu i realizacji programów autorskich i innowacji pedagogicznych odgrywa osobowość nauczyciela?

Powołując się na autorytety z dziedziny psychologii, możemy powiedzieć, że osobowość:

- jest dynamiczną organizacją psychofizycznych układów tkwiących w jednostce, które kreują charakterystyczne wzorce zachowania, myśli i uczuć (Allport, 1961),
- zależy od wrodzonych popędów, wyuczonych motywów oraz doświadczenia. „Jest to względnie stały sposób organizacji dyspozycji motywacyjnych danej osoby, wynikający z interakcji między popędami biologicznymi a otoczeniem społecznym i fizycznym.” (Eysenck 1975).

Tak więc osobowość to jeden z najważniejszych atutów wyznaczających intelektualną atrakcyjność autora programu innowacyjnego, autorskiego. Rozwój osobisty nauczyciela ma ogromny wpływ na rozwój osobisty ucznia i powodzenie realizacji projektu. Ważną cechą osoby wdrażającej projekt są: konsekwencja działania, systematyczność, wewnętrzna dyscyplina, żywiołowość, charyzma oraz cierpliwość. Często bywa tak, że na efekty pracy trzeba czekać dość długo. ♦

Iwona Poźniak

WZÓR: Karta innowacji pedagogicznej

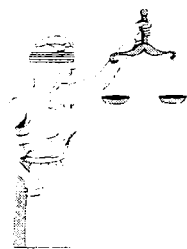
Wskazówką do realizacji programu innowacyjnego będą niżej podane punkty tj.:

Karta pracy innowacyjnej, nowatorskiej.

Imię i nazwisko autora innowacji .....

Nazwa placówki, w której prowadzona jest innowacja..

1. Nazwa innowacji (temat) .....
2. Cel innowacji – przewidywany efekt końcowy. Jakie sprawności, umiejętności, zainteresowania rozwija działanie innowacyjne.....
3. Data rozpoczęcia i przewidywany czas trwania innowacji.....
4. Szkoła, placówka, w której prowadzona jest innowacja .....
5. Autor innowacji .....
6. Wdrażający innowację.....
7. Kto zatwierdził innowację .....
8. Koszty innowacji i źródła finansowania.....
9. Opis innowacji.....
10. Wnioski dotyczące zakresu i sposobów wykorzystania wyników innowacji.....
11. Inne uwagi.....
12. Pomoce.....

PRZEPISY

ZALECENIA

WYJAŚNIENIA

Polecamy...

Ustawy

- Ustawa z dnia 18 października 2006 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy (Dz.U. 2006 nr 217, poz.1587).

Rozporządzenia:

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 listopada 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy oraz sposobu ich dokumentowania, a także zakresu informacji zamieszczanych w rejestrze wypadków przy pracy (Dz.U. 2006 nr 215, poz.1582)
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad udzielania urlopu wypoczynkowego, ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop (Dz.U. 2006 nr 217 poz. 1591).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 listopada 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy oraz sposobu ich dokumentowania, a także zakresu informacji zamieszczanych w rejestrze wypadków przy pracy (Dz.U. 2006 nr 215 poz. 1582).
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 listopada 2006 r. w sprawie wysokości kwoty

ulgi uczniowskiej w podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 2006 nr 218 poz. 1594).

- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 listopada 2006 r. w sprawie wysokości kwoty ulgi uczniowskiej w podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 2006 nr 218 poz. 1594).
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 listopada 2006 r. w sprawie wysokości kwoty ulgi uczniowskiej (Dz.U. 2006 nr 218 poz. 1595).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 listopada 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. 2006 nr 228 poz. 1669).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie szczególnych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji osób, którym można zlecać prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz (Dz.U. 2006 nr 235 poz. 1703).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2006 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2007 (Dz.U. 2006 nr 246 poz. 1799).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 stycznia 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie egzaminów eksternistycznych (Dz.U. 2007 nr 14 poz. 86).

Wyroki Trybunału Konstytucyjnego

- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 stycznia 2007 r. sygn. akt U 5/06 (Dz.U. 2007 nr 10 poz. 70) ✦

Lech Kowalewski
konsultant ds. doskonalenia
kadry kierowniczej i oświaty samorządowej
w ODN w Słupsku

Komunikaty

II etap konkursu „Szkoła z Tradycją”

Od 15 stycznia rozpoczął się II etap konkursu „Szkoła z Tradycją”. Do tegorocznej edycji zgłosiło się łącznie 241 szkół. Wszystkie ich prace są dostępne na portalu www.szkoiaztradycja.org

Zgodnie z regulaminem, Kapituła Konkursu, wraz z internautami wytypuje spośród wszystkich zgłoszonych projektów do ścisłego finału po 12 inicjatyw w każdej kategorii wiekowej, uznanych za najbardziej interesujące. Prezentacja finalistów będzie miała miejsce podczas konferencji prasowej organizowanej przez inicjatora Konkursu, Fundację Szansa w dniu 16 kwietnia br. w Warszawie.

Celem konkursu jest pokazanie bogactwa tradycji pielęgnowanej przez szkoły. Organizatorzy chcą zaktywizować środowiska szkolne do przywracania i kultywowania własnej tradycji i własnej odrębności. Mają nadzieję, że zainicjowane przez ten konkurs przywracanie kulturotwórczej roli szkoły, przerodzi się w masowy ruch społeczny.

Na portalu www.szkoiaztradycja.org można zapoznać się ze zgłoszonymi prezentacjami nadesłanymi przez szkoły i oddać swój głos, prowadzić dyskusje na naszym forum oraz tworzyć kalendarium ciekawych inicjatyw i konkursów.

Do 5 maja jeszcze jest czas dla wszystkich szkół na wystawienie swojej prezentacji na portalu internetowym organizatora konkursu w kategoriach dodatkowych:

- etiuda wideo - 2-3 minutowy film o obyczajowości szkolnej,
- pieśń patriotyczna - nagranie dźwiękowe, bądź wideo wybranego utworu patriotycznego lub wynikającego z tradycji własnej,
- plakat, pocztówka - prace plastyczne związane z tradycją szkoły, do wykorzystania w następnej edycji konkursu,
- symbole szkolne - zdjęcia prezentujące sztandary, tarcze szkolne, logotypy, mundurki, znaki graficzne związane trwale z tradycją szkoły,
- klub absolwenta - kategorie, w której wygrywają szkoły potrafiące zgromadzić największą liczbę absolwentów na wspólnej liście internetowej,
- szkoła ambasadą - konkurs na najciekawszą prezentację Polski jej tradycji i kultury.

Ze strony: http://www.men.gov.pl/oswiata/biezace/szkola_z_tradycja_2_etap.php

Projekt „Pracownie komputerowe dla szkół” edycja 2007

Ministerstwo Edukacji Narodowej przystąpiło do realizacji ostatniej edycji projektu „Pracownie komputerowe dla szkół” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. W projekcie mogą uczestniczyć szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne oraz szkoły policealne. Do udziału zapraszamy w szczególności szkoły, które dotychczas nie uczestniczyły w projektach Ministerstwa Edukacji Narodowej współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego. O przydział pracowni w ramach tego projektu mogą wystąpić również szkoły niepubliczne z uprawnieniami szkół publicznych.

W pierwszej kolejności typowane do wyposażenia zostaną szkoły, które nie posiadają pracowni komputerowych, w dalszej kolejności wyposażane będą szkoły posiadające przestarzałym sprzęt komputerowy oraz szkoły (zespoły szkół) z dużą liczbą uczniów, w których jedna pracownia nie jest w stanie zaspokoić potrzeb placówki.

Ze strony: www.menis.gov.pl/edu_infor/projekty

Komunikat Pomorskiego Kuratora Oświaty

W związku z zakończonymi feriami zimowymi, Kuratorium prosi o dokonanie kontroli obiektów należących do szkoły lub placówki oświatowej w zakresie zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z tych obiektów. Protokoły z przeglądów należy poddać analizie prospektywnej, która powinna dotyczyć najważniejszych obszarów problemowych bezpieczeństwa szkoły, wynikającej z określonych uwarunkowań.

Szczególną uwagę należy zwrócić na zagrożenia pożarowe oraz powodowane aktualnymi warunkami atmosferycznymi.

Ze strony: <http://www.kuratorium.gda.pl>

Świadomość historyczna młodzieży w Polsce

Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej planuje przeprowadzenie badań nad świadomością historyczną młodzieży w Polsce. Przygotowany projekt badawczy uzyskał aprobatę Ministra Edukacji Narodowej, w związku z tym pełniąca obowiązki Pomorskiego Kuratora Oświaty, Anna Lis informuje o możliwości zgłoszenia się do szkół ankieterów IPN.

Ze strony: <http://www.kuratorium.gda.pl>

☞ „Trudne Wybory”

Ogólnopolski konkurs na esej

Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli oraz Stowarzyszenie „Dzieci Holocaustu” w Polsce zapraszają do wzięcia udziału w przedsięwzięciach związanych z obchodami Dnia Pamięci o Holokauście i przeciwdziałaniu zbrodniom przeciwko ludzkości. Dzień Pamięci o Holokauście i przeciwdziałaniu zbrodniom przeciwko ludzkości został wprowadzony do szkół przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w 2004 roku, w ramach inicjatywy Rady Europy – „Nauczanie pamięci – edukacja na rzecz przeciwdziałania zbrodniom przeciwko ludzkości” oraz w związku z Deklaracją Sztokholmską Grupy Roboczej do Współpracy Międzynarodowej w Dziedzinie Edukacji, Pamięci i Badań nad Holocaustem.

Jako stała data tych obchodów w szkołach w naszym kraju wybrany został 19 kwietnia - rocznica wybuchu powstania w Getcie Warszawskim.

Uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych mogą wziąć udział w ogólnopolskim konkursie – „Trudne Wybory” - dla na esej, którego temat dotyczył będzie trudnego wyboru, przed którym niejednokrotnie stawali ludzie w czasie okupacji hitlerowskiej w Polsce.

Celem konkursu jest kreowanie pozytywnych wzorców społecznych, rozwijanie wrażliwości, budowanie etyki życia społecznego. Konkurs ma kształtować i promować wśród młodych ludzi postawę otwartości, altruizmu, solidarności i niezgody na obojętność, ma przyczynić się do budowania więzi międzypokoleniowej i uwrażliwić młodych ludzi na zagrożenia wynikające z fanatyzmu i braku tolerancji.

Szczegółowe informacje: www.codn.edu.pl

☞ XIV Słupska Wiosna Literacka

XIV Słupska Wiosna Literacka trwać będzie od 16 do 20 kwietnia 2007 r. Zapraszamy dzieci, młodzież, bibliotekarzy, nauczycieli oraz zainteresowanych rodzimą literaturą mieszkańców Słupska i regionu na wiosenne spotkania z literatami – gośćmi SWL: Lilianą Bardijewską, Wandą Chotomską, Izabellą Klebańską, Barbarą Kosmowską, Jolantą Nitkowską-Węglarz, Grzegorzem Kasdepke, Ryszardem Kurylczykiem, Grzegorzem Leszczyńskim, Edwardem Lutczynem, Danielem Odiją Michałem Ogórkim.

Ze strony: www.pbw.slupsk.pl

☞ IV Światowy Kongres Rodzin

Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli jest współorganizatorem IV Światowego Kongresu Rodzin - największego światowego spotkania rodzin i liderów organizacji prorodzinnych. Kongres odbędzie się w Warszawie w Sali Kongresowej Pałacu Kultury i Nauki w dniach od 11 do 13 maja 2007 r. W tym roku spotkanie będzie przebiegało pod hasłem: „RODZINA WIOSNĄ DLA EUROPY I ŚWIATA”

Dotychczasowe Światowe Kongresy Rodzin odbyły się:

I – w Pradze w 1977 r.

II – w Genewie w 1999 r.

III – w Meksyku w 2004 r.

Szczegółowe informacje: www.kongresrodzin.org.pl

Ze strony: www.codn.edu.pl

☞ Technologia informacyjna w nauczaniu oraz doskonalenie nauczycieli

Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie oraz Unia Europejskich Federalistów POLSKA zapraszają do udziału w programie edukacyjnym: „Wykorzystanie technologii informacyjnej w nauczaniu oraz doskonalenie nauczycieli w tym zakresie w Holandii” Haarlem, 06-13.10.2007.

Główne elementy programu: * Zapoznanie z zasadami organizacji oświaty w Holandii. * Kształcenie pedagogów i nauczycieli w zakresie technologii komputerowych. * Metodyka nauczania z wykorzystaniem technologii informacyjnej na poszczególnych poziomach kształcenia. * Nawiązanie kontaktów z kadrami szkół holenderskich. * Elementy turystyczne: Amsterdam, Haga, Rotterdam. Program obejmuje wizyty w szkołach, w ramach których planowane są spotkania z kadrami pedagogiczną, zwiedzanie obiektów, hospitacja zajęć. Uczestnicy będą mieli szansę porównania metod nauczania stosowanych w Holandii i Polsce, nawiązania kontaktów z kadrami szkół holenderskich.

Termin: 06-13.10.2007

Koszt: 1700 zł.

Zgłoszenia przyjmowane są do dnia 20 kwietnia 2007 roku. Decyduje kolejność zgłoszeń.

W sprawie szczegółów należy kontaktować się ze współorganizatorem wyjazdu: Bożeną Boryczką – OEIiZK (tel. kom. 0 601 935 774, holandia@oeiizk.waw.pl).

Zasady rekrutacji oraz szczegółowe informacje **na stronie:** www.oeiizk.waw.pl ♦

M.T.

INFORMACJE OPINIE PROPOZYCJE

Działalność innowacyjna

Podstawą prawną do wdrażania innowacji pedagogicznych jest Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dn. 9 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki, które podaje, że:

- uchwałę w sprawie wprowadzenia innowacji w szkole podejmuje rada pedagogiczna,
- uchwała taka może być podjęta po uzyskaniu zgody nauczycieli, którzy będą w niej uczestniczyć, opinii rady szkoły, pisemnej zgody autora lub zespołu autorskiego innowacji (w przypadku, gdy złożona innowacja nie była wcześniej publikowana),
- uchwała rady pedagogicznej w sprawie prowadzenia innowacji wraz z opisem jej zasad oraz opiniami dyrektora szkoły przekazuje kuratorowi oświaty i organowi prowadzącemu szkołę w terminie do 31 marca roku poprzedzającego rok szkolny, w którym jest planowane rozpoczęcie innowacji.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu informuje, że: „Innowacją pedagogiczną (....) są nowatorskie rozwiązania programowe, organizacyjne lub metodyczne, mające na celu poprawę jakości pracy szkoły”.

Przy wyborze tematyki, którą obejmować będzie innowacja, przede wszystkim należy wziąć pod uwagę, czy szkoła jest w stanie zapewnić odpowiednie warunki organizacyjne, niezbędne do realizacji planowanych działań (warunki lokalowe, wyposażenie pracowni, materiały dydaktyczne itp). Innowacja może obejmować wszystkie lub wybrane zajęcia edukacyjne, całą szkołę, oddział lub grupę.

Opracowując innowację pedagogiczną, nauczyciel powinien uwzględnić potrzeby wynikające z planu pracy szkoły, wizji placówki oraz zainteresowania i uzdolnienia uczniów, a także problemy środowiska, w którym pracuje.

Nauczyciele najczęściej opracowują innowację na temat edukacji prozdrowotnej, regionalnej, europejskiej, humanistycznej - w szczególności teatralnej. Wiele jest innowacji z zakresu informatyki, matematyki, sztuki oraz wychowania fizycznego.

Przy opracowaniu dokumentacji nowatorskich działań można skorzystać z gotowych plików, które znajdują się na stronach internetowych portali dla nauczycieli. Gotowe wzory na pewno pomogą nauczycielowi w udokumentowaniu opracowanej innowacji.

Innowacje mogą być wspomagane przez budżet szkoły, jeśli nauczyciel uzyskał wcześniej pisemną zgodę placówki na finansowanie planowanych działań. Wspierać je mogą finansowo również: rada rodziców, prywatni sponsorzy i instytucje.

Wdrażanie innowacji wpływa na podnoszenie efektów kształcenia, umożliwia pełniejsze osiąganie celów nauczania i uczenia się, pomaga w organizacji procesów edukacyjnych. Jest inspiracją dla nauczycieli i uczniów, pozwala na zdobywanie nowej wiedzy i umiejętności, stymuluje twórcze myślenie, uatrakcyjnia proces nauczania. Działania innowacyjne umożliwiają dostosowanie metod, form i środków do zróżnicowanych potrzeb i możliwości uczniów. ♦

Elżbieta Wild

*konsultant ds. nauczania zintegrowanego
w ODN w Słupsku*

Krokusy

Krokusy wyskakują z ziemi

Jak wiolinowe nuty,

A panny się chylą nad nimi

I z nut układają bukiety.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

Dokumentacja działalności innowacyjnej i eksperymentalnej

Poniższa informacja ma charakter instruktażowy. Zawiera wytyczne do realizacji programów innowacyjnych i eksperymentalnych prowadzonych przez publiczne szkoły i placówki. Ma na celu pokazać zainteresowanym nauczycielom (członkom rady pedagogicznej, dyrektorom) krok po kroku kolejność postępowania przy wdrażaniu programów innowacyjnych i eksperymentów pedagogicznych.

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. O systemie oświaty (tekst jednolity Dz.U. z 2004r. Nr 256 poz.2572, z późniejszymi zmianami),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 kwietnia 2002r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki (Dz. U. Nr 56 poz. 506).

Rada pedagogiczna podejmuje uchwałę w sprawie wprowadzenia innowacji lub eksperymentu po zapoznaniu się z celami, założeniami i sposobem realizacji innowacji lub eksperymentu.

Uchwała rady pedagogicznej może być podjęta po uzyskaniu:

- a) zgody nauczycieli, którzy będą uczestniczyć w innowacji lub eksperymentach,
- b) opinii rady szkoły,
- c) pisemnej zgody autora lub zespołu autorskiego innowacji lub eksperymentu na jego prowadzenie w szkole.

W szkołach, w których nie została powołana rada szkoły, zadania rady wykonuje rada pedagogiczna (art.52.ust.2 Ustawy O systemie oświaty).

Dyrektor szkoły podejmuje decyzję o wprowadzeniu działalności innowacyjnej lub eksperymentalnej po podjęciu uchwały przez radę pedagogiczną.

Termin przekazywania odpowiednich dokumentów przez dyrektora szkoły do kuratora oświaty upływa z dniem 31 marca roku szkolnego, poprzedzającego rok szkolny, w którym planowane jest rozpoczęcie innowacji lub eksperymentu.

Wymagane dokumenty

I. Innowacje pedagogiczne

Pismo dyrektora szkoły do kuratora oświaty (i organu prowadzącego szkołę – jeśli potrzebne są dodatkowe środki budżetowe) dotyczące wprowadzenia działalności innowacyjnej w szkole, wraz z wymaganą dokumentacją i załącznikami:

1. Uchwałą rady pedagogicznej w sprawie wprowadzenia innowacji wraz z opisem jej zasad.

2. Opinią rady szkoły, a w przypadku jej braku opinią rady pedagogicznej (art.52 ust. 2 Ustawy O systemie oświaty).

3. Pisemną zgodą autora lub zespołu autorskiego innowacji na jej wprowadzenie, w przypadku, gdy założenia innowacji nie były wcześniej opublikowane.

II. Eksperyment pedagogiczny

Pismo dyrektora szkoły do kuratora oświaty, w sprawie złożeniu wniosku do MEN, o wyrażenie zgody na prowadzenie w szkole eksperymentu wraz z załącznikami:

1. Wniosek do MEN o wyrażenie zgody na prowadzenie w szkole eksperymentu. **Wniosek powinien zawierać:**

- a) cel, założenia i sposób realizacji eksperymentu,
- b) opinię jednostki naukowej, dotyczącą założeń eksperymentu wraz ze zgodą tej jednostki na sprawowanie opieki nad przebiegiem eksperymentu i na dokonanie jego oceny,
- c) zgodę rady pedagogicznej oraz opinię rady szkoły,
- d) zgodę organu prowadzącego szkołę, o której mowa w par. 2 ust. 3, Rozporządzenia MENiS z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki.

W przypadku eksperymentu dotyczącego zawodu nieumieszczonego w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego - także uzasadnienie potrzeby prowadzenia kształcenia w danym zawodzie wraz z pozytywnymi opiniami:

- a) wojewódzkiej lub powiatowej rady zatrudnienia, wydanej po uzyskaniu opinii odpowiednio wojewódzkiego lub powiatowego urzędu pracy,
- b) samorządu gospodarczego lub innej organizacji gospodarczej właściwej dla danego zawodu,
- c) jednostki naukowej lub stowarzyszenia zawodowego dla właściwego zawodu, w zakresie merytorycznej zawartości programu nauczania przewidzianego dla danego zawodu.

Do wniosku dyrektora szkoły kurator oświaty dołącza swoją opinię, o której mowa w par.7, ust.2 ww. rozporządzenia MENiS z dnia 9 IV 2002 r.

Podczas wdrażania i realizacji założeń innowacji i eksperymentu autorzy lub realizatorzy:

- prowadzą i gromadzą dokumentację świadczącą o ich przebiegu.
- przeprowadzają ewaluację okresową i końcową innowacji lub eksperymentu,

- na bieżąco (zgodnie z potrzebami) informują członków rady pedagogicznej, a po zakończeniu przedstawiają pełną informację o efektach prowadzonej działalności innowacyjnej i eksperymentalnej wraz z wynikami ewaluacji.

Bezpośrednio po zakończeniu eksperymentu:

- Dyrektor szkoły prowadzącej eksperyment składa pismo do kuratora oświaty, informujące o zakończeniu eksperymentu wraz z załącznikami:
  - a) pismem do MEN o zakończeniu eksperymentu,
  - b) oceną eksperymentu dokonaną przez jednostkę naukową, która sprawuje opiekę nad przebiegiem eksperymentu.
- Dyrektor szkoły przekazuje również informacje do organu prowadzącego szkołę i organu sprawującego nadzór pedagogiczny o ocenie, o której mowa w par. 7 ust. 3 pkt. 2 ww. rozporządzenia MENiS z dnia 9 IV 2002r.
- Kurator oświaty do pisma dyrektora, skierowanego do MEN o zakończeniu eksperymentu, dołącza swoją ocenę, o której mowa w par.8 ust. 2 ww. rozporządzenia.

Przykładowy wzór uchwały

Uchwała nr 1/(dzień, miesiąc, rok) Rady Pedagogicznej Gimnazjum nr ... w ..... z dnia ..... 2005 roku w sprawie wprowadzenia innowacji (lub eksperymentu) w zakresie .....

na podstawie art. 41 ust. 1 pkt. 3 Ustawy z dnia 7 września 1991 roku O systemie oświaty (tekst jednolity Dz.U. z 2004r. Nr 256 poz.2572, z późniejszymi zmianami) oraz Rozporządzenia MENiS z dnia 9 kwietnia 2002r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki (Dz. U.56.poz. 506)

Rada Pedagogiczna Gimnazjum nr..... w ..... postanawia:
 § 1. Od roku szkolnego 2005/2006 wprowadzić innowację pedagogiczną lub eksperyment pedagogiczny polegającą na .....
 § 2. Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Gimnazjum.
 § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem ..... 2005 roku.

Przewodniczący Rady Pedagogicznej Gimnazjum nr .... (podpis)	Dyrektor Gimnazjum nr..... w..... ..... (podpis) ◆
---	---

Na podstawie informacji opracowanej przez H.Soral (st. wizytator KO w Gdańsku) przygotowała:

Halina Krupa
 konsultant ds. terapii pedagogicznej
 i wychowania do życia w rodzinie
 w ODN w Słupsku

Karta innowacji pedagogicznej

PRZYGOTOWANIE DOKUMENTACJI

Wielu nauczycieli rozważa możliwość opracowania i wdrożenia własnych projektów edukacyjnych, które wzbogaciłyby ich warsztat pracy, a jednocześnie wniosły nowe tendencje do powszechnie znanych programów nauczania i wychowania. Rozważaniom tym sprzyja procedura awansu zawodowego, jak również współczesna, dosyć dynamiczna w swoich zmianach, sytuacja szkół i placówek oświatowych. Przedstawiona niżej „Karta innowacji pedagogicznej” ma za zadanie ułatwić nauczycielom oraz dyrektorom szkół proces opracowywania i wdrażania innowacji pedagogicznej. Na podstawie rozporządzenia MENiS z dnia 9 lutego 2002 r. wskazano w niej podstawowe dane, niezbędne dla dokładnego opisanie proponowanych działań, nadające dokumentacji formalny charakter.

Karta innowacji pedagogicznej (przykład)

1. Imię i nazwisko dyrektora placówki: .....
2. Autor (zespół autorski) innowacji: .....
3. Wdrażający innowację: .....
4. Nazwa /tytuł innowacji: .....
5. Określenie rodzaju innowacji: .....

Za rozporządzeniem MENiS z dnia 9 lutego 2002r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki (Dz.U.z 2002r. nr 56, poz.506) dobrze jest przyjąć podział na innowacje „programowe, organizacyjne lub metodyczne”. Można rozszerzyć ten podział o rodzaje mieszane, np. programowo-metodyczne, organizacyjno-programowe, metodyczno-organizacyjne. Najlepiej zastosować zasadę uznawania za programowe te innowacje, w których zmiany dotyczą programów zajęć edukacyjnych; za organizacyjne te, które dotyczą organizacji kształcenia, wychowania lub opieki; natomiast za metodyczne te, w których zmiany odnoszą się do metod pracy dydaktycznej, wychowawczej lub opiekuńczej. Autor lub autorzy kierując się własną oceną wagi i znaczenia wprowadzanych zmian, powinni określić rodzaju innowacji.

6. Zakres innowacji:.....
 Należy określić:
  - a) dla jakich zajęć edukacyjnych jest przeznaczona (wszystkie zajęcia, grupa przedmiotów, wybrany przedmiot lub rodzaj zajęć edukacyjnych),
  - b) do kogo jest adresowana (cała szkoła, wybrane

klasy lub klasa, wybrane oddziały lub oddział, wybrana grupa, wybrany uczeń). Nie można zapominać o wskazaniu typu szkoły (w zespole), zawodu, profilu,

c) przewidywany czas realizacji (termin rozpoczęcia i zakończenia: konkretny semestr, rok szkolny, etap edukacji od - do) .

d) powody, przyczyny, motywację opracowania i wprowadzenia innowacji:

Istotne jest wykazanie, że wdrożenie innowacji zostało poprzedzone diagnozą konkretnej sytuacji i wskazaniem – na tej podstawie – potrzeby wprowadzenia zmian.

Trzeba wskazać:

- jakie pozytywne zmiany nastąpią w zakresie efektów kształcenia, wychowania lub opieki;
- jakie korzystne zmiany organizacyjne nastąpią w placówce;
- jakie będą rezultaty zmian metodycznych;
- inne korzyści z wprowadzenia innowacji;

e) przewidywane efekty wdrożenia innowacji:

Należy wymienić:

- pozytywne zmiany w zakresie efektów kształcenia, wychowania lub opieki,
- korzystne zmiany organizacyjne w szkole,
- efekty zmian metodycznych,
- inne korzyści z wprowadzenia innowacji;

f) kryteria sukcesu w odniesieniu do oczekiwanych efektów innowacji:

7. **Przedstawienie motywacji wprowadzenia działań innowacyjnych oraz oczekiwań z nimi związanych:** .....

8. **Założenia innowacji**.....

Zagadnienie powinno być potraktowane bardzo rzeczowo i czytelnie sformułowane:

a) Jeżeli przedstawiana jest innowacja programowa, odnosząca się do konkretnego przedmiotu, polegająca na modyfikacji ogólnie dostępnego programu nauczania (a jest to najczęściej spotykany rodzaj innowacji), należy koniecznie uwzględnić poniższe uwarunkowania wskazując:

- jaki program nauczania jest poddawany zmianom – należy podać jego nazwę, symbole, numer dopuszczenia,
- jakie treści z tego programu ulegają modyfikacji, jakie zostają usunięte, a jakie nowe treści zostają wprowadzone do programu – trzeba odnieść się do podstawy programowej danych zajęć edukacyjnych, określić, czy wprowadzone do programu treści mieszczą się w treściach przewidywanych przez podstawę programową; jeżeli wykraczają poza podstawę programową, to

wskazać w jakim zakresie. Należy pamiętać o tym, by poprzez usunięcie pewnych treści z programu nie doprowadzić do sytuacji, w której program nie będzie zawierał wszystkich treści wymaganych przez podstawę programową,

- jakie będą przewidywane osiągnięcia, wiedza i umiejętności uczniów uzyskane poprzez wprowadzenie nowych treści do programu nauczania,
- jakie będą przewidywane sposoby realizacji nowych treści oraz zakładane formy oceniania wiedzy i umiejętności uczniów.

b) Przy wdrażaniu innowacji przewidujących zwiększenie liczby godzin zajęć edukacyjnych wskazać precyzyjnie, o jaką liczbę godzin zwiększa się zajęcia oraz o podać źródło pochodzenia tych godzin:

- godziny do dyspozycji dyrektora
- godziny na kształcenie w zakresie rozszerzonym,
- godziny przewidziane w ramowym planie nauczania grupę przedmiotów,
- godziny przewidziane na kształcenie w zawodzie,
- godziny na kształcenie w profilu,
- godziny finansowane dodatkowo przez organ pro wadzący szkołę.

9. **Ewaluacja innowacji**.....

Należy określić:

- czy realizacja programu innowacyjnego przebiega zgodnie z jego założeniami,
- czy uzyskuje się przewidywane efekty,
- czy nie należy dokonać weryfikacji i zmian w programie innowacyjnym,
- czy nie należy zaprzestać realizacji innowacji ze względu na powodowane szkody edukacyjne.

W celu prowadzenia skutecznej ewaluacji należy:

a) ustalić, jakie informacje o realizacji programu innowacyjnego będą zbierane, np.:

- wyniki klasyfikacji i egzaminów zewnętrznych,
- osiągnięcia w turniejach, olimpiadach, zawodach; inne sukcesy uczniów,
- sukcesy uczniów przy ubieganiu się o przyjęcie do szkół wyższych;

• pozytywne zmiany wychowawcze - opinie uczniów, rodziców, innych osób,

b) określić źródła informacji na temat programu innowacyjnego i jego skutków, np.:

- opinie uczniów, rodziców, innych nauczycieli,
- dokumentacja przebiegu nauczania i wychowania,
- wywiad, obserwacja,
- inne źródła;

c) określić jakie narzędzia i procedury zostaną wykorzystane do zbierania informacji, np.:

- ankiety,

- testy,
  - sprawdziany,
  - arkusze diagnostyczne,
  - obserwacja,
  - hospitacja,
- d) określić, kto, kiedy i w jakiej formie opracuje wyniki ewaluacji oraz jak zostaną one wykorzystane, komu będą udostępnione.

W momencie uruchomienia procedury wdrożenia projektu należy przygotować - w załączeniu - kolejne niezbędne dokumenty tj.:

- a) pisemną zgodę nauczycieli, którzy będą uczestniczyć w innowacji,
- b) pisemną zgodę autora innowacji na jej prowadzenie w szkole, w przypadku gdy założenia innowacji nie były wcześniej publikowane,
- c) opinię rady szkoły
  - jeżeli rada szkoły nie została powołana, zastępuje ją rada pedagogiczna (art.52 ust.2 ustawy o systemie oświaty). Przed wydaniem takiej opinii (w „zastępstwie” rady szkoły) rada pedagogiczna powinna zasięgnąć opinii rady rodziców, co wynika z zawartego w art.54 ust.1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1996 r. nr 67, poz.329 ze zmianami) uprawnienia rady rodziców do występowania z wnioskami i opiniami dotyczącymi wszystkich spraw szkoły. Rada pedagogiczna wydaje najpierw opinię w sprawie wprowadzenia innowacji (występując w roli rady szkoły), a następnie podejmuje uchwałę w sprawie jej wprowadzenia.

Podjętą uchwałę rady pedagogicznej, opis zasad innowacji (np. wg ww. „Karty.”) oraz opinię rady szkoły (lub opinię rady pedagogicznej, jeżeli nie ma rady szkoły), wraz z załączoną zgodą autora (autorów) dyrektor szkoły lub placówki przekazuje kuratorowi oświaty i organowi prowadzącemu w terminie do 31 marca roku poprzedzającego rok szkolny, w którym planowane jest rozpoczęcie wdrażania innowacji.

Gdy okaże się, że realizacja projektu wymaga przyznania szkole / placówce dodatkowych środków finansowych, należy uzyskać pisemną zgodę organu prowadzącego na ich zabezpieczenie. Kopię tej pisemnej zgody należy również załączyć do dokumentacji przekazywanej przez dyrektora szkoły - kuratorowi oświaty. ♦

Władysława Hanuszewicz
konsultant ds. szkolnictwa specjalnego
w ODN w Słupsku
dyrektor SOSW w Damnicy

Kim będę?

WARSZTATY Z ZAKRESU PSYCHOEDUKACJI I PREORIENTACJI ZAWODOWEJ

Gimnazjum nr 3 jako jedyna szkoła w Słupsku przystąpiło do realizacji programu preorientacji edukacyjno-zawodowej dla gimnazjalistów. Program ten został wdrożony dzięki współpracy ze **Stowarzyszeniem Centrum Wolontariatu w Słupsku**, które przy pomocy finansowej **Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży** oraz **Fundacji Bankowej im. Leopolda Kronenberga** zorganizowało szkolenie, a następnie umożliwiło wybranym placówkom przystąpienie do projektu w roku szkolnym 2003/2004. Zainspirowanie pomysłem było punktem wyjścia programu autorskiego, wzbogacającego zakres proponowanych przez Wolontariat treści o psychoedukację, mającą na celu rozwój osobisty ucznia.

Prawidłowy wybór szkoły, zawodu powinien uwzględniać zarówno indywidualne cechy, właściwości psychiczne i fizyczne ucznia, jak i realia współczesnego rynku pracy. Koszty decyzji przypadkowych, nieprześlanych są zbyt wysokie – ponosi je zarówno społeczeństwo, jak i osoby podejmujące decyzję o wyborze zawodu. Dlatego też potrzebne są zabiegi wychowawcze, mające pomóc młodzieży w samodzielnym, właściwym i uzasadnionym wyborze zawodu – orientacja zawodowa. Obejmuje ona działania szkoły, rodziców oraz innych osób, grup i instytucji. Główna jednak rola przygotowania młodzieży do wyboru zawodu oraz kierunku kształcenia przypada szkole. Jej szczególne zadania w tym zakresie polegają na:

- kształtowaniu pożądaných postaw wobec pracy oraz motywacji i aspiracji życiowych,
- rozwijaniu zdolności i zainteresowań,
- pomaganiu i wspieraniu procesu poznawania siebie.

Podczas zajęć warsztatowych uczniowie mają okazję rozwijać swoje zainteresowania i zdolności oraz poznać swój temperament. Kształcą też umiejętność rozpoznawania cech własnej osobowości i porównywania ich z wymaganiami poszczególnych zawodów. Podczas zajęć gimnazjaliści poznają różne zawody, a szczególnie tzw. zawody przyszłości, preferowane w krajach Unii Europejskiej. Uczniowie mają również

okazję dowiedzieć się jak funkcjonuje w Polsce systemem kształcenia zawodowego z uwzględnieniem lokalnych sieci szkół.

Jedną z ciekawszych form realizacji programu są zajęcia symulacyjne, podczas których trzecioklasiści odgrywają konkretne sytuacje związane z poszczególnymi zawodami (autoprezentacja i wpisywanie się w kontekst zawodowy, społeczny, dotyczący własnych perspektyw rozwojowych, rozwiązywanie konfliktów, skuteczna komunikacja interpersonalna).

Cele warsztatów:

- wprowadzenie uczniów w problematykę orientacji zawodowej poprzez uświadomienie znaczenia wyboru szkoły i zawodu,
- podjęcie przez ucznia dojrzałej i świadomej decyzji zawodowej,
- wyrobienie umiejętności samooceny,
- poszukiwanie i zdobywanie informacji na temat szkoły, zawodu i przyszłego zatrudnienia.

Część zajęć poświęcona jest psychoedukacji. Uczniowie kształcą umiejętności komunikacyjne w szkole, pracy i w rodzinie dotyczące:

- wzorów skutecznego komunikowania się,
- zasad *savoir vivre*'u,
- rozwiązywania sytuacji problemowych,
- mechanizmów obronnych i ich przyczyn,
- komunikacji werbalnej i niewerbalna.

Uczestnicy warsztatów doskonalą też techniki relaksacyjne, wspomagające walkę ze stresem i jego skutkami psychofizycznymi. Wykonują ćwiczenia relaksacyjne z zastosowaniem neurolingwistycznego programowania. Stosują też techniki wizualizacyjne oraz uczą się asertywności.

Warsztaty wprowadzono po raz pierwszy w roku szkolnym 2003/2004 w klasie III i kontynuowano w kolejnych latach. 31 marca 2004 r. odbyła się lekcja pokazowa, w której uczestniczyli: nauczyciele języka polskiego, dyrekcja szkoły oraz redaktora „Głosu Słupskiego” R. Hetnarowicza. Celem zajęć było spopularyzowanie orientacji zawodowej, także na łamach prasy.

Potrzeba prowadzenia zajęć z zakresu orientacji zawodowej dla uczniów jest bezdyskusyjna. Propozycja programowa realizowana w Gimnazjum nr 3 w Słupsku cieszy się dużym zainteresowaniem uczestników warsztatów. Dzięki niej gimnazjaliści uzmysławiają sobie, że praca jest niezwykle ważnym elementem ludzkiego ży-

cia. Takie zajęcia mogą być też formą przeciwdziałania bezrobociu. Im wcześniej się je wprowadzi, tym większe szanse trafnego wyboru zawodu i mniejsze prawdopodobieństwo podjęcia błędnej decyzji. Realizacja programu jest możliwa dzięki wspólnemu wysiłkowi nauczyciela i jego wychowanków.

W Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 2 w Słupsku wdrażone i realizowane są programy autorskie:

- **programy nauczania różnych przedmiotów:**
  - *Autorski program „Nauczanie filozofii”* – Wacława Machury,
  - *Autorski program „Ekonomia stosowana”* – Tamary Kropiowskiej,
  - *Autorski program dla klasy przyrodniczej* – Tamary Kropiowskiej,
  - *Autorski program „Przedsiębiorczość”* – Tamary Kropiowskiej,
  - *Autorski program nauczania chemii, oparty na zintegrowanym nauczaniu biologii – geografii, turystyki – chemii o celach behawioralnych* – Marii Dąbrowskiej,
  - *Autorski program „Logika gier”* – Bogusława Dyka;
- **programy interdyscyplinarne:**
  - *Autorski program interdyscyplinarny „Zielona Szkoła” 2002/2003* Krzysztofa Kalugi, Beaty Szlom, Agnieszki Pyśniak, Lucyny Markiewicz,
  - *Autorski program Zielonej Szkoły „Woda – Gleba – Powietrze – Kultura”* – Lucyny Markiewicz, Wacława Machury, Tamary Kropiowskiej, Joanny Młynarkiewicz;
- **programy z zakresu metod pracy wychowawczej, pomocy pedagogicznej i profilaktyki dominują programy:**
  - *Autorski program „Licealista i gimnazjalista” z zastosowaniem ćwiczeń ruchowych, integrujących półkule mózgowe oraz wspomagających przeciwdziałanie uzależnieniom* – Bożeny Gajdzis, Lucyny Markiewicz,
  - *Autorski program „Pracy z uczniem wymagającym pomocy dydaktyczno – wychowawczej* – Dariusza Bownika,
  - *Autorski program HIV/AIDS dla uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych „Świadomość tak – ryzyko nie”* – Anny Wolikowskiej;

- **programy autorskie obejmujące przedmioty humanistyczne:**
  - *Autorki program dla klasy dziennikarskiej* – Ireny Dębowskiej,
  - *Autorski program dla klasy o profilu humanistycznym, o kierunku filmowo – teatralnym* – Jolanty Gierszewskiej,
  - *Autorski program z zakresu komunikacji językowej: „Mówię do Ciebie...”* – Kingi Mielczarek,
  - *Autorski program na realizację artystycznych zajęć pozalekcyjnych* – Barbary Gadomskiej,
  - *Autorski program zajęć pozalekcyjnych z muzyki i plastyki: „Ze sztuką na ty”* – Emilii Semeńnik.
- **programy autorskie obejmujące preorientację zawodową ucznia i absolwenta:**
  - *Autorski program pozyskania bezrobotnych absolwentów do odbycia stażu zawodowego* – Lucyny Markiewicz,
  - *Autorski program: „Kim będę?” Warsztaty z zakresu psychoedukacji i preorientacji zawodowej dla uczniów klas III gimnazjum* – Joanny Jaśniewicz-Gwizdalli. ♦

Joanna Jaśniewicz-Gwizdalla
Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 2
w Słupsku

*Fiołek to słowik
Serdecznym liściem ogrzane,
Chcąc miłości aksamit wystowić –
Skromne fiołki
Śpiewają wonności sopranem.
W świecie kwiatów
Fiołek - to słowik.*

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

Zobaczyć, zrozumieć, zapamiętać, czyli zaprzyjaźnić się z historią

W roku szkolnym 2005/2006 wraz z czterema nauczycielami ze Szkoły Podstawowej im. Henryka Sienkiewicza w Głobinie wzięłam udział w ogólnopolskim programie „Nauczyciel z klasą”. W ramach tego programu pracowaliśmy z uczniami między innymi metodą projektu. Grupa moich uczniów pracowała nad projektem, zajmując się zabytkami w państwach graniczących z Polską. W trakcie realizacji zadania doszłam do wniosku, że poznawanie świata najlepiej jest zacząć od własnego podwórka, stąd narodził się pomysł udziału w programie „Ślady przeszłości. Uczniowie adoptują zabytki”.

Historia i społeczeństwo to przedmiot nauczania, który odgrywa ważną rolę w systemie kształcenia. Jego zadaniem jest między innymi przekazywanie wiedzy o mechanizmach funkcjonowania społeczeństw i państw w przeszłości, wprowadzenie uczniów w krąg wartości narodowych oraz kształtowanie postaw patriotycznych.

Jako przedmiot obowiązkowy, którego trzeba się uczyć, poznając dawne dzieje, zapamiętując fakty i daty bardzo wielu ważnych wydarzeń stanowi dla uczniów niezbyt atrakcyjny obowiązek. Wystarczy jednak zwrócić uwagę uczniów na to, co ich otacza, a okaże się, że mijane codziennie budowle i przedmioty, które są w naszym najbliższym otoczeniu mogą być niezwykle interesującymi pamiątkami historii i kultury (niejednokrotnie bardzo cennymi, ale zaniedbanymi). Wystarczy zebrać o nich informacje, a sposób patrzenia na nie zmieni się. Coś, co wcześniej było niedostrzegane stanie się ciekawe. Taką możliwość innego spojrzenia na pamiątki przeszłości daje uczniom udział w programie „Ślady przeszłości. Uczniowie adoptują zabytki”. Uczniowie w czasie zajęć sami poznają dzieje regionu, w którym mieszkają.

Programu nauczania historii w szkole podstawowej nie można w pełni zrealizować ze względu na małą liczbę godzin, zakres materiału oraz możliwości poznawcze uczniów.

W roku szkolnym 2006/2007 dyrektor mojej szkoły, biorąc pod uwagę zainteresowania uczniów, przeznaczył dodatkową godzinę dydaktyczną na koło historyczne. Podczas prowadzonych przeze mnie zajęć realizuję z uczniami mój program autorski „Zobaczyć, zrozumieć,

zapamiętać, czyli zaprzyjaźnić się z historią”, w ramach którego uczestniczymy również w ogólnopolskim programie edukacyjnym „Ślady przeszłości. Uczniowie adoptują zabytki”.

Dla zainteresowanych proponowaną tematyką uczniów z klas IV – VI zajęcia prowadzone są w wymiarze 1 godziny lekcyjnej tygodniowo. Przewidziana grupa ochotników – 12 uczniów.

Głównym celem ogólnopolskiego programu, w którym bierzemy udział jest poszukiwanie przez uczniów w ich okolicy ciekawych obiektów historycznych. Uczestnicy programu samodzielnie wybrali jeden zabytek, którym chcą się zająć; poznać jego dzieje i podjąć się opieki nad nim. Dla uczniów jest to możliwość odkrycia i zrozumienia bogactwa lokalnej tradycji i spotkań z ludźmi, którzy potrafią się nią fascynować.

Poniżej zamieszczam obszernie fragmenty omawianego programu.

Cele

Celem głównym programu autorskiego jest zapoznanie uczniów w przyjazny sposób z różnorodną i bogatą tematyką historyczną.

Udział w Ogólnopolskim Programie Edukacyjnym „Ślady przeszłości. Uczniowie adoptują zabytki”, w ramach, którego uczniowie odszukują ciekawe zabytki, poznają ich historię i zaopiekują się jednym z nich. Po wybraniu tego zabytku do opieki uczniowie będą gromadzić informacje na jego temat, sporządzać dokumentację. Poprzez to mam nadzieję na rozwijanie u uczniów myślenia historycznego, zwłaszcza zdolności do globalnego ujmowania zjawisk politycznych, społecznych i kulturalnych oraz pogłębienia swoje postawy historyczne, nauczą się poszanowania tradycji.

Celem autorki programu jest kształtowanie u uczniów postawy młodych obywateli Polski, Europy, tolerancyjnych wobec historii, obyczajów, kultury, otwartych na informacje z różnych źródeł. Kształtowanie szacunku wobec dorobku przeszłych pokoleń wraz z potrzebą ochrony tradycji.

Cele szczegółowe:

- Zachęcenie do zdobywania wiedzy historycznej, ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu,
- Kształtowanie umiejętności samodzielnej oceny wydarzeń historycznych,
- Doskonalenie umiejętności odczytywania interpretacji i analizy różnego typu źródeł historycznych,
- Kształcenie umiejętności poszukiwania informacji z różnych źródeł, umiejętność właściwej selekcji i wykorzystania ich w pracy,

- Lokalizowania w czasie i przestrzeni omawianych wydarzeń,
- Rozpatrywania wydarzeń z uwzględnieniem ich ciągłości, rozwoju i wzajemnych związków,
- Rozwijanie wiedzy o historii i kulturze własnego regionu, zainteresowanie jego przeszłością,
- Rozwijaniu szacunku dla dorobku minionych pokoleń,
- Ugruntowanie poczucia tożsamości regionalnej, narodowej, europejskiej,
- Poznanie tradycji i zwyczajów kultywowanych przez mieszkańców regionu,
- Wdrażanie uczniów do prezentowania własnych poglądów i opinii,
- Stymulowanie kreatywności uczniów, ich ciekawości oraz zdolności rozwiązywania problemów,
- Rozwijanie umiejętności współpracy i współdziałania uczniów w grupie,
- Doskonalenie umiejętności korzystania z Internetu do wyszukiwania potrzebnych informacji,
- Doskonalenie umiejętności korzystania z programów komputerowych: Word, Power Point, Paint,
- Doskonalenie umiejętności korzystania z drukarki, skanera, cyfrowego aparatu fotograficznego,
- Poszukiwanie instytucji wspierających (Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Słupsku, słupska Delegatura Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku, władze samorządowe, instytucje zajmujące się tematyką historyczną) i współpraca z nimi.

Metody, formy i środki realizacji programu

Realizując program autorski będę stosowała zróżnicowane metody i formy pracy, takie, które wymagają od uczniów aktywności, kreatywności oraz samodzielnego myślenia. Z moich obserwacji wiem, że uczniowie w czasie zajęć prowadzonych metodami aktywnymi nie tylko uczą się rozmaitych umiejętności podstawowych i tych specyficznych dla przedmiotu historia i społeczeństwo, ale również budują swój zasób wartości i postaw.

Ten rodzaj zajęć ma charakter praktyczny, ponieważ kształtuje u uczniów samodzielność, umiejętność wyrażania własnych poglądów, argumentacji, kształtuje umiejętność pracy zespołowej i odpowiedzialność za jej efekt końcowy, co jest niezwykle ważne podczas prac długoterminowych takich jak projekt.

Część zajęć odbywać się będzie z wykorzystaniem komputerów w szkolnej pracowni. Znalezione informacje uczniowie będą gromadzić w specjalnie przygotowanych tematycznie folderach. Mając tak zgromadzone materiały będą mogli przygotować prezentację z wykorzystaniem dostępnych edytorów tekstu, po odpowied-

niej modyfikacji w Power Poincie jako prezentację dla kolegów i nauczycieli. Jest to bardzo atrakcyjny sposób dzielenia się wiedzą, który sprawia wiele satysfakcji uczniom. Dzięki Internetowi będą mieli możliwość wirtualnego podróżowania po muzeach, zabytkach i galeriach. Internet to także możliwość nawiązania współpracy z innymi szkołami, instytucjami, organizacjami zajmującymi się problematyką historyczną.

Z mojej praktyki nauczycielskiej wiem, (w szkole uczę również informatyki), że taki rodzaj zajęć jest bardzo atrakcyjny dla uczniów. W pracowni komputerowej przeprowadziłam wiele lekcji historii i zawsze uczniowie w nich chętnie, aktywnie uczestniczą. Takie lekcje to nie tylko nauka historii, ale i doskonalenie wykorzystania nowoczesnych technik informacyjnych. Istotnym czynnikiem procesu dydaktycznego są lekcje muzealne.

Muzeum to miejsce, gdzie gromadzone są unikalne eksponaty stanowiące przykład niezwykle cennych pamiątek, pochodzących z różnego okresu. To historia i teraźniejszość. Na uczniów tego rodzaj zajęć ma szczególny wpływ. Sala muzealna umożliwia obcowanie z konkretnymi przedmiotami, które oddziałują na wyobraźnię. Dostarczają wrażeń estetycznych, rozwijają kreatywność i aktywizują. Z własnych doświadczeń wiem, że taka forma integruje również zespół. Jest zorganizowanym wyjściem w trakcie, którego uczniowie poznają zasady właściwego zachowywania się w muzeum.

Niewielka część zajęć będzie miała charakter teoretyczny. Będzie to wprowadzenie do tego, co chciałabym uczniom zaproponować. Poza tym uczniowie nie mają jeszcze obszernej wiedzy historycznej. Na takich zajęciach jak wykład, pogadanka czy opis uczniowie uzyskają niezbędne wiadomości „bazowe”.

Realizując program autorski będę korzystała również z takich metod i formy pracy, jak:

- praca w grupach,
- dyskusja,
- drzewo decyzyjne,
- drama
- debata „za i przeciw”,
- burza mózgów,
- analiza SWOT,
- symulacja,
- portfolio,
- praca z atlasem historycznym,
- praca z tekstem źródłowym,
- wywiady, reportaże, ankiety,
- samodzielna praca uczniów,

W zależności od możliwości, zdobytych doświadczeń organizować będziemy różnego rodzaju działania, w które zaangażuje się cała społeczność uczniowską naszej szkoły. Wśród nich będą:

- apele,
- przygotowanie wystaw tematycznych, plastycznych i albumów,
- organizowanie konkursów tematycznych i wiedzy,
- gromadzenie eksponatów do gabinetu historycznego,
- pokaz multimedialny

Podsumowaniem programu autorskiego będzie szkolny pokaz multimedialny projektu „Ślady przeszłości. Uczniowie adoptują zabytki” oraz wystawa prac uczniów, które odbędą się w czerwcu 2007 r. ♦

Marzena Tuliszka

*konsultant ds. informacji pedagogicznej i wydawnictw
w ODN w Słupsku
nauczyciel historii i informatyki
w Szkole Podstawowej w Głobinie*

LITERATURA: ▪ Błażut M., Chamczyk H., Miklikowska I.: Moja historia 4: podręcznik do historii i społeczeństwa dla klasy czwartej szkoły podstawowej. Gdańsk: 2003. ▪ Interaktywne metody nauczania z przykładowymi konspektami. Pod red. Marii Jadczyk. Toruń: [...]. ▪ Książka nauczyciela. Gdańsk: 2003. ▪ Malec I.: Drama w szkolnej edukacji historycznej. Toruń: 2002. ▪ Mulkowski P.: Historia i społeczeństwo: wybór tekstów źródłowych. Toruń: [...]. ▪ Mulkowski P.: Historia i społeczeństwo: testy umiejętności i wiedzy uczniów. Toruń: 2002. ▪ Nowa encyklopedia powszechna PWN. T. 6. Warszawa: 1996. ▪ Pacholska M.: Ćwiczenia ze źródłami na lekcjach historii i społeczeństwa w klasie VI. Poznań: 2001. ▪ Projekt edukacyjny i inne formy uczenia się współpracy. Pod red. Danuty Kitowskiej. Piła: 2003. ▪ Racinowski D.: Moja mała ojczyzna: zbiór ćwiczeń i zadań do międzyprzedmiotowej ścieżki regionalnej realizowanej w klasach IV – VI szkoły podstawowej. Płock: 2002. ▪ Repińska R.: Rodzina, tradycja, obrzędowość w zajęciach świetlicowych: (zbiór scenariuszy i konspektów). Bydgoszcz: 1994. ▪ Suchański A.: Środki audiowizualne w nauczaniu i uczeniu się historii. Warszawa: 1987. ▪ Szeweluk- Wyrwa B., Surdyk- Fertach W.: Historia i społeczeństwo 4: poradnik dla nauczyciela. Poznań: 2000. ▪ Uroczystości szkolne: (apele, konkursy, pantomima, teatr) w szkole podstawowej I – VI. Pod red. Barbary Bleja-Sosny. Toruń: 2000. ▪ Wybór lekcji historii metodą dramy. Pod red. Barbary Blei. Toruń: 1998.

Więcej ruchu dla maluchów

W roku szkolnym 2005/2006 razem z koleżanką Barbarą Antonowicz – nauczycielką nauczania zintegrowanego, zaczęłyśmy realizować w klasie pierwszej „a” w Szkole Podstawowej nr 7 w Słupsku opracowaną przez nas innowację pedagogiczną: „Więcej ruchu dla maluchów”. Dotyczyła ona zajęć sprawnościowych z elementami profilaktyki z zakresu zdrowia dziecka. Naszą ideą było osiągnięcie przez dziecko odpowiedniego poziomu usprawnienia i umiejętności ruchowych oraz pogłębienie jego świadomości, że trzeba dbać o własne ciało i zdrowie. Zależało nam, by ta innowacja ukształtowała pozytywną postawę wobec doskonalenia umiejętności ruchowych oraz zdobywania nowej wiedzy, dzięki której uczeń, a w przyszłości dorosły człowiek, będzie chciał i umiał zadbać o sprawność fizyczną i swoje zdrowie.

Dla ucznia klasy pierwszej duża aktywność ruchowa jest naturalnym zjawiskiem, a nowy tryb życia, wynikający z regulaminu szkolnego, znacząco wpływa na jego rozwój fizyczny. Dlatego już wśród pierwszoklasistów postanowiłyśmy realizować edukację prozdrowotną oraz zajęcia ruchowe, zapobiegające wadom postawy.

Nasza innowacja zawierała:

1. Zabawy kształtujące orientację w schemacie ciała i w przestrzeni.
2. Gry i zabawy ruchowe z elementami gimnastyki korekcyjnej.
3. Zajęcia ruchowe z uwzględnieniem rytmu, muzyki i tańca.
4. Gry i zabawy ruchowe z wykorzystaniem przybiorów nietypowych.
5. Gry i zabawy w terenie otwartym.
6. Spotkania ze specjalistami od edukacji prozdrowotnej.

W roku szkolnym 2006 / 2007 kontynuujemy innowację „Więcej ruchu dla maluchów” w klasie drugiej, ponieważ uczniowie bardzo polubili nasze zajęcia i uczestniczyli w nich z chęcią i zaangażowaniem. Inspiracją do napisania programu dla klasy drugiej było dążenie do stworzenia warunków pełniejszego i bardziej harmonijnego rozwoju fizycznego uczniów. Zajęcia sprawnościowe wzbogaciłyśmy o tematykę dotyczącą profilaktyki wad postawy oraz kształtowanie właściwych nawyków higienicznych.

Mając na uwadze to, że okres szkolny, ze względu na nieukończony proces rozwoju dziecka, jest jedynym, w którym ingerencja korekcyjna ma szansę powodzenia, położyliśmy nacisk na kształtowanie nawyku dbania o własną sylwetkę i przyjmowanie prawidłowej postawy ciała podczas zajęć ruchowych.

W tym roku realizujemy:

1. Zabawy orientacyjno-porządkowe.
2. Zabawy kształtujące orientację w schemacie ciała i przestrzeni.
3. Gry i zabawy ruchowe z elementami gimnastyki korekcyjnej.
4. Gry i zabawy bieżne, skoczne, rzutne, kopne.
5. Zabawy terenowe i wędrowki piesze.
6. Zajęcia kształtujące nawyki i zachowania prozdrowotne.

Pozytywna opinia doradcy metodycznego o naszej innowacji oraz zaangażowanie uczniów w nasze zajęcia zachęciły nas do napisania programu dla klasy trzeciej, który zamierzamy realizować w przyszłym roku szkolnym. Tym razem opracowałyśmy innowację „Więcej ruchu dla maluchów”, dotyczącą zajęć sprawnościowych z elementami minigier sportowych. Obserwując rozwój sprawności ruchowej naszych uczniów, zauważamy pełne przystosowanie dzieci do warunków szkolnych. Ich ruchy są bardziej świadome i celowe, łatwo opanowują nowe umiejętności sportowe i przyswajają całe przebiegi ruchowe. Dzieci ćwiczą chętniej, gdy zadania są bardziej skomplikowane i występują elementy współzawodnictwa. Zajęcia sprawnościowe, uwzględniające elementy minikoszykówki, minisiatkówki czy minipiłki ręcznej, pomogą trzecioklasistom dobrze opanować celowe, precyzyjne i skoordynowane umiejętności ruchowe.

Będą to ciekawe i atrakcyjne zajęcia ruchowe, w których zastosujemy podstawowe elementy techniki, taktyki, współzawodnictwa i współdziałania w grach zespołowych. Zmniejszenie wymiarów boiska, ciężaru i wielkości piłek, zastosowanie odpowiedniego sprzętu oraz uproszczeniu przepisów gier pozwoli na dostosowanie ćwiczeń do możliwości rozwojowych dzieci w wieku wczesnoszkolnym.

Podstawą proponowanych zajęć, zawierających minigry sportowe, powinny być przede wszystkim zabawy, gry ruchowe i drużynowe, które swoją specyfiką są zbliżone do danej minigry.

Zakładamy, że treści kształcenia w klasie trzeciej będą kontynuacją programu „Więcej ruchu dla maluchów” realizowanego w klasie pierwszej i drugiej.

Lekcje będą zawierać:

1. Zabawy orientacyjno-porządkowe.
2. Zabawy kształtujące orientację w schemacie ciała i przestrzeni.
3. Gry i zabawy ruchowe z elementami gimnastyki korekcyjnej.
4. Zabawy ruchowe z uwzględnieniem rytmu i muzyki.
5. Ćwiczenia indywidualne i gry drużynowe przygotowujące do minigier sportowych.
6. Zabawy i gry terenowe.

Innowacja pedagogiczna „Więcej ruchu dla maluchów” wynika z przyjętej przez nas koncepcji takiego wspierania rozwoju fizycznego i psychicznego dziecka, by mogło się ono cieszyć dobrym samopoczuciem i zdrowiem. ♦

Grażyna Gazicka

*nauczyciel gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej
w Szkole Podstawowej nr 7 w Słupsku*

LITERATURA: ▪ Bondarowicz M., Owczarek S.: Zabawy i gry ruchowe w gimnastyce korekcyjnej. Warszawa: 1997 ▪ Broich J.: Zabawy na świeżym powietrzu. Kielce: 1999 ▪ Dudkiewicz K., Konieczny T.: Wychowanie fizyczne w edukacji klas młodszych. Warszawa: 2001 ▪ Kasperczyk T.: Wady postawy ciała, diagnostyka i leczenie, Kraków: 2002 ▪ Kołodziej J., Kołodziej K., Momola I.: Gimnastyka korekcyjno-kompensacyjna w szkole. Rzeszów: 1998 ▪ Kołodziej M., Kołodziej J.: Wybrane lekcje wychowania fizycznego w nauczaniu początkowym. Rzeszów: 1998 ▪ Mróz J.: Baw się w minikoszykówkę. Warszawa: 1994 ▪ Napierała M.: Zabawy i gry ruchowe- wybrane zagadnienia. Bydgoszcz: 1997 ▪ Trześniowski R.: Zabawy i gry ruchowe. Warszawa: 1995 ▪ Właźnik K.: Wychowanie fizyczne w klasach 1-3: przewodnik metodyczny nauczyciela. Łódź: 1996 ▪ Właźnik K.: Zabawy i gry ruchowe dla dzieci w wieku 6 – 10 lat: przewodnik metodyczny nauczyciela. Warszawa: 2002 ▪ Zajączkowski K.: Program profilaktyczno – wychowawczy dla uczniów klas I – III szkoły podstawowej. Kraków: 2002 ▪ Kawalec. B.: Zabawa może być twórcza, może być nauką: materiały warsztatowe. Słupsk: 2005

Diagnoza sprawności fizycznej uczniów klas I-III

W roku szkolnym 2005/2006 grupa nauczycielek klas młodszych wyszła z inicjatywą sprawdzenia poziomu zdolności motorycznych uczniów naszej szkoły.

Pod pojęciem sprawności fizycznej rozumie się najczęściej „aktualną możliwość wykonywania czynności ruchowych, wymagających zaangażowania siły, szybkości, wytrzymałości, koordynacji ruchowej (zwinności), gibkości” (za „Małą Encyklopedią Sportu”, Sport i Turystyka, Warszawa 1986 r.). Sprawność fizyczną można podzielić na:

- ogólną
- ukierunkowaną,
- specjalną.

W edukacji wczesnoszkolnej mamy najczęściej do czynienia ze sprawnością ogólną, czyli zdolnością do wykonywania czynności ruchowych utylitarnych, potrzebnych człowiekowi do poruszania się bez większych trudności w otaczającym go środowisku. Być sprawnym fizycznie tzn. poruszać się swobodnie, umieć biegać, pokonywać najprostsze przeszkody terenowe, przenosić ciężary, niewymagające specjalnego przygotowania siłowego, mieć dobrą kondycję fizyczną potrzebną do pracy i czynnego wypoczynku.

Stopień sprawności fizycznej określa się prostymi testami (w różnych kategoriach wiekowych z uwzględnieniem płci), opracowanymi dla pewnych grup, np. uczniów, studentów, pracowników fizycznych i umysłowych.

Badając sprawność fizyczną uczniów klas I-III naszej szkoły, posłużyliśmy się testem K. Zuchory. Obejmował on następujące próby:

- szybkość,
- skoczność,
- siłę ramion,
- gibkość,
- wytrzymałość
- siłę mięśni brzucha.

O wyborze tego testu zdecydował fakt, że nie wymaga on użycia specjalistycznego sprzętu oraz to, że jest stosunkowo prosty do przeprowadzenia. Test został wcześniej przeanalizowany na zespole samokształceniowym klas I-III. Omówiliśmy i pokazałyśmy każdą z prób testu. Poinformowałyśmy, jak należy zapisywać wyniki

Zabawy śródlekcyjne wspomagające rozwój psychoruchowy

Wśród różnych form aktywności ruchowej dziecka zabawa zajmuje od dawna pierwsze miejsce. Dziecko chce się bawić, odczuwa „głód ruchu”, bo potrzeba działania ruchowego tkwi w jego naturze. I to właśnie może wykorzystać nauczyciel, aby poprzez odpowiednio dobrane i zorganizowane zabawy śródlekcyjne, wspomagać psychoruchowy rozwój swoich wychowanków, wpływający zarówno na motorykę, jak i psychikę małego dziecka.

Organizacja pracy umysłowej ucznia w systemie klasowo-lekcyjnym powoduje częste występowanie objawów znużenia i zmęczenia, obniżających sprawność umysłową i osłabiających funkcje wegetatywne organizmu. Przeciążony zostaje analizator wzrokowy, niedokrwiieniu ulegają mięśnie szkieletowe, górna część tułowia i mózg. Niedbała pozycja w ławce sprzyja osłabieniu mięśni grzbietu i przykurczeniu mięśni klatki piersiowej, co ma duży wpływ na powstawanie wad postawy.

Mając na uwadze wymienione czynniki negatywne, wpływające na psychoruchowy rozwój dziecka w wieku wczesnoszkolnym, chciałabym zaproponować dwa rodzaje zabaw do stosowania w czasie lekcji. Będą to:

- zabawy kształtujące orientację w schemacie ciała i przestrzeni,
- oraz zabawy z elementami gimnastyki korekcyjnej.

Do nauczycieli należy wybór, kiedy i jakiego rodzaju zabawę można zastosować.

Zaburzenia orientacji przestrzennej znacząco wpływają na percepcję wzrokową dziecka w procesie czytania i pisania, ponieważ aspekt kierunkowy we wzrokowym ujmowaniu kształtów w takim samym zakresie dotyczy ogólnego poziomu analizy i syntezy wzrokowej, jak i orientacji przestrzennej. Dziecko może prawidłowo ujmować symetryczne kształty graficzne, ale popełniać błędy w ujmowaniu kształtów asymetrycznych.

Ćwiczenia usprawniające orientację w przestrzeni powinny przebiegać etapami:

Etap I to utrwalanie orientacji w schemacie własnego ciała (wykonywanie świadomie kontrolowanych ruchów ze słownym określeniem i opisem ruchu i jego kierunku).

Etap II to wykonywanie kontrolowanych ruchów w stosunku do przedmiotów w otoczeniu (są to zabawy, w których na polecenia słowne dziecko wykonuje określone ruchy całym ciałem i znajduje sobie miejsce w przestrzeni w stosunku do przedmiotów).

Etap III to ćwiczenia wykonywane tylko na przedmiotach (dziecko w określony sposób sytuuje przedmioty w różnych miejscach przestrzeni).

Chciałabym zaproponować przykłady zabaw naśladowczych z ilustracją słowno-ruchową, które można z powodzeniem wykorzystać podczas zajęć lekcyjnych w nauczaniu zintegrowanym

1. „Pokaż proszę”

Dzieci stojąc odzwierciedlają ruchem słowa i gesty nauczyciela:

Pokaż proszę, gdzie masz oczy?

Wskazanie rękami oczu.

Gdzie masz uszy?

Wskazanie rękami uszu.

A gdzie nos?

Wskazanie rękami nosa.

Gdzie masz ręce?

wyciągnięcie rąk przed siebie.

Gdzie masz nogi?

Skłon tułowia w przód i wskazanie na nogi.

Gdzie na głowie rośnie włos?

Głaskanie się po głowie.

Podnieś barki.

Podniesienie barków

Tupnij nogą!

Tupnięcie prawą i lewą nogą.

Kiwnij głową: „tak”.

Skłon łowy w przód.

Kiwnij głową: „nie”.

Przechyć ruch głowy.

Kłaśnij w ręce.

Jedno kłaśnięcie w ręce.

Hop do góry!

Podskok obunóż.

Razem zakręcimy się.

Obrót dookoła własnej osi.

Pokaż proszę, gdzie masz łokcie?

Uniesienie łokci w górę.

Gdzie kolana?

Skłon i klepięcie rękami w kolana.

I gdzie kark?

Położenie dłoni na karku.

Gdzie na palcach są paznokcie?

Poruszanie palcami rąk.

I gdzie jest twój lewy bark?

Dotknięcie lewego barku.

Teraz kucnij.

Przysiad

Skocz do góry pajacykiem: raz i dwa!

Wyskok i „pajacyk”.

Podaj ręce sąsiadowi.

Podanie rąk koledze z ławki.

Teraz parę każdy ma!

2. „Ciasto”

Dzieci, siedząc w ławkach, odzwierciedlają słowa i gesty nauczyciela:

Baba placek ugniatła.

Ruchy ugniatania.

Wyciskała, wałkowała.

Ruchy ściskania i wałkowania.

Raz na prawo.

Ruch wałkowania w prawo.

Raz na lewo.

Ruch wałkowania w lewo.

Potem trochę w przód.

Ruch wałkowania „od siebie”.

I w tył.

Ruch wałkowania „do siebie”.

Żeby placek dobry był!

Ruch poklepywania ławki.

3. „Głowa, ramiona”

Dzieci stojąc, odzwierciedlają słowa i gesty nauczyciela:

Głowa, ramiona, kolana, palce.

Wskazujemy głowę, ramiona, kolana i palce stóp.

Kolana, palce.

Wskazujemy kolana i palce stóp.

Kolana, palce.

Wskazujemy kolana i palce stóp.

Głowa, ramiona, kolana, palce.

Wskazujemy głowę, ramiona, kolana i palce stóp.

Oczy, uszy, usta, nos.

Wskazujemy oczy, uszy, usta i nos.

Zabawę powtarzamy kilkakrotnie, przyspieszając tempo.

Na skutek długotrwałego siedzenia w ławkach dziecko przyjmuje niewłaściwą postawę ciała i nieprawidłowo oddycha. Jedną z przyczyn trudności w skupieniu uwagi oraz niechęci do pisania są nadmierne

napięcia mięśniowe pleców, kręgosłupa, szyi, łopatek, barków, łokci i dłoni. Wprowadzając elementy gimnastyki korekcyjnej w czasie zabaw śródlekcyjnych, zwiększamy wydolność układu oddechowego, sercowo-naczyniowego i więzadłowo-kostnego. Wpływa to na właściwe działanie narządów wewnętrznych, ruchomość w stawach i siłę mięśni. Tworzy prawidłowy gorset mięśniowy i kształtuje ładną sylwetkę. Do stosowania w czasie lekcji polecałabym zabawy korekcyjne z wykorzystaniem ćwiczeń oddechowych, elongacyjnych i wyrabiających nawyk przyjmowania prawidłowej postawy. Przykładowe ćwiczenia:

1. „Wiatr i wąż”

Dzieci siedząc w pozycji skorygowanej słuchają tekstu, robią wdech nosem i naśladują szum wiatru i syk węża, wykonują głęboki wydech ustami:

Szumi wiatr, szumi wciąż.

sz sz sz .....

A tu głośno syczy wąż.

sss.....

Wiatr piosenkę nową szumi.

sz sz sz .....

Lecz syk węża szum ten tłumia.

sss .....

Zdenerwował się więc wąż:

„Czy mam szumu słuchać wciąż?

Przecież pięknie syczę sam

Teraz ja tu koncert dam!”

sss.....

Węża syk i wiatru szum

Naśladuje dzieci tłum:

sss.....

2. „Skrzydółka”

Dzieci siedząc, odzwierciedlają słowa nauczyciela:

Najpierw głowę podnosimy

I prosto przed siebie patrzymy.

Siedzenie w pozycji skorygowanej.

Potem rączki uginamy.

I skrzydełka z boków mamy.

Ramiona w skurczu pionowym.

Teraz wspólnie z nami.

Macha skrzydełkami

Każde zwierzę, co ma pierze: (nauczyciel wymienia zwierzęta).

Wróbel,

Dzieci machają skrzydełkami w górę i w dół.

Bocian,

Dzieci machają skrzydełkami w górę i w dół.

Słoń.

Dzieci nie ruszają ramionami.

3. „Start rakiety”

Dzieci siedzą w pozycji skorygowanej z ramionami ułożonymi w „skrzydełka” – jest to „rakietka na wyrzutni”. Nauczyciel głośno odlicza: trzy, dwa, jeden zero, start! Przy słowie „start” dzieci powoli prostują ręce, wyciągają je w górę jak najwyżej i wytrzymują w tej pozycji 2 – 3 sekundy. Następnie szykują do startu kolejną „rakietę”.

Grażyna Gazicka

nauczyciel gimnastyki korekcyjnej
w Szkole Podstawowej nr 7
w Słupsku

LITERATURA: ■ Apulska E.: *Uczeń z zaburzeniami orientacji przestrzennej*. W: *Terapia pedagogiczna*. Pod red. E. M. Skorek, Kraków: 2005 ■ Bondarowicz M., Owczarek S.: *Zabawy i gry ruchowe w gimnastyce korekcyjnej*, Warszawa: 1997 ■ Górecka A., Laskowska-Kabała D.: *Zaburzenia orientacji przestrzennej* W: *Terapia pedagogiczna*. Pod red. E. M. Skorek, Kraków: 2005 ■ Mańkowska I.: *Kreowanie rozwoju dziecka*. Gdynia: 2005 ■ Minczakiewicz E.: *Jak pomóc w rozwoju dziecka z zespołem Downa*. Kraków: 2001 ■ Właźnik K.: *Wychowanie fizyczne w klasach 1-3.: Przewodnik metodyczny dla nauczyciela*. Warszawa: 1996

Słowik

Słowiki są dzisiaj nieswoje.

Bzy są jak chmury krzyżyków.

Chcesz zabić serce moje?

Przecież się nie zabija słowików?

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

Trudności adaptacyjne dziecka trzyletniego w grupie przedszkolnej

Podczas wielu lat pracy pedagogicznej w przedszkolu zaobserwowałam powtarzający się wciąż problem: trudny zarówno dla dzieci, jak też dla rodziców, szczególnie dzieci trzyletnich okres adaptacyjny na początku roku szkolnego.

Przekroczenie progu przedszkola przez dziecko trzyletnie to moment rozpoczęcia życia w dwóch środowiskach: rodzinnym i instytucjonalnym. Wiek przedszkolny w życiu człowieka jest okresem najistotniejszych przemian rozwojowych, kształtowania się podstawowych cech osobowości, a trzylatek ma jeszcze trudności z interpretowaniem swojego „ja”. Przypisuje się to właściwej dla tego wieku zależności emocjonalnej dziecka od matki oraz trudności w nawiązywaniu dłuższych kontaktów z nieznanymi osobami.

Układ nerwowy dziecka trzyletniego jest bardzo słaby i delikatny. Nie jest ono zdolne do odbierania większej liczby silnych bodźców. Procesy poznawcze są w fazie intensywnego rozwoju. Żadna z podstawowych funkcji psychicznych nie jest jeszcze w pełni rozwinięta i ukształtowana. Myślenie, mowa, spostrzeżenia silnie związane są z działaniem. Dziecko ma trudności w rozpoznawaniu związków logicznych w otoczeniu i rozumienia stosunków społecznych. Poziom rozwoju mowy stwarza liczne bariery w pełnym werbalnym porozumieniu się dziecka z otoczeniem. Poznawanie przestrzeni dokonuje się za pomocą doznań wielu zmysłów i koordynacji między nimi. Dziecko uczy się jej dzięki stopniowemu osiągnięciu poczucia stałości otaczających je obiektów z najbliższego środowiska.

U dziecka w wieku przedszkolnym sfera emocjonalna pełni rolę kierunkową w rozwoju, co oznacza, że to ona ma znaczenie pierwszoplanowe w procesie przystosowania.

W sferze fizjologiczno-biologicznej dokonuje się szybki wzrost organizmu, doskonalą wiele jego funkcji i układów wewnętrznych. Poprawia się sprawność fizyczna i motoryczna. Mimo to dziecko nadal jest nieodporne na zmęczenie, wysiłek fizyczny i hałas.

Trzylatek jest w fazie intensywnego poznawania i tworzenia własnej osoby poprzez odróżnienie siebie od reszty świata. Różnicowanie ja – inni jest warunkiem koniecznym do zachowania poczucia własnej tożsamo-

ści. Stawanie się członkiem jakiejś grupy społecznej powoduje ograniczenie lub świadome rezygnowanie z pewnego zakresu swojej niezależności.

Przyglądanie się prawidłowościom rozwojowym dziecka trzyletniego uświadamia, jak wiele trudności i ograniczeń wynika tylko z samego procesu rozwojowego, z którym musi ono poradzić sobie podczas **adaptacji**. Możemy powiedzieć, że przebieg tego procesu zależy zawsze od ogólnego poziomu rozwoju psychoruchowego dziecka, u którego żaden z mechanizmów adaptacyjnych nie jest w pełni ukształtowany i dojrzały.

U dzieci trzyletnich mamy do czynienia z różnymi właściwościami rozwojowymi, utrudniającymi rozpoczęcie edukacji przedszkolnej, która w znaczącym stopniu poszerza środowisko wychowawcze dziecka.

Przekroczenie po raz pierwszy progu przedszkolnego zawsze stwarza kłopotliwe sytuacje dla dzieci i ich rodziców. Pierwsze dni są bardzo trudne przede wszystkim dla maluchów rozpoczynających przedszkolną edukację. Dziecko na wiele godzin pozbawione jest bezpiecznego, rodzinnego domu, najbliższych mu osób, na których pomoc i wsparcie mogło liczyć w każdej chwili. W zamian ma całkiem nieznaną, przedszkolną świat z obcą panią i sporą grupą rówieśniczą. Taka sytuacja może okazać się dla niego wyzwaniem, które odważy się podjąć, bądź też ciężarem, któremu nie podoła. Czy taki maluch zaakceptuje nową sytuację, odnajdzie się w grupie, w której nie ma mamy i czy sprosta zadaniom i wymaganiom placówki zbiorowego wychowania? To wszystko zależy od nas – dorosłych, od naszego zaangażowania w proces adaptacyjny i naszej życzliwej postawy wobec dziecka rozpoczynającego edukację przedszkolną.

Proces adaptacji małego dziecka do środowiska, jakim jest grupa przedszkolna, trwa bardzo długo. Nie dla wszystkich wychowanków kończy się po miesiącu lub dwóch; dla niektórych trwa nawet przez cały rok. Dla dziecka trzyletniego moment pójścia do przedszkola to przełom i sytuacja budząca silne emocje. Dziecko czuje się wyrwane z rodzinnego układu, który gwarantuje mu poczucie stabilności. Nowe jest otoczenie, osoby, oczekiwania, rytm dnia, jedzenie. W konsekwencji tak licznych zmian dziecko nie jest w stanie kontrolować sytuacji i odczuwa ją jako zagrożenie.

Dzieci reagują na nowe sytuacje w różny sposób:

- płaczą – w ten sposób dają ujście emocjom,
- wycofują się – emocje nie znajdują ujścia, maluch staje się apatyczny, smutny,
- pozornie je akceptują – dziecko stosuje się do poleceń nauczycielki, jego zachowanie w przedszkolu nie budzi niepokoju, natomiast w domu staje się nie do wytrzymania,

- zaburzeniem funkcjonowania – objawem może być moczenie się, jękanie. Taka sytuacja wymaga interwencji specjalistów.

Zaburzenia w funkcjonowaniu któregoś z powyższych obszarów prowadzą do powstania urazu. Dlatego najczęściej zajmują ją te maluchy, które rozpaczają po rozstaniu z rodzicami. Dziecko związane emocjonalnie z matką, która zaspokajała dotychczas jego potrzeby życiowe, pozostawione w nieznanym środowisku, przeżywa lęk, ponieważ utraciło fizyczny kontakt z osobą, do której jest przywiązane; odczuwa brak kontroli nad tym, co się z nim będzie działo w przedszkolu.

Na początku roku szkolnego dzieci przychodzące do przedszkola bardzo różnią się stopniem samodzielności, a próg stawianych im przez środowisko zbiorowego wychowania wymagań jest jednakowy. Nie na wiele się tu zdaje udzielanie doraźnej pomocy. Dzieci mniej samodzielne mogą czuć się bezkarnie lub opuszczone, co z pewnością wpływa na ich samopoczucie i stosunek do nowego środowiska. Nauczycielka zdobywa informację o umiejętnościach dziecka wtedy, gdy nie radzi sobie ono z czynnościami wymagającymi samodzielnych działań (jedzenie, korzystanie z toalety, zapinanie guzików, zawiązywanie butów, ubieranie i rozbieranie się).

W środowisku przedszkolnym najważniejszą dla dziecka osobą jest nauczycielka, która pierwsza nawiązuje z nim kontakt i zapewnia mu poczucie bezpieczeństwa. To ona kreuje środowisko wychowawcze przez jego materialne wyposażenie, tworzenie sytuacji wychowawczych, zaspakajanie potrzeb dziecka, aranżowanie atmosfery emocjonalnej w grupie. Jest osobą najbliższą i najsilniej związaną z wychowankiem i przez to ma ogromny wpływ na jego wychowanie i rozwój.

W naszym przedszkolu już od kilku lat w czerwcu zapraszamy rodziców na zebranie połączone z wykładem na temat adaptacji dziecka trzyletniego, które ma przygotować rodziców do udzielenia dziecku wsparcia psychicznego, w trudnym dla niego okresie adaptacyjnym. Na zebraniu omawiany jest również temat przygotowania dziecka do przedszkola. Ankiety przeprowadzane wśród rodziców, pozwalają na zebranie niezbędnych informacji o dziecku.

W sierpniu organizowane są spotkania adaptacyjne, które mają przede wszystkim pomóc dziecku w przekroczeniu progu przedszkolnego, poznawaniu nowego otoczenia i zaspakajaniu poczucia bezpieczeństwa, które jest dla dzieci w tym wieku bardzo ważne i wpływa na postawę, jaką dziecko będzie prezentowało wobec podobnych doświadczeń w dalszym życiu. Staramy się, aby podczas spotkania dzieci nauczyły się korzystać z pomieszczeń należących do grupy i nawiązały kontakt z rówieśnikami i wychowawczyniami z przedszkola.

Podczas dni otwartych w sierpniu bawiłam się z dziećmi i rodzicami. Poznawaliśmy się wzajemnie podczas zabaw integracyjnych oraz w kontaktach indywidualnych. Poznawałam zainteresowania oraz sposoby zaspakajania potrzeb dzieci. Był to również czas, aby na moment zostać wyłącznie z dziećmi, bez obecności rodziców. Dzieci różnie reagowały na nieobecność rodziców. Niektóre bały się, inne płakały lub krzyczały. Niektóre były spokojne, bawiły się blisko pani. Były też dzieci, które wykazywały dużo odwagi, postanawiając przetrwać ciężką próbę rozłąki.

We wrześniu zaobserwowałam, że dzieci, które miały okazję wcześniej przebywać w przedszkolu razem z rodzicami, przystępowały do zajęć z mniejszym lękiem, chociaż nie obyło się bez płaczu. Zdobyte doświadczenia dowodzą, że im dłużej pozwoliłam rodzicom na bliskość z dzieckiem w obrębie grupy przedszkolnej, tym dłużej dzieci przeżywały potem dramat rozłąki, prowokując jednocześnie do płaczu inne dzieci. Rodzice maluchów wykazali się wspianą postawą podczas pożegnań, wspierając dzieci i okazując również w ten sposób zaufanie do pań pracujących w grupie.

Aby ułatwić dziecku adaptację do warunków przedszkolnych w pierwszym okresie pobytu dziecka można:

- pozwolić dziecku przynieść z domu ulubioną zabawkę – przytulankę; poprzez kontakt z czymś bliskim, przypominającym dom, stwarza się dziecku poczucie bezpieczeństwa.
- nie nakłaniać na początku dziecka do przebierania się w piżamę, tylko przykryć kocykiem, zmniejszy się w ten sposób zakres napięć o te, które towarzyszą rozbieraniu i ubieraniu się, a zwiększy szansa dziecka na sen;
- powiedzieć dziecku *Nie musisz spać. Odpocznij i posiedź na leżaku*. Zmęczone dziecko po chwili samo zaśnie;
- zorganizować zaciszny kącik z kilkoma poduszkami, gdzie dziecko może się schronić i odpocząć;
- pozwolić, aby dziecko podejmowało decyzję dotyczącą jedzenia; nie zmuszać dziecka, tylko zachęcać je do jedzenia;
- pozwolić dziecku się wyzalić i podtrzymać je na duchu; dziecko powinno wiedzieć, że może w trudnych chwilach zaufać swojej pani, tak samo jak mamie.

Bardzo skuteczną pomocą w moich działaniach adaptacyjnych okazała się metoda pedagogiki zabawy. W codziennej pracy z dzieckiem wykorzystuję jej elementy, aby ułatwić maluchom kontakt między sobą i stworzyć warunki do radosnych przeżyć związanych z zabawą. Dużym powodzeniem wśród dzieci cieszą się też zabawy prowadzone metodą Weroniki Sherborne.

Zauważyłam, że podczas tych zabaw dzieci chętnie nawiązują kontakt się z rówieśnikami, są radosne i zapominają o rozłące z najbliższymi. Zabawy te dają im poczucie bezpieczeństwa. Nawet te dzieci, które kurczowo trzymają się mamy, ośmielają się i dołączają do bawiącej się grupy. Zachowują się swobodnie, wyzwalają naturalną potrzebę ruchu.

Każde dziecko jest inne i inaczej się rozwija. Każde wymaga indywidualnego, właściwego podejścia i zrozumienia oraz akceptacji. To my - dorośli - odpowiadamy za to, czy w przyszłości będzie ono sobą coś reprezentowało, czy też zacznie sprawiać same problemy. Dlatego staram się wspierać dziecko w jego indywidualnym rozwoju i uświadamiam rodzicom, jak ważne jest przedszkole dla ogólnego rozwoju małego człowieka. Na zebraniach i podczas różnych spotkań prowadzę pedagogizację rodziców. Wspólnie staramy się wytyczyć odpowiedni kierunek pracy z ich dziećmi.

Jestem do dyspozycji rodziców, udzielam wszelkich informacji – nawet telefonicznie – na temat zachowania dziecka w grupie. W miarę potrzeby, umożliwiam rodzicom kontakt z psychologiem i pedagogiem. Informacje i porady dotyczące przygotowania dziecka do przedszkola rodzice znajdują również na tablicy ogłoszeń. Spotkania integracyjne i okazjonalne uroczystości, które organizuję, dostarczają wiele radości i zadowolenia nie tylko rodzicom i dzieciom, ale również i mnie.

Podsumowując: mogę stwierdzić, że realizowanie działań wspomagających adaptację dziecka trzyletniego i dobra współpraca z rodzicami pozwoliła mi na zminimalizowanie stresu dziecka w okresie inicjacji przedszkolnej i zapewnienie mu poczucia psychicznego bezpieczeństwa.

Dzieci chętnie i z radością przebywają w przedszkolu, mają poczucie współistnienia w grupie, są samodzielne na miarę swojego wieku, rozwijają się ruchowo i społecznie. Same spontanicznie podejmują zabawę i nawiązują kontakty słowne z kolegami i dorosłymi. Rodzice natomiast mają zaufanie do mnie i innych pracowników przedszkola i bez obawy zostawiają swoje dziecko w grupie, a także polecają nasze przedszkole znajomym. Czynnice uczestniczą w działaniach adaptacyjnych i w życiu placówki. ♦

Lidia Wojtas

*Miejskie Przedszkole nr 23
w Słupsku*

LITERATURA: ■ Gałkowski T.: Przystosowanie psychospołeczne dziecka do przedszkola: Warszawa: 2000 ■ Lubowiecka J.: Pierwsze sześć lat życia – rozwój i wychowanie. Warszawa: 1975

Kształcenie europejskie w systemie edukacji narodowej

Młodzi Europejczycy coraz bardziej potrzebują wykształcenia mającego na celu rozwijanie „europejskiej świadomości”, odwołującej się do wspólnego dziedzictwa duchowego, tradycji humanistycznej i wiary w wolność. W kształceniu młodzieży powinno zawsze uwzględniać się tolerancję, solidarność, umiejętność współpracy. Nowe pokolenia muszą być wychowywane do życia w pokoju i w społeczeństwie demokratycznym. Młodzi ludzie muszą wiedzieć, że są obywatelami społeczeństwa europejskiego. Uświadomić powinna im to szkoła, poprzez odpowiednie kształcenie wychowanie. Uczniom należy przybliżyć różne czynniki (geograficzne, kulturalne i polityczne) decydujące o jedności Europy. To pozwoli im zrozumieć, jak struktury zjednoczonej Europy mogą wpłynąć na ich życie oraz istnienie społeczności lokalnych, regionów, krajów i całego świata.

Tworzenie świadomości europejskiej jest możliwe poprzez:

- a) przygotowanie do kształcenia „świadomości europejskiej” - powinno ono zaczynać się możliwie jak najwcześniej, nawet już w szkole podstawowej;
- b) kształcenie interdyscyplinarne, a nie zawężone do pewnego określonego tematu lub grupy tematów;
- c) umieszczenie treści europejskich we wszystkich programach i działaniach szkolnych, obowiązujących i dodatkowych – powinny one obejmować wiele dyscyplin;
- d) podkreślanie:
  - wspólnego dziedzictwa,
  - kulturowej jedności i różnorodności,
  - współzależności i potrzeby współpracy,
  - znaczenia pluralizmu europejskiego,
  - celów integracji,
  - roli Europy w kontekście światowym.

Działalność Klubów Europejskich jest tylko jednym ze sposobów rozwijania świadomości europejskiej. Szkolne kluby są swobodnie tworzone przez stowarzyszenia uczniów i nauczycieli. Działają one w poszczególnych szkołach. W czasie spotkań pracuje się nad projektami badawczymi indywidualnie i grupowo. Uczniowie mogą zbierać informacje i gromadzić dokumentację o państwach członkowskich oraz przygotowywać materiały

szkoleniowe.

Cele klubów to:

- a) kształtowanie poczucia przynależności do społeczności europejskiej;
- b) zachęcanie odpowiednich instytucji do pomocy w rozpowszechnianiu informacji o:
  - geografii, historii, kulturze, gospodarce Europy;
  - strukturze, celach i sposobach działania, instytucji europejskich;
  - życiu politycznym, społecznym, kulturowym krajów członkowskich Wspólnoty Europejskiej i Rady Europy;
  - dziedzictwie kulturowym i środowisku naturalnym;
  - wyzwaniach stojących przed współczesną Europą;
  - celach integracji europejskiej.²

III Międzyszkolny Konkurs „Cała Europa kolęduje”

Do wspólnego kolędowania zaprosił wszystkich szkolny Klub Europejski „Euromaniacy”, działający w Szkole Podstawowej nr 2 w Słupsku już od 2000 roku. Impreza odbyła się po raz pierwszy 17 grudnia 2004 roku. III edycja miała miejsce 6 stycznia 2007 roku.

Cele konkursu:

- mobilizowanie uczniów do zdobywania wiedzy i poznawania dorobku kulturowego innych krajów;
- rozwijanie umiejętności korzystania z różnych źródeł wiedzy na temat państw europejskich;
- poszerzenie wiedzy o kulturze i cywilizacji europejskiej;
- motywowanie do nauki języków obcych;
- poszukiwanie wspólnych źródeł kultury i obyczajowości wszystkich państw europejskich.

Warunki uczestnictwa:

Każda szkoła uczestnicząca w konkursie mogła być reprezentowana przez dwóch wykonawców (mogły to być również 2 zespoły, składające się maksymalnie z 10 osób). Każdy z reprezentantów szkoły śpiewał kolędę w dowolnym języku państw europejskich (nie mógł to być język polski). Mile widziane było wykorzystanie instrumentów muzycznych lub podkładu muzycznego.

Do konkursu zgłosiło się 8 wykonawców z 5 słupskich szkół podstawowych:

WYKONAWCA	Tytuł wykonywanej kolędy	Opiekun
1. Szkoła Podstawowa nr 6 duet Natalia Kwaśniak i Patrycja Zblewska	„Christmas Time”	Barbara Prawdzik
2. Szkoła Podstawowa nr 8 Zespół Słoneczka	„Dans la creche”	Iwona Sazon
3. Szkoła Podstawowa nr 1 solista Aleksandra Dyś	„Leise rieselt der schnee”	Agata Machowiec Dorota Duraj
4. Szkoła Podstawowa nr 5 solista Aleksandra Hulecka	„Jingle bells”	Beata Kamińska
5. Szkoła Podstawowa nr 8 Zespół Tęcza	„Merry Christmas everyone”	Bogusława Plebanek
6. Szkoła Podstawowa nr 4 solista Marcelina Krych	„Leise rieselt der schnee”	Edyta Stanczyk
7. Szkoła Podstawowa nr 5 solista Ola Cybula	„All I want for Christmas”	Beata Kamińska
8. Szkoła Podstawowa nr 1 solista Aleksandra Mańczak	„Labt uns froh und munter sein”	Agata Machowiec Dorota Duraj

Jury w składzie:

Magdalena Kwidzińska - muzyk MDK,

Beata Poświętna - muzyk,

Izabella Antoniak - nauczyciel języka angielskiego SP 2
Słupsk,

Iwona Engler - nauczyciel języka niemieckiego SP 4

Puck ustaliło następujące wyniki:

W kategorii zespół:

I miejsce - „Słoneczka” z SP 8,

II miejsce - „Tęcza” z SP 8,

III miejsce - duet z SP 6 Natalia Kwaśniak, Patrycja
Zblewska.

W kategorii solista:

I miejsce - Ola Hulecka z SP 5,

II miejsce - Ola Dyś z SP 1

III miejsce - Aleksandra Cybula z SP 5

Wszyscy uczestnicy oraz ich opiekunowie otrzymali
święteczne nagrody oraz dyplomy dla szkół. Nauczycie-
lom wręczono podziękowania.

Organizatorzy dziękują panu Przemysławowi Na-
mysłowskiemu, Dyrektorowi Biura Promocji i Integracji
Europejskiej Urzędu Miejskiego w Słupsku oraz pani
Emilii Wysockiej-Cabaj za ufundowanie atrakcyjnych na-
gród. ♦

Monika Fortuńska

nauczyciel języka angielskiego
w Szkole Podstawowej nr 2 w Słupsku

Czarno - biały świat**SCENARIUSZ LEKCJI****Temat: Dlaczego świat nowoczesnej rodziny jest czarno – biały?**

Lekcja języka polskiego powinna być poprzedzona
uczestnictwem młodzieży w spektaklu „Telerodzina”.

CELE OPERACYJNE

Uczeń potrafi:

- wyrażać poglądy i opinie na temat postaw etycz-
nych i roli rodziny w kształtowaniu osobowości czło-
wieka;
- czynnie uczestniczyć w inscenizacji;
- analizować i interpretować tekst literacki.

METODY PRACY:

- pogadanka;
- heureza;
- praca w grupach, praca indywidualna;
- elementy dramy.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- arkusze szarego papieru, markery,
- kserokopia fragmentów tekstów sztuki M. Kamiń-
skiej-Sobczyk „Telerodzina”.
- scenariusz spektaklu oraz fragmenty „Ferdynand”
W. Gombrowicza,
- kartka z pytaniami pomocniczymi dla uczniów (pod-
czas pracy w grupach).

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Uwaga! Temat lekcji zapisujemy później.

Wprowadzenie

1. Tuż po wejściu do klasy uczniowie kończą zdania
zapisane na arkuszach szarego papieru (każde zda-
nie na osobnym arkuszu).
Rodzina jest dla mnie.....
Kiedy jestem w domu.....
Rodzice nauczyli mnie.....
2. Nauczyciel przykleja arkusze taśmą w widocznym
miejscu (na tablicy). Wspólnie z uczniami odczytuje
zapisane propozycje, omawia je. Uczniowie przed-
stawiają swoje opinie na temat rodziny.
3. Nauczyciel: Jak określilibyście rodzinę ze spektaklu
„Telerodzina”?

Proponowane odpowiedzi uczniów:

- dziwna (dziwnie ubrani rodzice, noszą maski),
- brak w niej miłości, uczuć rodzicielskich,
- są wobec siebie obojętni,
- nowoczesna,

- podążająca za modą itp.,
  - niemająca szacunku dla starszych,
  - sztuczna.
4. Nauczyciel: *W jakim kolorze został przedstawiony świat rodziców Marysi? Dlaczego w takiej tonacji?*
Proponowane odpowiedzi uczniów:
- świat jest czarno-biały (brak w nim innych kolorów),
  - czarno-biały, czyli nijaki;
  - ten świat jest schematyczny,
  - czarno-biały, czyli ubogi, jednolity;
  - brak w nim fantazji,
  - smutny, brak w nim szczęścia;
  - te kolory są nowoczesne, modne;
  - jest sztuczny.
- W starszych klasach gimnazjum lub szkole średniej można zapytać o rolę maski w utworze: dlaczego bohaterowie je noszą, co pod nimi ukrywają itp. Można również nawiązać do roli maski w teatrze greckim.*
5. W tym momencie nauczyciel z pomocą uczniów konstruuje i zapisuje na tablicy temat lekcji (najlepiej w formie pytania, aby prowokował do dyskusji i ciekawych wniosków).

Część właściwa

1. Dzielimy uczniów na dwie lub cztery grupy. Każdej z nich rozdajemy fragment tekstu: jeden to fragment scenariusza spektaklu „Telerodzina” autorstwa Małgorzaty Kamińskiej-Sobczyk, drugi to fragment „Ferdynand” Witolda Gombrowicza.
2. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z tekstem, a następnie przygotowanie odpowiedzi na pytania.
Pytania pomocnicze dla uczniów:
- Jak są relacje między rodzicami a dziećmi (matką a córką)?
  - Dlaczego tak się dzieje? Weźcie pod uwagę zachowanie obu stron tego konfliktu.
  - Jak można temu zaradzić?
3. Po przygotowaniu się wybrani uczniowie odczytują fragmenty tekstu i prezentują swoje odpowiedzi, propozycje rozwiązania konfliktu.
W gimnazjum, w klasach twórczych i aktywnych, a także w szkole średniej można w tym momencie porozmawiać z uczniami na temat obu tekstów, poprosić, aby wskazali podobieństwa i różnice, przybliżyć tematykę „Ferdynand” W. Gombrowicza, szczególnie tych fragmentów utworu, które dotyczą rodziny Młodziaków.
4. Następnie nauczyciel zwraca się do uczniów

z propozycją, aby na podstawie swoich przemyśleń i propozycji zaimprovizowali krótkie scenki, przedstawiające sytuację z przeczytanego tekstu w taki sposób, aby:

- a) przedstawiała w sposób dosłowny sytuację z tekstu i nieprawidłowe relacje rodziców i dzieci,
  - b) relacje rodzinne były prawidłowe, bezkonfliktowe.
5. Po inscenizacji nauczyciel rozpoczyna dyskusję na temat postawy etycznej rodziców i wzorów wychowania zaprezentowanych w scenkach. Obserwatorzy przedstawiają swoje odczucia i wrażenia, wymieniają poglądy i opinie.
6. Nauczyciel nawiązuje do spektaklu „Telerodzina”, pytając uczniów:
- Który z momentów spektaklu można uznać za przełomowy w stosunkach rodziców i Marysi? (przewidujemy, iż uczniowie wskażą zdjęcie masek przez rodziców).
  - Co oznacza zdjęcie masek przez rodziców Marysi?
7. Uczniowie zapisują w zeszytach wnioski z dyskusji.

Niektóre z proponowanych notatek:

Rodzice kształtują postawy etyczne swoich dzieci poprzez prezentowanie im właściwych wzorców zachowań. To dom kształtuje postawy dzieci zgodnie z łacińskim przysłowiem „Verba docent, exempla trahunt” (Słowa uczą, przykłady pociągają).

To, co wyniesiemy z domu, jest kapitałem na całe życie.

Dom jest kolebką osobowości i kształtuje postawę człowieka wobec świata i ludzi.

Podsumowanie

1. Nauczyciel prosi uczniów, aby spróbowali odpowiedzieć na pytanie sformułowane w temacie lekcji. Dlaczego świat nowoczesnej rodziny przedstawiony w sztuce jest czarno – biały?
Pytania pomocnicze:
- Czy wszystkie współczesne- nowoczesne rodziny żyją w taki sposób jak Telerodzina?
  - Od czego zależą prawidłowe relacje w rodzinie?
  - Czy tradycyjna rodzina staje się niemodna?
  - Jak powinna wyglądać rodzina, którą założycie w przyszłości?
2. Zadanie domowe: Zareklamuj swoją rodzinę (metoda i forma pracy – dowolne). ♦

Joanna Jaśniewicz-Gwizdalla

ZSO nr 2 – Gimnazjum nr 3
w Słupsku

Praca w grupach i w parach

Sprawność mówienia na lekcjach języka angielskiego w szkole średniej

W ostatnich latach wprowadzono w szkolnictwie wiele reform mających na celu usprawnienie nie tylko systemu nauczania, ale także podkreślenie znaczenia znajomości języków obcych, a w szczególności języka angielskiego. Wszystkie zmiany zostały dość szybko wdrożone, wynikiem czego jest nowa matura. Wiąże się z tym konieczność doskonalenia podręczników także do języka angielskiego, aby ułatwić rzetelne przygotowania uczniów szkół ponadgimnazjalnych do egzaminu maturalnego.

Zmieniło się też podejście do nauczania języków obcych w szkołach. Nowa matura wymaga od uczniów umiejętności komunikowania się z obcokrajowcami i przekazywania konkretnych informacji z mniejszym uwzględnieniem poprawności gramatycznej wypowiedzi. Stąd też unika się ciągłego powtarzania zagadnień gramatycznych i doskonalenia języka w tym zakresie. Dzięki temu można poświęcić więcej czasu na rozwijanie umiejętności mówienia w danym języku. Zmieniła się także rola nauczyciela w procesie nauczania języka obcego i rodzaj ćwiczeń przeprowadzanych na lekcji.

Uczniowie szkół średnich powinni wykazać się znajomością leksyki, fonetyki i zasad gramatycznych języka angielskiego, by móc komunikować się swobodnie z jego rodzimymi użytkownikami. W związku z tym, rola nauczyciela jest większa niż można by przypuszczać. To nauczyciel i jego lekcje dają uczniowi szansę bliższego poznania języka i doskonalenia umiejętności posługiwania się nim. To nauczyciel przekazuje wiedzę o języku i kraju, z którego ten język pochodzi, dlatego też powinien on wykazać się nie tylko wiedzą teoretyczną, ale także znajomością kultury danego obszaru językowego. Chcąc, by uczniowie odnieśli sukces w komunikacji językowej, angliści powinni informować uczniów o normach językowych obowiązujących w czasie konwersacji oraz zwracać szczególną uwagę na stopień formalności języka, wynikający z sytuacji jego użycia.

Coraz większy nacisk w procesie nauczania języka obcego kładzie się na stworzenie takich warunków w klasie, aby jak najbardziej przypominały one realia zastosowania tego języka przez rodzimych użytkowników. Zaleca się, aby ćwiczenia komunikacyjne były przeprowadzane w parach lub grupach. Pozwala to uczniom na częściowe przejęcie odpowiedzialności za postępy w nauce, zwiększa stopień interakcji, a także częstotliwość ustnych wypowiedzi.

Przeprowadzone badania pozwalają wyciągnąć wniosek, że nauczyciele języka angielskiego rzadko stosują na lekcjach pracę w grupach lub w parach. Zapytani o czę-

stotliwość wykorzystywania takich form pracy, odpowiedzi, że wprowadzają ją tylko wtedy, gdy zajęcia tego wymagają. Również przeprowadzone wśród uczniów ankiety wykazały, że nauczyciele sporadycznie pracują na lekcjach w taki sposób. Ankietowani zgodnie wyrazili chęć częstszej pracy w grupach. Według nich jest ona znacznie ciekawsza od innych form ćwiczeń, bo pozwala na wyrażanie własnych sądów i opinii. Jedynym wyjaśnieniem niechęci nauczycieli do wprowadzenia na lekcji pracy w grupach lub w parach wydają się być rutyna albo też strach przed problemami dyscyplinarnymi, jakie mogą się pojawić podczas takich zajęć. Problem może też stwarzać kryterium podziału na grupy. Zaleca się najłatwiejszy sposób przypisywania uczniów do grup, czyli pracę parami w ławkach. Warty podkreślenia jest fakt, iż obecnie forma ćwiczeń komunikacyjnych przeprowadzanych za pomocą pracy w parach lub grupach jest postrzegana jako najkorzystniejsza dla uczniów, gdyż pozwala ona na wyćwiczenie nawyków językowych, jednocześnie zwiększając szanse ucznia na wypowiedź.

Uczniowie uczący się jakiegokolwiek języka obcego zawsze napotykają pewne przeszkody, zwłaszcza, jeśli chodzi o umiejętność mówienia i opanowanie sztuki prowadzenia rozmów. Te przeciwności mogą być różnego rodzaju, począwszy od nieznajomości słownictwa, a na nieumiejętności przekazania informacji skończywszy. Z tego typu problemami należy się uporać, przezwyciężyć je, by osiągnąć sukces. W przypadku języków obcych jest to o tyle łatwe, że można skorzystać ze strategii komunikacyjnych, które ułatwiają i pomagają w radzeniu sobie z problemami występującymi w dyskursie. Również uczniowie, często nieświadomie, z nich korzystają, nadrabiając nieznajomość pewnych zagadnień ich opisami lub przywołując synonimy. Można wyróżnić dwa rodzaje strategii komunikacyjnych. Za pomocą jednych uczniowie starają się pokonać problemy pojawiające się podczas rozmowy i w ten sposób odnoszą sukces w komunikacji. Gdy używają strategii drugiego rodzaju, mogą skrócić informację lub całkowicie ją przerwać. Ankiety przeprowadzone wśród nauczycieli języka angielskiego wykazały, iż uczniowie bardzo często używają strategii komunikacyjnych, przeważnie, gdy brakuje im słownictwa lub nie potrafią w pełni przekazać niezbędnych informacji. Bardzo często zdarza się również, że uczniowie polegają na wiedzy partnerów ze swoich grup lub proszą nauczyciela o pomoc – okazuje się, że jest to także skuteczna metoda na pokonanie barier językowych.

Obserwacje lekcji języka angielskiego w szkołach średnich wśród grup średnio-zaawansowanych pozwoliły na wyciągnięcie szeregu wniosków dotyczących ro-

dzaju ćwiczeń komunikacyjnych często wprowadzanych na lekcjach. Do tych, które przeważają w procesie nauczania należą te, które opierają się na luce informacyjnej lub takie, które pozwalają uczniom odnosić się do własnych przeżyć i doświadczeń. Ankiety przeprowadzone wśród nauczycieli wykazały również, że znacznie rzadziej korzystają oni z gier językowych nastawionych na rozwój umiejętności mówienia, czego rezultatem wydaje się być częste użycie dryli językowych. Z drugiej jednak strony, zapytani, jakie ćwiczenia sprawiają uczniom najwięcej przyjemności, zgodnie uznawali, że są to gry językowe. Więc dlaczego tak rzadko z nich korzystają? W rozmowach przeprowadzanych z nauczycielami po każdej obserwowanej lekcji udało mi się uzyskać odpowiedź na to pytanie. Nie była ona zbyt satysfakcjonująca, ponieważ swoje wybory motywowali oni przeważnie brakiem czasu lub chęcią zrealizowania całości materiału. W tym wypadku można pokusić się o wskazówkę dla nauczycieli: realizacja materiału nie powinna być ważniejsza niż rozwój językowy uczniów, przecież wiadomo, że mogą oni wynieść większe korzyści, ucząc się języka w taki sposób, jaki jest dla nich najdogodniejszy. Tym samym nauczyciele nie powinni bać się wprowadzania raz na jakiś czas gier językowych, które nie tylko pozwolą uczniom na szybsze, ale także i ciekawsze przyswajanie języka obcego.

Nauczyciel, który chce zmotywować uczniów i zaintrygować ich tematyką lekcji, a jednocześnie dąży do rozwoju ich kompetencji językowych, musi podjąć wiele decyzji. Najważniejszą zdaje się być ta, która pozwoli mu na dokonanie wyboru ćwiczenia, za pomocą którego chciałby umożliwić uczniom wyćwiczenie pewnych nawyków komunikacyjnych, a co za tym idzie, ogólny rozwój kompetencji językowych w zakresie dyskursu. Ta decyzja może wydawać się stosunkowo trudna, gdyż nauczyciel może dokonać wyboru spośród wielu ćwiczeń dostępnych na rynku. Chcąc, aby ćwiczenie w pełni się sprawdziło i by uczniowie jak najwięcej z niego wynieśli, można skorzystać z wytycznych, co do wyboru zadania, jakie proponują – nauczycielom metodycy.

Głównym celem ćwiczenia, jakie chcemy wprowadzić, powinien być rozwój umiejętności komunikowania się ucznia. Dlatego też uczniowie nie mogą wykonać go przy użyciu pojedynczych słów lub zdań. Tym samym uważa się, że najkorzystniejsze dla ucznia są takie ćwiczenia, które wymagają od niego aktywności. Trzeba pamiętać, że każde ćwiczenie powinno mieć jasny cel, z którym należy zapoznać uczniów, by ryzyko niepowodzenia zostało wyeliminowane. Cechą charakterystyczną ćwiczeń komunikacyjnych jest to, że wymagają one interakcji pomiędzy uczestnikami, dlatego też te, które nauczyciel zamierza wprowadzić na lekcji powinny tę wytyczną w pełni realizować, przede wszystkim po to, by dać uczniom szansę wglądu w to, jak może wyglądać

komunikacja pomiędzy użytkownikami danego języka w rzeczywistości. Ponadto, każde ćwiczenie, zwłaszcza to rozwijające umiejętność mówienia, powinno stanowić pewne wyzwanie językowe dla ucznia, stąd też poziom jego trudności powinien trochę przewyższać poziom językowy danej grupy uczniów. Należy jednak pamiętać o tym, żeby nie był on zbyt wysoki, gdyż w takim wypadku uczniowie prawdopodobnie sobie z tym ćwiczeniem nie poradzą. Warto też jak najczęściej wykorzystywać ćwiczenia, które wymagają użycia jak najbardziej autentycznego języka, głównie z tego względu, że język, jakiego my – nauczyciele uczymy naszych uczniów, powinien być jak najbardziej zbliżony do tego, którego używają jego rodzimi użytkownicy.

Reasumując: rola nauczyciela w przygotowaniu ćwiczenia komunikacyjnego jest bardzo ważna, ponieważ to od niego zależy, jakie ćwiczenie zostanie przeprowadzone i jakie cele będą im przyświecały. Stąd też przyjmuje się, że selekcji powinno się dokonywać bardzo starannie, biorąc pod uwagę wyżej wymienione czynniki, aby umożliwić uczniom wyniesienie jak największych korzyści językowych z danego ćwiczenia.

Nauczanie mówienia w szkole średniej może stanowić wyzwanie zarówno dla nauczyciela, jak i dla samych uczniów. Obie grupy muszą wykazać się uzdolnieniami w wielu dziedzinach, aby cel, jaki przyświeca nauce języka angielskiego w szkole średniej, został osiągnięty. Jednakże nie należy zapominać, że to do zadań nauczyciela należy zadbanie o to, aby ćwiczenia, które mają w tym pomóc były nie tylko ciekawe, bo zgodne z zainteresowaniami uczniów, ale żeby pozwalały również na kreatywne użycie danego języka (w tym wypadku języka angielskiego) w kontekstach jak najbardziej zbliżonych do rzeczywistości. Bo przecież sposób prowadzenia lekcji przez nauczyciela i rodzaj ćwiczeń, jakie przeprowadza, przekładają się na percepcję danego przedmiotu przez ucznia. Co więcej, mają one ogromny wpływ na motywację ucznia i mogą zarówno zachęcić go do dołożenia większych starań, celem rozwoju językowego, jak również mogą ostudzić jego zapał do pracy, a w rezultacie spowodować brak zainteresowania dalszą nauką. Pamiętając o tym, że język angielski jest obecnie bardzo powszechnym narzędziem służącym do komunikacji międzyludzkiej na całym świecie, nauczyciele nie powinni bać się wprowadzania pracy w parach lub grupach, gdyż tym samym zmniejszają szanse swoich uczniów na wyrobienie nawyków językowych oraz ograniczają im możliwość odniesienia sukcesu w komunikowaniu się w tym języku. ♦

Katarzyna Cybula
nauczycielka języka angielskiego
w Liceum Ogólnokształcącym
w Bytowie

DOSKONALENIE NAUCZYCIELI

ODN zaprasza

DRUGIE PÓLROCZE ROKU SZKOLNEGO 2006/2007

STUDIA PODYPLOMOWE

(przy współpracy z Wyższą Szkołą Humanistyczno-Ekonomiczną w Łodzi)

- Bibliotekoznawstwo
- Oligofrenopedagogika
- Oligofrenopedagogika - 120 godz. studia uzupełniające dla absolwentów kursu kwalifikacyjnego MENiS
- Pedagogika opiekuńcza z elementami resocjalizacji
- Studia nadające kwalifikacje pedagogiczne
- Socjoterapia
- Terapia pedagogiczna z elementami arteterapii
- Zarządzanie w oświacie

Termin napływu zgłoszeń: 10 marzec 2007 r. **Liczba miejsc ograniczona. Liczba godzin:** 360; **trzy semestry; Odpłatność:** ok. 2850,00zł (3 raty). **Istnieje możliwość stworzenia grup w Lęborku, Bytowie i Człuchowie**

KURSY KWALIFIKACYJNE

- Przyroda
- Wychowanie do życia w rodzinie

Liczba godzin: 300; **dwa semestry; Odpłatność:** ok. 1600,00zł. **Istnieje możliwość organizacji kursów kwalifikacyjnych o tematyce studiów podyplomowych!**

KURSY DOSKONALĄCE

Biblioteka szkolna

- Opiekun szkolnego centrum multimedialnego i informacyjnego - 20 godz.- **16-18.03.2007 r.**

Edukacja elementarna /nauczyciele wychowania przedszkolnego i nauczania zintegrowanego/

- Teatr technik lalkowych jako forma rozwoju osobowości dziecka - 15 godz. - **17-18.03.2007 r.**
- Zabawa w teatr jako metoda integrująca grupę - 15 godz.- **14-15.04.2007 r.**
- Aktywizujące formy kontaktu z muzyką - 15 godz. - **14-15.04.2007 r.**
- Nowe techniki w pisaniu i czytaniu - 10 godzin - **10.03.2007 r.**
- Wspieranie rozwoju dziecka z deficytami - 10 godzin - **17.03.2007 r.**
- Programy własne - rozwój uczniów i nauczycieli - 10 godzin - **24.03.2007 r.**

Edukacja europejska

- Konstruowanie projektów do unijnych programów edukacyjnych - 15 godz.-**17-18.03.2007 r.**

Emisja i higiena głosu

- Emisja i higiena głosu – 15 godz.-**23-24.03.2007 r.**

Matematyka

- Standardy wymagań egzaminacyjnych w nauczaniu matematyki w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej - warsztaty - 10 godzin- **31.03.2007 r.**

Muzyka

- Podstawy tańca i choreografii - 30 godz.-rozpoczęcie **17.03.2007 r.**
- Podstawy muzykoterapii - 15 godz.-**24-25.03.2007r.**
- Jak uczyć Wiedzy o kulturze - 15 godz. - **maj 2007r.**

Kurs wychowawców kolonii i kierowników placówek wypoczynku

- Kurs wychowawców kolonii - 36 godz.- **kwiecień 2007 r.**
- Kurs kierowników placówek wypoczynku -10 godz. - **kwiecień 2007 r.**
- Kurs kierowników wycieczek szkolnych -10 godz. - **20-21.04.2007 r.**

Opieka i wychowanie

- Badanie potrzeb uczniów i rozwiązywanie ich problemów - 15 godzin - **14-15.04.2007 r.**
- Rodzic - jako trudny „klient szkoły” - 6 godz. - **23.03.2007 r.**
- Dewiacje seksualne i zachowania o charakterze dewiacyjnym - 6 godz. - **13.04.2007 r.**
- Rola nauczyciela w procesie skutecznego rozwiązywania problemów wychowawczych /negocjacje i mediacje szkolne/ - 20 godz. - **20-22.04.2007 r.**

- Strategie postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży agresją, przemocą i uzależnieniami - 25 godzin - **30.03 - 01.04.2007 r.**

Szkolnictwo specjalne

- Wczesna terapia oraz profilaktyka zaburzeń psychomotorycznych w świetle metody Marii Montessori - 15 godz. - **21-22.04.2007 r.**

Zarządzanie oświatą

- Interpretacja i wykorzystanie wyników egzaminów zewnętrznych /na bazie własnej szkoły/ do podnoszenia jakości pracy szkoły i budowania programów naprawczych - 2 x 5 godzin - **23.03. i 13.04.2007r.**

Inne

- „Original Play”- **Niezwykła, Pierwotna, Naturalna Zabawa** - 12 godz.- **21-22.04.2007 r.** Prowadzący: autor programu Fred Donaldson. Szczegóły na www.originalplay.pl. **Zapisy do 20 marca!** Koszt: 380zł
- Projekty innowacyjne w szkole i innych placówkach oświatowych - 4 godziny - **30.03.2007 r.**
- Wypalenie emocjonalne-pracoholizm - 6 godzin - **16.03.2007 r.**

INFORMACJE ORGANIZACYJNE:

- ↗ Istnieje również możliwość organizowania kursów w miejscu pracy nauczycieli.
- ↗ Udział w wybranej formie doskonalenia należy zgłaszać poprzez przesłanie karty zgłoszenia dostępnej na naszej stronie internetowej www.odn.slupsk.pl:
  - faksem (059)84-23-567
  - e-mailem: kursy@odn.slupsk.pl
  - listownie. Można też wypełnić elektroniczny formularz zgłoszenia dostępny na www.odn.slupsk.pl
- ↗ Szczegółowe informacje organizacyjne dotyczące szkoleń można uzyskać pod numerem telefonu tel. 0~59 842-34-62 wew.40.
- ↗ Po otrzymaniu informacji o zakwalifikowaniu się na daną formę prosimy dokonać wpłaty na konto: 62 9315 0004 0011 9106 2000 0020. ♦

Ewa Misiewicz

*konsultant ds. doskonalenia nauczycieli
i dydaktyki sztuki w ODN w Słupsku*

Partnerskie Projekty Szkół Comenius

Dnia 31 grudnia 2006 r. dobiegła końca II edycja programu SOCRATES-COMENIUS, która realizowana była w latach 2000-2006. Kontynuacją programu SOCRATES jest program LIFELONG LEARNING PROGRAMME (Uczenie się przez całe życie) przewidziany do realizacji w latach 2007-2013.

Struktura programu

LIFELONG LEARNING PROGRAMME

Cztery główne programy sektorowe			
Comenius Edukacja szkolna	Erasmus Edukacja wyższa i szkolenia zaawansowane	Leonardo da Vinci Edukacja i szkolenia zawodowe	Grundtvig Edukacja dorosłych
<p>Program Międzysektorowy (Transversal Programme) 4 kluczowe działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwój polityki oświatowej; ▪ kształcenie językowe; ▪ rozwój nowoczesnych technologii informacyjnych; ▪ upowszechnianie najlepszych praktyk 			
<p>Program Jean Monet 3 kluczowe działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ akcja Jean Monet; ▪ Instytucje Europejskie; ▪ stowarzyszenia europejskie. 			

W tym artykule omówiony zostanie program sektorowy Comenius, a właściwie ta jego część, która bezpośrednio adresowana jest do uczniów i nauczycieli wszystkich typów szkół oraz przedszkoli. W działaniach uczestniczyć mogą dzieci i młodzież od 3 do 19 lat. Wspiera on inicjatywy, mające na celu podniesienie jakości edukacji szkolnej i promowanie europejskiego wymiaru nauczania. Ma za zadanie wzbogacenie i uzupełnienie systemów edukacyjnych krajów uczestniczących. Pomaga uczniom i nauczycielom kształtować poczucie przynależności do społeczności europejskiej.

Projekty mogą być realizowane przez partnerów z krajów Unii Europejskiej (27 państw), kraje EFTA/EOG: Islandia, Lichtenstein, Norwegia, kraj kandydujący: Turcję oraz inne państwa: Chorwacja, Szwajcaria. Udział tych dwóch ostatnich krajów w 2007 roku nie jest możliwy.

Znalezienie szkół partnerskich jest obowiązkiem szkoły. Istnieją dwie internetowe bazy danych, w których można umieścić informacje o szkole lub placówce. Agencje Narodowe programu LLP - Comenius udzielają pomocy w wyszukiwaniu partnerów oraz organizują tzw. seminaria kontaktowe, na które zapraszani są przedstawiciele szkół z różnych krajów. Są one okazją do bezpośredniego poznania potencjalnych partnerów. Informacje o tych spotkaniach można uzyskać w Agencji Narodowej. Można też wykorzystywać kontakty osobiste i pomoc samorządów lokalnych oraz koordynatorów wojewódzkich w Kuratoriach Oświaty.

Wnioski (aplikacje) do projektów znajdują się stronie internetowej polskiej Narodowej Agencji programu LLP – Comenius. Aplikacja powinna być przygotowana wspólnie przez wszystkich partnerów tak, aby zawarte w niej informacje były spójne. Każda szkoła polska, pełniąca funkcję koordynatora lub partnera, musi wypełnić i przesłać wniosek (dwa egzemplarze): w systemie on-line oraz dodatkowo pocztą do Narodowej Agencji. Szkoła ma również obowiązek złożyć jeden egzemplarz wniosku w języku komunikacji projektu. Szkoły partnerskie składają wnioski we własnych Agencjach Narodowych.

W roku 2007 dla wszystkich szkół i placówek, biorących udział w projektach nowych lub kontynuowanych, obowiązywać będzie jeden termin składania wniosków: 30 marca 2007 roku. Decyduje data stempla pocztowego. W związku z nowym terminem składania wniosków formalne rozpoczęcie realizacji zatwierdzonych projektów nastąpi 1 października 2007 roku.

W ramach w/w programu mogą być realizowane dwa typy projektów:

- **Projekty wielostronne** (multilateralne) – partnerstwo minimum 3 szkół z trzech różnych krajów, uprawnionych do udziału w programie, w tym minimum jedna szkoła z kraju członkowskiego Unii Europejskiej.
- **Projekty dwustronne** (bilateralne) – są to projekty językowe. Partnerstwo szkół z dwóch różnych krajów, uprawnionych do udziału w programie, w tym minimum jedna szkoła z kraju członkowskiego Unii Europejskiej.

Istnieją trzy rodzaje Partnerskich Projektów Szkół Comenius:

1. Partnerskie Projekty Szkół Comenius (dawne Szkolne Projekty Comeniusa) – projekty wielostronne (uczestniczą minimum 3 szkoły).

Główną rolę w realizacji odgrywają uczniowie. Szkoły uczestniczące w programie i tworzące grupę partnerską pracują metodą projektu. Działania związane z realizacją projektu powinny być włączone w program dydaktyczny i wychowawczy szkoły. Muszą one stanowić integralną część

zajęć szkolnych; realizowane są również w czasie wizyt w szkołach partnerskich. Uczniowie muszą być zaangażowani w prace nad projektem na każdym jego etapie (planowania, organizacji, powstawania produktów, ewaluacji i rozpowszechniania wyników projektu). Temat projektu powinien wykraczać poza zakres jednego przedmiotu i mieć charakter interdyscyplinarny, łączyć pracę kilku nauczycieli, być atrakcyjny, zachęcić uczniów i nauczycieli do zdobywania wiedzy i nowego doświadczenia oraz podnoszenia kompetencji językowych.

Opracowywane w ramach realizowanego projektu zagadnienia mogą dotyczyć takich dziedzin jak:

- badania i nauka,
- języki obce,
- język ojczysty,
- edukacja środowiskowa,
- dziedzictwo kulturowe,
- obywatelstwo europejskie,
- wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych,
- walka z rasizmem i ksenofobią.

Współpraca szkół powinna zakończyć się opracowaniem produktu końcowego. Może nim być np.: wspólnie przygotowanego przewodnika turystycznego, kasety wideo z przedstawieniem teatralnym, albumu o historii miast i regionów, wystawy prac artystycznych.

2. Partnerskie Projekty Szkół Comenius (dawne Projekty Rozwoju Szkoły Comeniusa) – projekty wielostronne (uczestniczą minimum 3 szkoły).

W tego typu projekty zaangażowana jest głównie kadra pedagogiczna i kierujący szkołą lub placówką oświatową. Projekty koncentrują się oni na podnoszeniu poziomu zarządzania szkołą i doskonaleniu metod dydaktycznych; umożliwiają nauczycielom i dyrektorom szkół partnerskich wymianę doświadczeń i informacji w celu wspólnego ich opracowania oraz doskonalenia metod nauczania oraz poszukiwania nowych rozwiązań organizacyjnych. Tematyka projektów obejmuje głównie problemy związane z funkcjonowaniem szkoły, współpracę z rodzicami, miejscowymi władzami i biznesem. Zagadnienia dydaktyczne, będące przedmiotem współpracy partnerów, to problemy:

- integracji dzieci niepełnosprawnych,
- promocji zdrowia,
- przeciwdziałania agresji i uzależnieniom,
- wyrównywania szans edukacyjnych,
- metod pracy z uczniami wybitnie uzdolnionymi,

- zapobiegania wczesnemu kończeniu nauki szkolnej.
Wypracowane nowe metody powinny być stosowane nie tylko w szkołach partnerskich, lecz udostępniane innym zainteresowanym instytucjom.

3. Partnerskie Projekty Szkół Comenius (dawnie Językowe Projekty Comeniusa) – projekty dwustronne (uczestniczą 2 szkoły).

Ten rodzaj projektów ma za zadanie zachęcenie uczniów i nauczycieli do uczenia się języków obcych. Promuje też językowego zróżnicowanie Europy po to, by pogłębiać znajomość języków europejskich, w szczególności tych rzadziej nauczanych. Bardzo ważnym elementem projektu jest co najmniej dwutygodniowa wymiana przynajmniej dziesięcioosobowej grupy młodzieży, w wieku od dwunastu lat. Praca nad projektem oraz wyjazdy mają stworzyć uczniom możliwość porozumiewania się w języku obcym w konkretnej, codziennej sytuacji, a nie tylko w czasie lekcji językowych. Tematy realizowanych projektów to nie tylko zagadnienia lingwistyczne, ale również np.: ekologiczne, dotyczące edukacja zawodowa i międzykulturowej.

Okres realizacji omówionych projektów trwa dwa lata. Dotyczy to wyłącznie wniosków składanych w 2007 roku.

Bardzo istotna zmiana wprowadzona od 2007 roku dotyczy budżetu projektu. Od szkoły lub placówki, składającej wniosek o środki na realizację projektu, nie będzie wymagana precyzyjna (jak dotychczas) kalkulacja budżetu, a środki finansowe będą przyznawane na zasadzie ryczaftu. Szkoła po zakończeniu projektu nie będzie zobowiązana do składania do Narodowej Agencji programu LLP-Comenius końcowego raportu finansowego. Musi jedynie przedstawić raport końcowy ze zrealizowanych działań lokalnych i międzynarodowych. ♦

Opracowała: **Grażyna Wieczorek**
konsultant ds. informacji pedagogicznej
i wydawnictw
w ODN w Słupsk

Uwarunkowania wyników egzaminu gimnazjalnego

Artykuł jest drugą częścią prezentacji rezultatów badania uwarunkowań wyników egzaminu gimnazjalnego na terenie jednego z powiatów województwa pomorskiego (Patrz: Jak organizacja i przebieg procesu kształcenia wpływają na wyniki egzaminu gimnazjalnego? „*Informator Oświatowy*”, nr 5/06).

Organizacja zajęć szkolnych

We wszystkich szkołach zajęcia odbywały się w systemie jednoczłonowym. Przydzielając uczniów do klas, najczęściej kierowano się miejscem zamieszkania. Jeden z dyrektorów opisał to następująco: *Podczas ustalania składu klas dobiera się tak uczniów, aby możliwy był ich sprawny dowóz. Po tak dokonanych podziale do klas przydzielani są uczniowie miejscowi w ten sposób, aby uzyskać klasy o możliwie równym poziomie, jeżeli chodzi o wyniki sprawdzianu i średnią ocen.* Jednak niektóre dane, m.in. liczba rodziców z wyższym lub średnim wykształceniem, liczba rodzin, które funkcjonowały nieprawidłowo i liczba uczniów z trudnościami w uczeniu się oraz śródroczne oceny klasyfikacyjne, wskazują na celowy dobór uczniów do klas w niektórych gimnazjach.

Młodzieży zamiejscowej zapewniono dowóz do szkół. W powiecie P dojeżdżało 58,6% trzecioklasistów. W gimnazjach miejskich najczęściej do klas „dojeżdżających” trafili uczniowie o niższych wynikach sprawdzianu. Uzyskali oni również niższe wyniki egzaminu (ich rodzice znacznie rzadziej mieli wykształcenie wyższe niż podstawowe).

Z informacji przekazanych przez dyrektorów wynika, że w połowie szkół powiatu P baza materialna gwarantowała realizację wszystkich ramowych zajęć. W pozostałych było inaczej. Pisano między innymi: *Szkoła nie spełnia podstawowych wymagań, mieści się w dwóch oddalonych o 500 m obiektach, nie posiada sali gimnastycznej i biblioteki. Pomoce dydaktyczne są stare, zużyte – jeszcze po szkole podstawowej. Korzystniej było w gimnazjum X: Doskonała baza sportowa (hala, boiska pełnowymiarowe), bardzo dobre wyposażenie w pomoce dydaktyczne, sprzęt audiowizualny, centrum informacji multimedialnej (biblioteka). W szkole wykorzystuje się 100% środków z wynajmu pomieszczeń (istotne – niektóre organy prowadzące zabierają wypracowane środki i ponownie je przyznają według uznania).*

Organy prowadzące najczęściej wspomagały szkoły w zakresie spełnienia podstawowych wymagań bazowych. Na przykład: *przystąpiono do realizacji projektu EFS, pozyskując środki na budowę sali gimnastycznej; przydzielono godziny na dodatkowe zajęcia języka niemieckiego w każdej klasie; zorganizowano wyjazdy uczniów na basen, bezpłatne dowozy do kina, teatru, zakupiono książki na nagrody w konkursach i na koniec roku.* Jednak nie wszyscy dyrektorzy przekazali pozytywne opinie: *W roku szkolnym 2005/2006 nie przydzielono dodatkowych godzin na realizację zajęć pozalekcyjnych, zaś ilość godzin, którymi szkoła dysponuje zaspokaja w 50% potrzeby. Brakuje środków finansowych na dowóz uczniów na zajęcia pozalekcyjne w godzinach popołudniowych i w soboty.*

Organizacja zajęć pozalekcyjnych

We wszystkich szkołach nauczyciele prowadzili zajęcia pozalekcyjne z uczniami. Najliczniejsze grupy trzecioklasistów brały udział w zajęciach kół sportowego, matematycznego i języka polskiego. Uczestniczyli w nich zarówno uczniowie miejscowi, jak i dojeżdżający, najliczniej w gimnazjum X. Często sygnalizowano, że *nauczyciele prowadzą koła zainteresowań i zajęcia wyrównawcze w ramach wolontariatu.* Gdy porównano uczestnictwo uczniów z grup W i N w zajęciach kół zainteresowań i innych dodatkowych, okazało się, że ta zmienna najbardziej różnicuje obie grupy. W grupie W zdecydowana większość (około 82%) deklarowała uczestniczenie w takich zajęciach, w tym z przedmiotów wchodzących w zakres treści egzaminu gimnazjalnego, natomiast z grupy N prawie nikt nie brał udziału w zajęciach kół zainteresowań i rzadko (co dziesiąty pytany) wskazywano korzystanie z dodatkowych zajęć przygotowujących do egzaminu.

Większość gimnazjalistów z powiatu P w klasach I – III brała udział w wycieczkach szkolnych. Co druga osoba była trzy i więcej razy na wycieczce jednodniowej, a co trzecia jeden raz na kilkudniowej. W dłuższych wycieczkach 14,1% pytanych uczestniczyło dwa razy, a 7,9% odpowiadających brało udział w takich wyjazdach trzy i więcej razy. Może niepokoić fakt, iż 16,1% trzecioklasistów stwierdziło, że nie było w ogóle na wycieczce jednodniowej i aż 40,7% – na kilkudniowej. Z gimnazjum X najwięcej osób było co najmniej jeden raz na wycieczce jednodniowej (98,4%) i na kilkudniowej (86,2%). W wycieczkach uczestniczyli zarówno gimnazjaliści z grupy W i N, ale z grupy N wyjeżdżało nieco mniej osób (o około 18%) i rzadziej były to dłuższe wycieczki. Sugeruje to prosty związek między częstością wyjazdów na wycieczki a rezultatami egzaminu.

Działania opiekuńcze

W gimnazjach podejmowano działania na rzecz zapewnienia pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom ze szczególnymi potrzebami psychofizycznymi i edukacyjnymi. Dyrektorzy informowali: *Funkcjonuje świetlica socjoterapeutyczna. Pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznej prowadzą zajęcia dla młodzieży wymagającej wsparcia.* Wymieniano również: *tworzenie klas integracyjnych; realizację programów profilaktycznych; dostosowywanie programów nauczania dla uczniów posiadających orzeczenia o specjalnym trybie kształcenia; prowadzenie terapii pedagogicznej dla uczniów z nadpobudliwością psychoruchową i dysleksją rozwojową; wspomaganie w wyborze szkoły ponadgimnazjalnej.* Pisano: *Ponad 30% uczniów korzysta ze stypendiów socjalnych, prowadzone jest dożywianie. Szkoła współpracuje z GOPS w celu zapewnienia pomocy materialnej uczniom. Zorganizowano pomoc w korzystaniu z bezpłatnych podręczników.*

Współpraca nauczycieli

Z relacji dyrektorów szkół wynika, że nauczyciele współpracowali ze sobą w zakresie przygotowania uczniów do egzaminu. Informowano, że *w szkole działają zespoły przedmiotowe, które m.in.: dokonują diagnozy wstępnej w klasach I; opracowują materiały do sprawdzianów; przeprowadzają próbne egzaminy, analizują ich wyniki i wyciągają wnioski do dalszej pracy; wspólnie opracowują i realizują program naprawczy; organizują warsztaty doskonalące umiejętność konstruowania zadań.*

Cechy indywidualne uczniów

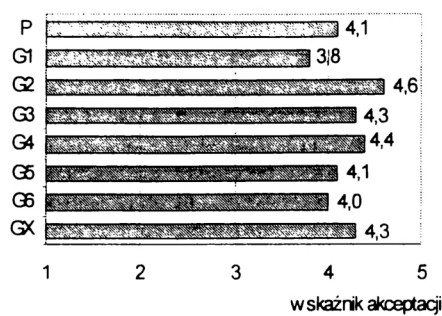
Pozytywnie swój stan zdrowia oceniło 64,8% ankietowanych. Uznali, że ich zdrowie sprzyja uczeniu się. Jednak odsetek osób, które uważały inaczej (11,8%), może zastanawiać. Nie zauważono istotnego związku odpowiedzi na to pytanie z wynikami egzaminu.

Poproszono również młodzież o samoocenę zdolności w zakresie poszczególnych przedmiotów wchodzących w zakres obu części egzaminu gimnazjalnego. W powiecie P uzdolnienia z języka polskiego zauważyło u siebie 47,1% pytanych, a z matematyki 37,7%. Niemal co trzeciej osobie w zdobywaniu wiedzy z historii i wiedzy o społeczeństwie pomagały zdolności. W grupie przedmiotów przyrodniczych najczęściej zdolności pomagały w zdobywaniu wiedzy z biologii (45,2% wskazań). Kolejnym przedmiotem z tej grupy, który wskazywali ankietowani, była geografia (38,4% wskazań). Wpływ zdolności na łatwość zdobywania wiedzy z chemii deklarował co czwarty gimnazjalista. Najniżej oceniano swoje uzdolnienia do fizyki i astronomii – tylko 17,1% wskazań.

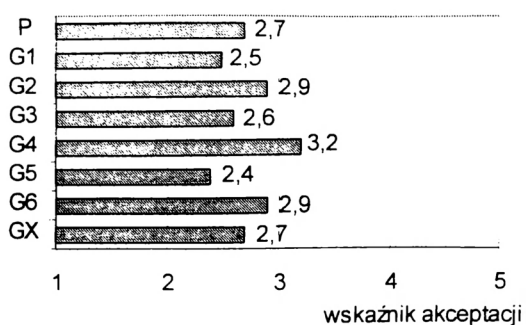
Większość trzecioklasistów z powiatu P (78,6%) widziała w nauce sposób na zapewnienie sobie sukcesu. Natomiast uczenie się sprawiało przyjemność tylko co piątemu, zaś aż 40,0% uważało przeciwnie. Uczenie sprawiało przyjemność również niewielkiemu odsetkowi uczniów z grupy W (około 35%), w grupie N ten odsetek był niemal dwukrotnie mniejszy. Najczęściej wskazywano odpowiedź „Trudno powiedzieć”. Na Rysunku 6. przedstawiono wskaźniki akceptacji tych stwierdzeń w powiecie P i badanych szkołach.

Rysunek 6. Wskaźniki akceptacji stwierdzeń dotyczących motywacji uczniów do nauki

„Uczę się, bo jest to sposób na zapewnienie sobie sukcesu”

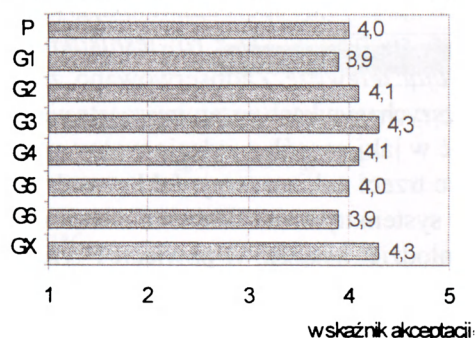
„Uczenie sprawia mi przyjemność”

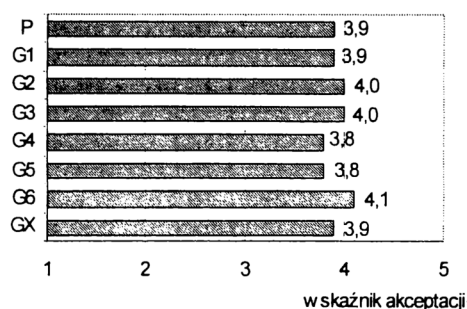
Atmosfera domu rodzinnego

Młodzież pozytywnie postrzegała swoje środowisko domowe. Większość uczniów deklarowała, że rodzice rozmawiają z nimi o sprawach rodzinnych i dotyczących szkoły, pomagają im rozwiązywać problemy i mają dla nich dużo czasu, a także, pomagają w odrabianiu lekcji (Rysunek 7.).

Rysunek 7. Wskaźniki akceptacji stwierdzeń dotyczących pobytu w domu „Rodzice pomagają mi rozwiązać problemy”

„Mogę liczyć na pomoc domowników w odrabianiu lekcji”

Obraz domu rodzinnego opisany przez dyrektorów i wychowawców często wyglądał inaczej: *Znaczna część uczniów pochodzi z rodzin, w których wykształcenie nie należy do najważniejszych wartości. Rodziny uczniów najczęściej są wieloosobowe, w wielu trudna sytuacja materialna, a ponadto część rodzin funkcjonuje nieprawidłowo (alkoholizm, problemy materialne, wynikające z bezrobocia, niewydolność wychowawcza, ogólna nieporadność życiowa). Rodzice nie wspierają nauczycieli w procesie dydaktycznym (niski poziom wykształcenia), raczej nie interesują się przygotowaniem swoich dzieci do egzaminu.*

Zajęcia uczniów poza szkołą

Zdecydowana większość gimnazjalistów (92,0%) stwierdziła, że pomagała swoim rodzicom. Najczęściej były to prace porządkowe (*Pomagam w porządkach domowych*) i opieka nad młodszym rodzeństwem (*Opiekuję się bratem*), część pomagała w pracach polowych (*Pracuję na gospodarstwie; Pomagam w ogrodzie*).

Brak wyraźnego związku obciążenia pracami domowymi z trudnościami w odrabianiu lekcji i wynikami egzaminu.

Uczniowie najchętniej spędzali czas wolny od zajęć szkolnych uprawiając sport amatorski, grając w gry komputerowe, spotykając się z rówieśnikami, niekiedy też oglądając telewizję. Zaobserwowano, że uczniowie klas o niższych wynikach egzaminu często nie potrafili sprecyzować w jaki sposób spędzają wolny czas.

Tylko co trzeci ankietowany deklarował, że bywa w bibliotece systematycznie. Widać tu związek z czytaniem przez młodzież książek. W powiecie P tylko 58,4% czytało lektury szkolne, a 57,5% inne książki. Część czytała tylko lektury, niektórzy tylko inne książki, nieliczni zarówno lektury szkolne, jak i inne książki, zaś niemal co czwarta osoba nie czytała książek wcale. W szkole GX nie było lepiej – co piąty trzecioklasista nie czytał ani lektur, ani innych książek. Nie czytała ich większość uczniów w klasach o niskich wynikach egzaminu. Czytanie książek okazało się zmienną, która wyraźnie różnicowała uczniów o wysokich i niskich rezultatach egzaminu. Prawie wszyscy uczniowie (około 88%) z grupy W czytali lektury w szkole, najczęściej czytali również inne książki, w tym naukowe, natomiast z grupy N czytali mniej książek (jeśli je czytali to rzadko podawali tytuły) i na ogół tylko lektury, a często nie czytali wcale książek (około 81% odpowiedzi „Nie”). W grupie W również częściej korzystano z komputera jako narzędzia ułatwiającego zdobywanie wiedzy.

Uwagi uczniów dotyczące egzaminu

Na końcu kwestionariusza gimnazjaliści przekazali opinie o stopniu trudności zadań egzaminacyjnych oraz opisali swoje wrażenia z egzaminu. W opinii 19,7% badanych z terenu powiatu P egzamin był trudny w części humanistycznej, drugą część egzaminu za trudną uznało aż 79,6% gimnazjalistów. Wrażenia większości ankietowanych z części humanistycznej były pozytywne, natomiast z części matematyczno-przyrodniczej negatywne: *Niestety, o ile po humanistycznej byłam zadowolona, o tyle z matematyczno-przyrodniczej byłam niezadowolona – była bardzo trudna.* Z niektórych uwag wynikają rady dla tegorocznych trzecioklasistów: *Z matematyki nieraz odchodziły mnie chęci do kontynuowania zadania, bo wychodziły wielkie liczby, jednak dobrze, że się nie poddałem, bo mam dobrze rozwiązane te zadania.* Młodzież najczęściej dość trafnie przewidziała swoje rezultaty. Na przykład uczeń napisał: *Myszę, że poszło mi dobrze. liczę na dużą liczbę punktów* (wyniki 40 i 47 pkt, uczęszczał w szkole na dodatkowe zajęcia z języka polskiego, historii i geografii, czytał książki historyczne i geograficzne). Niektórzy opisali sytuacje, które przeszkadzały im w skupieniu się podczas egzaminu:

*Niestety na obu testach nauczyciele wybrali mi miejsce w pierwszej ławce przed komisją, co powodowało u mnie dodatkowy stres. Uważam, że było to niesprawiedliwe! Rozproszyło mnie to, że obok mojej ławki chodził pajak. Bardzo się ich boję (panicznie)! Na sali ciągle huczało. Przeszkadzało mi, że komisja jadła cukierki i Ci uczniowie, którzy wychodzili przed czasem. Byłem chory. Byłam zestresowana i nie mogłam się skupić, bolał mnie brzuch. Nie mogłam się skupić, bo pan egzaminator nie spuszczał ze mnie wzroku. Inni przekazali pozytywne opinie o egzaminie: *Moje samopoczucie było dobre. Egzamin był przeprowadzony sprawnie, dobrze się na nim czułam.* Uczniowie o bardzo niskich wynikach jakby mniej przeżywali emocjonalnie egzamin: *Czułem się bardzo dobrze, w ogóle się nie denerwowałem, byłem spokojny* (wyniki 8 i 6 pkt, uczeń nie uczęszczał na zajęcia dodatkowe i nie rozwiązywał zestawów egzaminacyjnych z lat poprzednich, nie czytał też lektur, natomiast po zajęciach w szkole pomagał rolnikom).*

Podsumowanie i wnioski

Przekazane informacje pozwalają sądzić, że organizacja pracy szkół była właściwa. Większość gimnazjalistów dojeżdżała do szkół organizacja dowozu i czas dojazdu nie utrudniały im korzystania z czytelnii i/lub biblioteki. Nie zaobserwowano również, by osoby dojeżdżające uzyskały zdecydowanie niższe rezultaty egzaminu. Jednak w gimnazjach miejskich klasy o dużym odsetku uczniów dojeżdżających najczęściej uzyskały niższe wyniki egzaminu (również niższe były ich wyniki sprawdzianu. Rodzice uczniów z tych zespołów bardzo rzadko mieli wykształcenie wyższe lub średnie).

Badanie wykazało, że dobór uczniów do klas według kryterium organizacyjnego (miejsca zamieszkania i możliwości dowożenia, czyli np. zespoły „miejskowe” i „dojeżdżające”) doprowadził do ograniczenia szans edukacyjnych uczniów niektórych klas. Także zastosowanie kryterium osobowego – co miało miejsce w niektórych gimnazjach – czyli tworzenie klas jednorodnych ze względu na potencjał edukacyjny i warunki domowe nie było dobrym rozwiązaniem. Rodzi się istotne pytanie. Czy osiągnięcie wysokich wyników przez uczniów jednej klasy przy niskich wynikach uczniów pozostałych klas tej samej szkoły jest spełnieniem kryterium wysokiej jakości edukacji?

Dyrektorzy szkół, we współpracy z organem prowadzącym i GOPS, organizowali pomoc rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, np.: *pozyskiwanie sponsorów opłacających obiady dla dzieci; stypendia szkolne, dopłaty do kosztów wyjazdów i wyjazdów na imprezy kulturalno-oświatowe*

we. Starano się również zapewnić młodzieży pomoc psychologiczną, najczęściej poprzez: *indywidualną pomoc pedagoga szkolnego; zajęcia z pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznej; prowadzenie terapii pedagogicznej.*

Wskaźnikiem odpowiedzialności uczniów za własną naukę może być przygotowywanie się do lekcji, a w szczególności czytanie lektur i innych książek. Niepokoi wysoki odsetek gimnazjalistów (prawie 25%), którzy w ogóle nie czytali książek. Może być to istotna przyczyna niskich wyników egzaminu w części humanistycznej, tym bardziej, że zaobserwowano słabą, ale dodatnią korelację między czytaniem książek a wynikami egzaminu. Zatem nauczyciele w swojej pracy wychowawczej powinni zmierzać do tego, aby uczniowie mieli świadomość życiowej użyteczności czytania książek i rozwijali w sobie dociekliwość poznawczą.

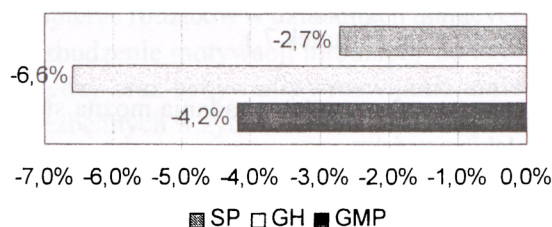
Niepokoić również może niewielki odsetek trzecio-klasistów (20,0%), którym uczenie się sprawiało przyjemność. Może to oznaczać, że uczniowie nie mieli zbyt rozbudzonej motywacji wewnętrznej do wykonywania zadań związanych z procesem uczenia się, a także ponoszenia odpowiedzialności za własny rozwój. Warto przypomnieć, iż w zadaniach ogólnych szkoły napisano, że nauczyciele mają stwarzać uczniom warunki do nabywania m.in. umiejętności planowania, organizowania i oceniania własnej nauki, przyjmowania za nią coraz większej odpowiedzialności.

We wszystkich gimnazjach *nauczyciele współpracowali ze sobą w zakresie przygotowania uczniów do egzaminu.* Nauczyciele prowadzili zajęcia pozalekcyjne (w tym wyrównawcze z języka polskiego i matematyki), nierzadko w ramach wolontariatu. Organizowano egzaminy próbne, których rezultaty poddawano analizie, aby sformułować wnioski do dalszej pracy. Jak napisał jeden z dyrektorów, *szkoła analizuje swoje słabe strony i formułuje działania naprawcze.* (Można zapytać, czy działania naprawcze podlegały ewaluacji.)

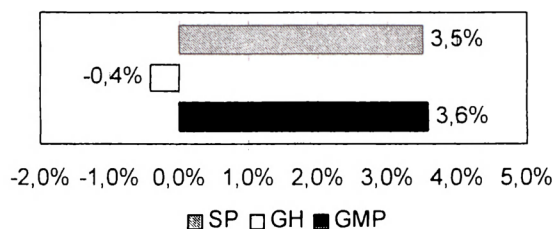
Nasuwa się pytanie: **jakie są rezultaty** pracy szkół i uczniów w zakresie przygotowania do egzaminu. W 2006 roku średnie wyniki w gimnazjach powiatu P nie zmieniły się istotnie w porównaniu do 2005 roku, chociaż można zauważyć tendencję wzrostu w części GMP – liczba szkół w grupie N (1. – 3. stanin). Zmalała z 3 do 0. Trzeba podkreślić, że na zróżnicowanie wyników egzaminu gimnazjalnego, zwłaszcza w klasach, miał wpływ różny „potencjał edukacyjny” w chwili rozpoczęcia nauki w gimnazjum (Rysunek 7.).

Rysunek 7. Różnice wyników (w skali procentowej) powiatu P oraz szkoły X i krajowych sprawdzianu 2003 oraz egzaminu gimnazjalnego 2006

Powiat P

Szkoła GX

Analiza procentowego rozkładu wyników gimnazjalistów z powiatu P na skali staninowej pokazała, że – w porównaniu do populacji kraju – jest zbyt mała liczba osób o wysokich wynikach, a zbyt duża o wynikach niskich. Niepokoić może też mała liczba laureatów konkursów przedmiotowych (tylko czterech). Rodzi się pytanie, czy umożliwiono uczniom uzdolnionym rozwijanie ich zainteresowań i nabywanie umiejętności z poziomu wykraczającego poza ramy realizowanych programów nauczania. Wydaje się zasadne, by kontynuując podjęte działania, zmierzające do wyrównania szans edukacyjnych uczniów, otoczyć również szczególną opieką uczniów uzdolnionych.

Zastanawiać może odsetek uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (dysleksją rozwojową), który w powiecie P wahał się od 3% do 18,6%, zaś w gimnazjum X wyniósł aż 36,8%. Należałoby upewnić się, czy wszystkie osoby, sygnalizujące takie trudności, mają możliwość przebadania w poradniach psychologiczno-pedagogicznych lub specjalistycznych.

W gimnazjum X baza materialna szkoły była lepsza niż średnio w powiecie P. Korzystniejsza była również sytuacja rodzin gimnazjalistów, a rodzice wykazywali większe zainteresowanie sprawami szkoły, czego efektem mogło być bardziej systematyczne czytanie książek i częstsze wyjazdy na wycieczki szkolne. Dwukrotnie częściej młodzież uczestniczyła w zajęciach pozalekcyjnych, zwłaszcza przygotowujących do egzaminu. Jednak z analizy przekazanych danych wynika, że klasy były dość jednorodne wewnętrznie, ale mocno zróżnicowa-

ne między sobą pod względem środowiska rodzinnego i potencjału edukacyjnego na początku nauki w gimnazjum, co raczej nie przyczyniło się do sukcesu szkoły na egzaminie (patrz: Rysunek 7.).

Na podstawie wyników badania można sformułować kolejne wnioski:

1. Szkoły różniły się bazą materialną. Przypadek szkoły GX, gdzie była ona dobra, pozwala twierdzić, że wyposażenie szkoły może mieć prosty związek z wynikami egzaminu.
2. Sposób doboru gimnazjalistów do klas miał związek z wynikami egzaminu – lepszym rozwiązaniem wydaje się być tworzenie zespołów, do których przydziela się uczniów zróżnicowanych pod względem potencjału edukacyjnego i warunków domowych.
3. Procent osób dojeżdżających w grupach uczniów o wysokich i niskich wynikach (W i N) egzaminu był zbliżony, zatem dojazdy nie stanowiły istotnej przeszkody w osiągnięciu sukcesu na egzaminie.
4. Z porównania uczestnictwa w zajęciach kół z zakresu przedmiotów objętych egzaminem (często prowadzonych w ramach wolontariatu) uczniów z grup W i N wynika prosty związek (dość silny) udziału w takich zajęciach z wynikami egzaminu. Zajęcia kół przedmiotowych raczej służyły przygotowaniu uczniów do egzaminu, niż rozwijaniu ich zainteresowań. Być może dlatego tylko cztery osoby uzyskały tytuł laureata konkursu.
5. Mimo że nie zauważono wyraźnego wpływu udziału w wycieczkach na wyniki egzaminu, to fakt, że niemal co szósty gimnazjalista z powiatu P w klasach I – III nie był na wycieczce jednodniowej i aż 40,7% nie było na kilkudniowej może wskazywać uczestnictwo w wycieczkach jako jeden z czynników determinujących osiągnięcie sukcesu na egzaminie zewnętrznym.
6. Czytanie lektur i innych książek przez uczniów z grup W i N wskazuje na wpływ tych zmiennych na rezultaty egzaminu. To, że 40% gimnazjalistów z powiatu nie czytało lektur i niewiele mniej (38,9%) nie czytało innych książek może być jedną z przyczyn ich niskich wyników w części humanistycznej egzaminu.
7. Uczniowie z grupy N rzadziej niż z W widzieli w nauce sposób na zapewnienie sobie sukcesu. Brak prostej zależności między przyjemnością uczenia się a wynikami egzaminu.
8. Nie zaobserwowano związku między opiniami uczniów o swoim środowisku domowym a wynika-

mi egzaminu, gdyż najczęściej młodzież pozytywnie odpowiadała na wszystkie pytania dotyczące pobytu w domu. Jednak wypowiedzi wychowawców klas wskazują na prostą zależność poziomu osiągnięć edukacyjnych młodzieży od wykształcenia rodziców oraz sytuacji materialnej i wydolności wychowawczej rodzin.

Badanie nie wykazało silnej i prostej zależności między organizacją pracy szkół a rezultatami egzaminu gimnazjalnego. Przyczyny stosunkowo niskich wyników egzaminu w powiecie P tkwią przede wszystkim w środowisku społeczno-ekonomicznym rodzin, w których żyli uczniowie. Powiat charakteryzuje wysoka stopa bezrobocia (ponad 30%) i mała inicjatywa mieszkańców w podejmowaniu działań na rzecz poprawy sytuacji materialnej. Jeden z dyrektorów napisał: *Szkoła pracuje w typowej gminie popegeerowskiej, stopień bezrobocia w niej wynosi 39,2%, zaś w miejscowościach popegeerowskich przekracza 50%*. Na wyniki egzaminu mogły mieć wpływ: *patologie w rodzinach, brak podręczników; bierna postawa rodziców wobec wykształcenia dzieci, zła sytuacja materialna; przekonanie, że każdy uczeń dostanie się do „jakiejsz szkoły” (niezależnie od wyniku egzaminu i ocen na świadectwie)*. Natomiast szkoła GX znajduje się na terenie gminy typowo rolniczej. Jej atutem jest wykorzystywanie walorów krajobrazowych regionu do rozwoju agroturystyki, co zapewnia ludności dodatkowe dochody w sezonie letnim. Mimo że *sytuacja rodzinna uczniów nie była dobra, gdyż wielu pochodziło z rodzin wielodzietnych, często biednych, rodzice byli w pełni świadomi ważkości problemów wyboru nowej szkoły i dalszej edukacji ich dzieci*.

Pokrywa się to z wynikami wcześniejszych badań nad uwarunkowaniami osiągnięć szkolnych [1, 2]. Na przykład badania przeprowadzone w USA pod kierunkiem J. Colemana pokazały, że „największą rolę w karierze szkolnej odgrywa środowisko domowe, a poziom osiągnięć wyznacza przede wszystkim wykształcenie rodziców”. Badania przeprowadzone w Polsce, toteż eksperymenci w łubrzyskim, również wykazały, że „istnieje silny prostoliniowy związek między poziomem wykształcenia rodziców a osiągnięciami szkolnymi i intelektualnymi dziecka”.

Sformułowanie ostatecznych odpowiedzi na pytania badawcze na tym etapie jest niemożliwe. Wymaga pogłębienia badania z wykorzystaniem innych metod, np. obserwacji zajęć edukacyjnych oraz zebrania opinii rodziców, nauczycieli i innych osób odpowiedzialnych za kształcenie młodzieży w gimnazjach. Porównując dane z badania w poszczególnych szkołach kierowano się wynikami surowymi egzaminu gimnazjalnego. Natomiast

prace prowadzone nad interpretowaniem edukacyjnej wartości dodanej (EWD) wykazały, że „ocena efektywności nauczania w klasach na podstawie EWD daje odmienny obraz niż porównywanie wyników surowych: różnice między klasami są niewielkie a kierunki różnic bardziej zróżnicowane”. Jak napisał dr M. Jakubowski*, „wiele wskazuje, że efekt końcowy (wzrost wiedzy uczniów) zależy m.in. od poziomu wiedzy uczniów w klasie i kontekstu społecznego, w jakim szkoły funkcjonują. Należy też podkreślić, że zróżnicowanie uczniów w klasie jest uwarunkowane zarówno lokalizacją i wielkością gimnazjum (w jednoklasowych gimnazjach będzie ono mniejsze niż w większych szkołach lub placówkach miejskich), jak i polityką dzielenia uczniów na oddziały przez dyrektora.”

Analiza odpowiedzi gimnazjalistów pokazała niektóre obszary działań podejmowanych w szkołach, które wymagają refleksji i postawienia kolejnych pytań badawczych. Na przykład:

1. W jakim stopniu dobór uczniów do klas determinuje przyrost osiągnięć edukacyjnych uczniów?
2. Co jest przyczyną dużego zróżnicowania procentu dyslektyków w poszczególnych gimnazjach?
3. W jaki sposób zwiększyć zainteresowanie szerszego kręgu społeczeństwa korzyściami płynącymi z lepszej edukacji?

Warto rozważyć kolejne rekomendacje.

Dyrektorzy szkół wraz z nauczycielami powinni:

- uwzględniać w zasadach doboru uczniów do poszczególnych klas oprócz kryteriów organizacyjnych, także kryteria osobowe, by w każdym zespole klasowym byli uczniowie o zróżnicowanych możliwościach edukacyjnych i warunkach rodzinnych,
- analizować wyniki sprawdzianu, egzaminu próbnego oraz klasyfikacji śródrocznej i rocznej, a w przypadku stwierdzenia, że poziom osiągnięć edukacyjnych ucznia uniemożliwi lub utrudni kontynuowanie nauki w szkole programowo wyższej, w miarę możliwości, stworzyć uczniowi szansę uzupełnienia braków,
- monitorować i poddawać ewaluacji inne niż lekcje działania mające na celu podwyższenie poziomu wiedzy i umiejętności gimnazjalistów, np. wycieczki, zajęcia kół przedmiotowych i inne zajęcia dodatkowe,
- motywować uczniów do wykonywania zadań związanych z procesem uczenia się, ponoszenia odpowiedzialności za własny rozwój, w tym za wynik

egzaminu, a także uświadamiać im życiową użyteczność czytania książek,

- wspierać rodziców w działaniach mających na celu rozbudzenie motywacji młodzieży do zdobywania wiedzy oraz nabywania i rozwijania umiejętności niezbędnych w życiu i na kolejnym etapie edukacji m.in. poprzez uświadomienie im korzyści wynikających z nauki ich dzieci, a także zagrożeń płynących z bagatelizowania sygnałów o trudnościach z odrabianiem lekcji,
- stwarzać warunki na zwiększenie szansy na sukces w konkursach przedmiotowych, poprzez umożliwienie uczniom uzdolnionym rozwijania swoich zainteresowań.

Warto również podejmować – we współpracy z organem prowadzącym – działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych młodzieży, gdyż, jak powiedział dyrektor szkoły GX, *wyniki zależą od wielu czynników: środowiska, sytuacji materialnej rodzin, przygotowania i doskonalenia nauczycieli, atmosfery pracy zespołów nauczycielskich, pracy wychowawczej w szkole, wzorów osobowych, możliwości samorealizacji uczniów.* ♦

Teresa Kutajczyk

starszy ekspert

Wydziału Badań i Analizy

w OKE w Gdańsku

LITERATURA: ▪ Cichomski B.: *Środowisko rodzinne ucznia a wyniki testów kompetencji szkolnych. Analiza wyników „Eksperymentu Wałbrzyskiego...”*, Instytut Studiów Społecznych, UW 1997 ▪ Śleszyński P.: *Ekonomiczne uwarunkowania wyników sprawdzianu szóstoklasistów i egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonych w latach 2002-2004, Uwarunkowania zróżnicowań przestrzennych wyników egzaminu gimnazjalnego w 2002 r.* Biuletyn Badawczy Nr 2, CKE

* *Empiryczna analiza metod szacowania edukacyjnej wartości dodanej dla gimnazjów*, Biuletyn Badawczy CKE 8/2006 (patrz: www.cke.edu.pl)

„Za rękę z Einsteinem”

W dniu 23 stycznia 2007 r. w Auli Głównej Politechniki Gdańskiej, z inicjatywy Jego Magnificencji Rektora prof. dra. hab. inż. Janusza Rachonia odbyło się spotkanie władz Wydziału Fizyki Technicznej i Matematyki Stosowanej z dyrektorami gimnazjów województwa pomorskiego. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele władz państwowych i samorządowych województwa, władz oświatowych, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej i publicznych placówek doskonalenia nauczycieli.

Celem tego spotkania było zachęcenie gimnazjów z terenów wiejskich do udziału w organizowanym przez Wydział Fizyki Teoretycznej i Matematyki Stosowanej Politechniki Gdańskiej konkursie pod nazwą „Za rękę z Einsteinem”. Jest on przeprowadzony w ramach projektu 8/2.1a/2006, ogłoszonego na podstawie zapisów w Uzupelnieniu Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 przez Biuro Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Edukacji Narodowej w zakresie:

- Priorytetu II – Rozwój Społeczeństwa opartego na wiedzy.
- Działania 2.1. – Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie.
- Schematu a) – Zmniejszanie dysproporcji edukacyjnych pomiędzy wsią a miastem.
- Typu projektu – Dotacje dla szkół na projekty rozwojowe.

Istotą konkursu jest złożenie najlepszego projektu planowanych na najbliższy rok (od 1 marca 2007 do 31 marzec 2008) działań dotyczących metod i sposobów nauczania w gimnazjach matematyki i fizyki. W swoim zagajeniu podkreślił J. M. Rektor prof. dr hab. inż. Janusz Rachon – oby w trakcie nauki tych przedmiotów nie zrazić i nie zniechęcić młodych ludzi do poznawania prawideł funkcjonowania naszej rzeczywistości. Stąd zrodziła się myśl przystąpienia do projektu i ogłoszenia konkursu.

Wystarczy więc mieć ciekawy pomysł jak nauczać uczenia się matematyki i fizyki. Trzeba przedstawić harmonogram działań, opisać je, sporządzić kosztorys całego przedsięwzięcia i można ubiegać się o niebagatelne środki: od 10 tys. do 38,5 tys. zł. Korzystne w projekcie jest to, że niepotrzebny jest wkład własny gimnazjum, nie ma też parametrów ograniczających pozyskiwane środki. Może być tak, że małe gimnazjum z miejscowości A uzyska środki większe, niż duże gimnazjum z miejscowości B. Zależy to jedynie od pomysłu autorów projektu. Wartość zgłoszonego (do 20 lutego 2007 r.)

przedsięwzięcia w dniu 28 lutego 2007 r. oceni Organizator (zespół zarządzający projektem). Informacje o rozstrzygnięciu znajdują się na stronie: <http://albert.mif.pg.gda.pl>

Jedynym formalnym ograniczeniem jest, to by co najmniej 35% ogółu uczniów gimnazjum, stanowili uczniowie z terenów wiejskich (z miejscowości do 5 tys. mieszkańców).

Każdy z uczestników spotkania otrzymał przewodnik po programie „Za rękę z Einsteinem”, w którym zostały w bardzo dokładny i przejrzysty sposób opisane zasady przystąpienia i udziału w omawianym projekcie.

Organizatorzy spotkania (dr inż. Leszek Wicikowski oraz pracownicy techniczni) zaprezentowali uczestnikom pokaz kilkunastu bardzo efektownych doświadczeń fizycznych z różnych działów tej nauki. Było trochę huku, „dziwnych obrazków” jak np. świecąca neonówka trzymana w ręku Pana Doktora, czy tocząca się po równi pochyłej, ale pod górę bryła w kształcie „oscypka”. Zaprezentowano też doświadczenia z drganiami mechanicznymi i różnymi falami w tym akustycznymi, oraz doświadczenia z elektrostatyki i z nadprzewodnictwa elektrycznego. We wszystkich tych eksperymentach – jak nas zapewniał prowadzący – były zachowane prawa fizyki, choć nie bardzo chciało się w to wierzyć. Autorzy tego pokazu chcieli przekonać uczestników, że nauczanie fizyki nie musi być nudne i może zachęcać do jej poznawania. Chyba się to udało.

Na zakończenie spotkania omawiane były sprawy mniej ciekawe – choć szczególnie ważne dla prawidłowego przeprowadzenia projektu, związane z wypełnianiem i prowadzeniem dokumentów księgowych.

Myślę, że w gimnazjach gmin wiejskich, gdzie pracują ambitni, twórczy i poszukujący nowych rozwiązań dydaktycznych nauczyciele, powstanie wiele ciekawych przedsięwzięć w zakresie nauczania właściwego uczenia się matematyki i fizyki. Mam nadzieję, że przyczyni się to do pogłębiania wiedzy z tych przedmiotów, dzięki czemu wyniki egzaminów gimnazjalnych w części matematyczno-przyrodniczej będą wyższe niż dotychczas. Mam również nadzieję, że młodzież w szkołach ponadgimnazjalnych chętniej będzie uczyła się przedmiotów ścisłych i będzie osiągać lepsze wyniki na egzaminie maturalnym. Oby tak się stało. ♦

Lech Kowalewski

konsultant ds. doskonalenia kadry kierowniczej
i oświaty samorządowej
w ODN w Słupsku

Formy wspomagające sprawowanie nadzoru pedagogicznego

Sprawowanie nadzoru pedagogicznego nie jest jedynie działalnością oceniająco-kontrolną, ale również wspieraniem i wspomaganie celowego rozwoju nadzorowanych placówek. Do działalności wspomagającej szkoły przez nadzór pedagogiczny (zgodnie z § 3 ust. 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecać prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz) zalicza się w szczególności:

1. szkolenia i narady;
2. przekazywanie informacji o aktualnych problemach oświatowych i przepisach prawa dotyczących działalności szkół i placówek;
3. udział w rozwiązywaniu bieżących problemów dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych szkół i placówek, w szczególności przez udzielanie pomocy nauczycielom i dyrektorom; inspirowanie ich do samodzielnej, innowacyjnej i twórczej działalności oraz wskazywanie właściwego trybu postępowania w konkretnych sprawach;
4. upowszechnianie i wdrażanie rozwiązań służących skutecznej realizacji zadań szkół i placówek, w szczególności przez promowanie przykładów dobrych praktyk;
5. inspirowanie lub organizowanie współpracy między nauczycielami, szkołami, placówkami, nauczycielami akademickimi, szkołami wyższymi, jednostkami samorządu terytorialnego, organami prowadzącymi szkoły i placówki, Centralną Komisją Egzaminacyjną i okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi oraz stowarzyszeniami i organizacjami, których celem statutowym jest działalność wychowawcza albo rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej.

Jednym z ważniejszych rozwiązań, jakie można i należy stosować w szkole, to przygotowywanie celowych i dobrze zorganizowanych narad jako kluczowych form informowania nauczycieli i dyrektorów o istotnych zagadnieniach związanych z funkcjonowaniem, a w jeszcze większym stopniu o zmianach i rozwoju prawa oświatowego oraz rozwiązań decydujących o funkcjonowaniu oświaty. Narady, szczególnie te organizowane

bezpośrednio w szkołach, są również doskonałą okazją do wspólnego wypracowywania i podejmowania rozmaitych wewnątrzszkolnych decyzji, służących wzmocnieniu skuteczności pracy szkoły i sprzyjających jej rozwojowi.

Narady powinny dostarczać najważniejszych informacji i wskazywać na wartości uznawane przez nadzór pedagogiczny, a wynikające z realizowanej na danym terenie określonej polityki oświatowej. Polityka ta powinna opierać się przede wszystkim na podstawowych założeniach powszechnie obowiązującego w naszym kraju prawa oświatowego, jednak może i powinna być do pewnego stopnia modyfikowana ze względu na specyfikę lokalnych uwarunkowań oraz potrzeb. Narady organizowane dla rad pedagogicznych, a niekiedy również z udziałem rady szkoły czy rodziców, są ważnym czynnikiem zespołowego zarządzania szkołą. Ważnym elementem tak przeprowadzonych spotkań powinno być umożliwienie jego uczestnikom autentycznego indywidualnego zaangażowania, wzięcia osobistego udziału w procesie kolektywnego wypracowywania wniosków oraz podejmowania decyzji i wreszcie, kształtowania odpowiedzialności za wspólnie podjęte zobowiązania.

Przed opracowaniem programu narady, warto się dokładnie zastanowić, w jakim celu ją organizujemy. Co chcemy osiągnąć? Jeżeli zależy nam tylko na przekazie informacji, to pewnie lepiej jest napisać to, co mamy do powiedzenia, powielić i rozdać uczestnikom przed spotkaniem, a w trakcie narady skupić się tylko na kwestiach najważniejszych, a przede wszystkim zapytać, czy wszyscy zrozumieli nasze przesłanie i w jakim stopniu je akceptują. Poprawne komunikowanie się ma wiele wymiarów. W trakcie narad zazwyczaj skupiamy się na przekazie informacji, a przecież dla skuteczności naszego kontaktu z uczestnikami spotkania, dużo ważniejsze jest uzyskanie informacji zwrotnej, w jakim stopniu to, co zaproponowaliśmy, zostało zrozumiane i zaakceptowane. Jest to konieczne dla wdrażania niezbędnych zmian w funkcjonowaniu placówki.

Zastanawiając się nad przygotowaniem narady, a następnie analizując jej efekty, warto zwrócić uwagę na to jaki był porządek obrad, kto zabiera głos, kogo przede wszystkim słuchano, czyje opinie były szczególnie dobrze przyjęte. Ważne jest też to jak były podejmowane decyzje i czy dochodzenie do porozumienia i wypracowywanie wniosków prowadziło do osiągnięcia konsensusu.

Narada musi być elementem pracy zespołowej. Osoba prowadząca, która rozumie i wykorzystuje dla dochodzenia do zaplanowanych efektów konsensus, pokazuje, jak bardzo ceni sobie potrzebę zrozumienia i akceptacji ze strony osób, z którymi rozmawia. Warto podkreślić, że jeśli poszukuje się porozumienia, to każdy

uczestnik ma możliwość wypowiedzenia swojego zdania. Natomiast, jeśli ma tylko zaakceptować i wykonać to, co mu się mówi, to dyskusji albo w ogóle się nie przewiduje, albo jest jej niewiele.

W podobny sposób należy organizować szkolenia, czy częściej spotykane w szkole, szkoleniowe rady pedagogiczne. W bardzo ciekawy sposób wypowiadają się na ten temat nauczyciele, którzy są przekonani, że nie poniosą konsekwencji tego, że zabrali głos. Przykładem są wybrane wypowiedzi nauczycieli, które pojawiły się na forum internetowym:

„Myślę, że w każdej placówce odbywają się szkoleniowe rady pedagogiczne. Chciałbym się dowiedzieć, jaka jest najczęściej tematyka takich szkoleń i kto je prowadzi. W mojej placówce problematyka rad szkoleniowych wynika z planu rozwoju szkoły. Ich jakość jest różna - od wykładu (którego nikt nie słucha) po warsztaty z wykorzystaniem metod aktywizujących. Najczęściej prowadzą te szkolenia nauczyciele (zwłaszcza ci, którzy są w trakcie awansu zawodowego i muszą dzielić się wiedzą). Na marginesie - uważam, że nie wszyscy nadają się do przeprowadzania takich szkoleń.

Zdarza się również tak, że dyrektor szkoły zaprasza na szkoleniową radę pracowników ośrodków doskonalenia”.

„Myślę, że w każdej szkole rady szkoleniowe prowadzą głównie nauczyciele, którzy są w trakcie awansu. Nasuwa się pytania, kto je będzie prowadził, gdy wszyscy będą dyplomowani? W mojej szkole, jako dyrektorka pytam na początku roku, kto jest zainteresowany prowadzeniem rad? Nauczyciele chętnie dzielą się wiedzą zdobyta podczas różnych szkoleń, warsztatów. Osobiście jestem bardzo zadowolona, jeśli uda się zaprosić do szkoły fachowców. Najczęściej są nimi doradcy metodyczni. Jest wtedy okazja do wymiany doświadczeń i pewność, że przeprowadzone szkolenie dotyka problemów najbardziej istotnych. W tym roku odbyły się w mojej placówce szkolenie dotyczące oceniania kształtującego i prawa oświatowego. Sama jako ekspert przeprowadzałam szkolenia dotyczące awansu zawodowego nauczycieli. Obecnie jesteśmy przed szkoleniem z zakresu profilaktyki zachowań agresywnych. Czasami sytuacje wymuszają przeprowadzenie szkolenia na wskazany temat. Bardzo ważne jest to, by na bieżąco informować nauczycieli o nowościach”.

„Wszędzie jest tak samo. Rady szkoleniowe uważamy za stratę czasu, bo są bezwartościowe i nieciekawe, a zaproszeni prowadzący często wypracowane przez nas materiały zabierają dla siebie i na ich podstawie przygotowują własne publikacje lub wykorzystuje je do innych zajęć. Dyrektor

nie narzuca żadnych tematów, a nauczyciele sami nie wiedza, w czym chcieliby się szkolić. Najczęściej proponowanymi tematami są: agresja, narkotyki i dysleksja. Kiedy zorganizowano szkolenie: „Użytkowanie i wykorzystanie laptopa na lekcji” obecność nauczycieli wyniosła 5%, co świadczy o małym zainteresowaniu tym spotkaniem. Wiadomo, dlaczego: przecież kreda i tablica jest, a uczniowie i tak się nie uczą”.

Opinie na temat szkoleń mogą być różne. Pierwsza osoba, której wypowiedź zacytowano, jest wyraźnie zainteresowana doskonaleniem zawodowym i chciała by uczestniczyć w interesujących dla niej szkoleniach. Druga osoba – dyrektorka szkoły – dostrzega celowość szkoleń, choć rozumie, że muszą być one organizowane także „pod” nauczycieli ubiegających się o awans zawodowy. Trzecia osoba uważa, że organizowanie szkoleń „pod awans” nie ma sensu.

Szkolenia powinny więc być poprzedzone diagnozą potrzeb nauczycieli – wskazaniem konkretnej zmiany, która wymaga od nich nabycia nowych kompetencji. Zauważmy, że kiedy zaczęto wprowadzać badanie kompetencji poprzedzające dzisiejsze egzaminy zewnętrzne, nauczyciele nagle zainteresowali się szkoleniami z zakresu pomiaru dydaktycznego oraz szeroko pojętej diagnostyki edukacyjnej. Dziś, kiedy postawy części uczniów stanowią poważne zagrożenie dla innych członków społeczności szkolnej, dużym zainteresowaniem cieszą się zajęcia z zakresu przeciwdziałania agresji oraz przemocy. Nauczyciele chętniej biorą udział w szkoleniach, które - w ich mniemaniu - mogą pomóc im w skuteczniej reagować na określone problemy, z którymi spotykają się w szkole. ✦

Z informacji nadesłanej przez „Eduinfo” news@dashofer.pl materiał przygotował

Lech Kowalewski

*konsultant ds. doskonalenia kadry kierowniczej
i oświaty samorządowej
w ODN w Słupsku*

Warsztaty

INTERPRETOWANIE I WYKORZYSTANIE WYNIKÓW EGZAMINÓW ZEWNĘTRZNYCH

Zgodnie z Rozporządzeniem MEN z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego (...) jedną z form nadzoru wewnętrznego w szkole jest diagnoza – dyrektor szkoły przed rozpoczęciem roku szkolnego opracowuje plan nadzoru pedagogicznego, projektując w nim m.in. badania wybranych zakresów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły, a z końcem roku przedstawia radzie pedagogicznej i radzie rodziców informację z realizacji tego planu oraz omawia wnioski z analizy poziomu osiągnięć edukacyjnych uczniów i wychowanków z uwzględnieniem ich możliwości rozwojowych, wymagań edukacyjnych, wynikających z podstaw programowych oraz wyników sprawdzianu i egzaminu.

Nie sposób oceniać osiągnięcia edukacyjne uczniów danej szkoły na podstawie wyników surowych egzaminów, nawet w porównaniu z wynikami innych szkół, gmin, powiatów. Relacje i prawidłowości zachodzące w skali makro (tj. dla województwa czy okręgu) nie zawsze można odnaleźć w skali mikro w warunkach szkolnych czy klasowych. Podejmowane są próby relatywizowania wyników w danym roku szkolnym lub na przestrzeni wielu lat poprzez wprowadzenie skali staninowej, która wyznacza względną pozycję szkoły lub ucznia na tle osiągnięć populacji w skali kraju. Natomiast ostatnio zaproponowany nowy wskaźnik – tzw. edukacyjna wartość dodana – pozwala określić wkład pracy nauczyciela i ucznia w przygotowaniu do egzaminu zewnętrznego.

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku zaproponował trzem szkołom z regionu słupskiego (dwa gimnazja i jedna szkoła podstawowa) przeprowadzenie 10-godzinnych warsztatów na temat „**Interpretowanie i wykorzystanie wyników egzaminów zewnętrznych** – w autorskim opracowaniu Jerzego Paczkowskiego, egzaminatora i specjalisty ds. diagnozy pedagogicznej. W opinii nauczycieli, biorących udział w tych warsztatach, zajęcia o charakterze praktycznym poszerzyły ich dotychczasową wiedzę i umiejętności związane z interpretowaniem wyników egzaminów zewnętrznych.

Cel warsztatów:

- nabycie przez nauczycieli umiejętności odczytywania i interpretowania wyników egzaminów zewnętrznych oraz analizowania, przetwarzania

i komunikowania wyników (na poziomie szkoły, klasy, ucznia),

- nabycie umiejętności budowania programów nauczyczych i doskonalących, podnoszących jakość pracy szkoły.

Formy organizacyjne

Warsztaty mogą być prowadzone:

- dla wszystkich członków Rady Pedagogicznej danej szkoły (z podziałem na grupy przedmiotowe) lub dla wybranych grup nauczycieli, zajmujących się problemem diagnozowania osiągnięć uczniów w szkole,
- dla nauczycielskich zespołów diagnozujących kilku szkół tej samej gminy czy miasta,

Nauczyciel uczestniczący w warsztatach otrzymuje zaświadczenie o ich ukończeniu.

Efekty pracy:

- członkowie grup zapoznają się z:
  - formami przedstawienia wyników (zestawienia tabelaryczne),
  - sposobami obliczania wskaźników,
  - wielopłaszczyznowymi metodami analizy ilościowo-jakościowej w skali makro (szkoła) i mikro (klasa, standardy wymagań, umiejętności uczniów);
- członkowie grup przedmiotowych:
  - pracują w oparciu o wyniki egzaminu zewnętrznego własnej szkoły,
  - analizują i przetwarzają wyniki,
  - budują zestawienia analityczno-porównawcze w formie tabel;
- członkowie grup:
  - współpracują ze sobą,
  - wymieniają uwagi,
  - formułują wnioski;
- efektem finalnym zajęć warsztatowych jest:
  - przygotowanie wstępnego raportu / informacji oraz wniosków dla członków Rady Pedagogicznej,
  - zaprojektowanie programów naprawczych (doskonalących),
  - przygotowanie komunikatów dla poszczególnych grup odbiorców (uczniowie, rodzice, środowisko, nadzór prowadzący szkołę, media). ♦

Jerzy Paczkowski

*konsultant ds. jakości ewaluacji
i diagnozy pedagogicznej
w ODN w Słupsku*

OLIMPIADY KONKURSY

XII Ogólnopolski Konkurs Literacki im. Adama Mickiewicza

Już po raz dwunasty II Liceum Ogólnokształcące w Słupsku było organizatorem Konkursu Literackiego im. Adama Mickiewicza.

Konkurs z roku na rok cieszy się coraz większym zainteresowaniem uczniów szkół ponadgimnazjalnych z całego kraju.

Jest to konkurs literacki, którego głównym celem jest rozbudzanie twórczych zainteresowań młodzieży, zachęcanie młodych ludzi, wrażliwych na piękno słowa do podejmowania różnorodnych prób literackich. Chcieliśmy również spopularyzować wśród młodzieży utwory typowe dla poszczególnych rodzajów literackich.

Posiedzenie komisji konkursowej odbyło się 6 grudnia 2006 r. W obradach uczestniczyli:

- **Jerzy Fryckowski** – przewodniczący jury, poeta, nauczyciel - polonista, juror wielu konkursów literackich,

- **Mariusz Domański** – wicedyrektor II Liceum Ogólnokształcącego, nauczyciel języka polskiego, inicjator wielu projektów kulturalnych,

- **Jolanta Gierszewska** – konsultant ds. edukacji humanistycznej w ODN w Słupsku, juror wielu konkursów polonistycznych,

- **Maria Pietryka** – kierownik biblioteki szkolnej Gimnazjum nr 4 w Słupsku, organizatorka ogólnopolskich konkursów literackich dla dzieci i młodzieży.

Jury spośród prac nadesłanych przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych z całego kraju, wyłoniło grupę laureatów konkursu i przyznało po trzy nagrody główne oraz 9 wyróżnień w dwóch kategoriach: poezja i proza. Przyznano również trzy nagrody pozaregulaminowe.

Przy ocenie prac brano pod uwagę poprawność językową, oryginalność ujęcia tematu, a przede wszystkim wartość przekazu.

Najwyżej oceniono prace, które zachwyciły nie tylko sztuką słowa i atrakcyjnością formy, ale głównie tym, że odnosiły się do ważnych, ponadczasowych treści – skłaniały do refleksji oraz budziły szacunek do drugiego człowieka.

Fundatorami nagród XII Ogólnopolskiego Konkursu Literackiego im. Adama Mickiewicza byli:

- Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
- Kuratorium Oświaty w Gdańsku
- Firma Loton
- Firma Sepix
- Księgarnia Pegaz.

Jury postanowiło przyznać w kategorii proza:

I miejsce – Annie Michalskiej z Warszawy

II miejsce – Tymonowi Kamińskiemu ze Słupska

III miejsce – Aleksandrze Głowackiej z Sycowa

Wyróżnienia w kategorii proza otrzymali:

I wyróżnienie – Dagmara Krysiak za opowiadanie *O diabeł*

II wyróżnienie – Magdalena Rasmus za opowiadanie *[Nie mrużąc oczu...]*

III wyróżnienie – Krzysztof Domiński za opowiadanie *Matka, ojczyzna i barman*

Wyróżnienie – Ewelina Kałczak za opowiadanie *[Nie umiem pisać dramatycznych opowieści...]*

Jury postanowiło przyznać w kategorii poezja:

I miejsce – Tomaszowi Gawliczkowi z Rybnika za wiersz *Pytanie i sylogizm*

II miejsce – Agnieszce Grabałowskiej z Piotrkowa Trybunalskiego za wiersz *Do Pana (Uwodzicielka)*

III miejsce – Karolinie Słyk z Płocka za wiersz *Nadzieja*

Wyróżnienia w kategorii poezja otrzymali

I wyróżnienie – Agata Sapeta za wiersz *Pani Kapulet nie czuła się winna*

II wyróżnienie – Izabela Jaworska za wiersz *Podarunki*

III wyróżnienie – Aleksandra Mączak za wiersz *[Pająk choć zwinny]*

Wyróżnienie – Monika Piędel za wiersz *[Nie wiem...]*

Wyróżnienie – Maria Niezgoda za wiersz *Anorexic* ♦

Iwona Płóciennik

nauczycielka języka polskiego
w II LO w Słupsku.

Mariusz Domański

wicedyrektor
II LO w Słupsku

XX Edycja konkursu „Mój las”

Pani Kapulet nie czuła się winna

Julia

*Się pospieszyła,
Żyła w zbyt dawnych czasach,
Wśród nie tych ludzi,
W złym miejscu.
Nie znano wtedy psychologii,
Sztuki mówienia NIE
Mądrze nazwanej asertywnością.
Zabrakło:
Telefonów zaufania,
Internetowych przyjaciół,
Rzecznika Praw Obywatelskich,
Karetek...*

*Dorosłość wtargnęła zbyt nagle.
Ojciec (jak zawsze) wiedział
najlepiej.
Matka...*

.....
*Julia utonęła,
sama
w morzu rozpaczy.*

Agata Sapeta

W bieżącym roku szkolnym odbywa się już XX edycja dwuetapowego konkursu „Mój las” organizowanego przez Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa oraz Ligę Ochrony Przyrody.

12 stycznia 2007 roku nastąpiło rozstrzygnięcie konkursu na szczeblu regionalnym, organizowanym przez Zarząd Okręgowy LOP (dawniej wojewódzki). Rozstrzygnięcia konkursu na etapie centralnym dokona Główny Sąd Konkursowy do dnia 15 kwietnia 2007 roku.

Konkurs prowadzony jest w następujących kategoriach wiekowych:

Kategoria I – młodzież szkół podstawowych klas I-III (wiek 7-10 lat)

Kategoria II – młodzież szkół podstawowych klas IV-VI (wiek 11-12 lat)

Kategoria III – młodzież gimnazjów (wiek 13-15 lat)

Kategoria IV – młodzież liceów ogólnokształcących oraz pogimnazjalnych szkół zawodowych (wiek 16-18 lat).

W bieżącym roku szkolnym w poszczególnych grupach wiekowych obowiązywała odpowiednio tematyka:

1. „Jak należy zachować się w czasie pobytu w lesie”
2. „Moje propozycje udziału klasy lub szkoły w działaniach na rzecz ochrony przyrody”
3. „Zadrzewienia w mojej gminie lub miejscowości i ich znaczenie”
4. „Mała retencja wodna w lesie – na czym polega i jaka jest jej rola?”

Komisja w składzie: przewodnicząca – Irena Czyż, członek – Teresa Kalinowska, członek – Ewa Maleszka, członek – Jolanta Pawelec, rozpatrzyła 99 prac, które wpłynęły z 21 szkół:

grupa I – 31 prac z 9 szkół

grupa II – 16 prac z 5 szkół

grupa III – 34 prace z 5 szkół

grupa IV – 18 prac z 4 szkół

Nagrody otrzymali:

grupa I

I miejsce: Aleksandra Majchrzak i Julia Lange ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Słupsku,

II miejsce: Joanna Żywicka i Mikołaj Stroziński ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Słupsku,

grupa II

I miejsce: Natalia Zacira, Grzegorz Mielniczek ze Szkoły Podstawowej w Charnowie,

II miejsce: Karolina Korczyńska i Oliwia Stefańczyk i ze Szkoły Podstawowej nr5 w Słupsku.

grupa III

I miejsce: Klaudia Kurlapska z Gimnazjum nr 2 w Słupsku,

II miejsce: Anna Prochownik z Gimnazjum w Dębnicy Kaszubskiej.

grupa IV

I miejsce: Bartosz Trzebiatowski z Zespołu Szkół Agrotechnicznych w Słupsku,

II miejsce: Karolina Paprocka z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Słupsku.

Ponadto komisja postanowiła wyróżnić prace następujących uczniów:

grupa I:

- Karolina Bernacka i Marta Janicka ze Szkoły Podstawowej w Charnowie.
- Jagoda Orłowicz i Krzysztof Kusiak ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Słupsku.

grupa III

- Monika Storman z Gimnazjum nr 2 w Słupsku oraz Magda Paszkowska z Gimnazjum nr 2 w Słupsku.

grupa IV

- Sylwia Szymczuk z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Słupsku oraz Małgorzata Wątor z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Słupsku.

Na etapie centralnym Główny Sąd Konkursowy wyłoni laureatów I, II i III stopnia i ogłosi wyniki konkursu w terminie do 15 kwietnia 2007 roku.

Przy ocenie prac konkursowych na szczeblu regionalnym i centralnym sądy konkursowe kierują się następującymi kryteriami:

- wartość merytoryczną pracy,
- formą opracowania pracy,
- samodzielnością w opracowaniu pracy oraz oryginalnością ujęcia tematu,
- ogólną estetyką pracy,
- pomysłowością szaty graficznej.

Praca musi obowiązkowo zawierać następujące elementy:

- spis treści,
- wstęp,
- część merytoryczną (rozwińnięcie tematu),

- podsumowanie,
- wnioski,
- bibliografię.

Znacząca ilość prac już na etapie regionalnym została wyeliminowana, gdyż nie spełniała wymogów formalnych.

Nowością w obecnym roku okazała się praca złożona w postaci prezentacji multimedialnej. Komisja Konkursowa przekazała ją do Komisji Głównej z prośbą o ustosunkowanie się i ewentualne naniesienie zmian w regulaminie następnych konkursów. ♦

Irena Czyż

Przewodnicząca Komisji

*konsultant ds. ekologii i promocji zdrowia
w ODN w Słupsku*

Ranny ptak

*Jakiś ptak o świcie oszalał, zwariował
To się porwie z gałęzi, to o ziemię cisnie,
Przelatuje z jabłoni na kwitnącą wiśnię,
Jak mała błyskawica siwa i różowa.
Krzycząc, że słońce wschodzi, leci ku
kaszтанom
I terczy słowo „słońce”, gwizdże słowo
„wschodzi”,*

*Kołysze się w gałęziach jak w zielonej łodzi
I kłuje ranną ciszę, deszczem haftowaną.
Wpatrzony w morełowy wśród obłoków pożar,
Spada prosto z kasztanu w krzak pod moje
okno*

*I krzyczy wielkim głosem, z radością
okropną,*

*Że słońce znowu wschodzi! Że go nikt nie
pożart!!!*

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

Ogólnopolski Konkurs „Słowo daję” II ETAP

05 01 2007 r. przeprowadzono w Ośrodku
Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku II etap

Ogólnopolskiego Konkursu „Słowo daję”. Jury ustaliło
następujące wyniki:

LP.	IMIĘ I NAZWISKO UCZNIĄ	CZY KWALIFIKUJE SIĘ DO KOLEJNEGO ETAPU?	NAZWA SZKOŁY	MIEJSCOWOŚĆ	IMIĘ I NAZWISKO NAUCZYCIELA PROWADZĄCEGO
1.	Mikołaj Szyc	32 pkt. - nie	SSP nr 18 w Gdyni	Gdynia	Elżbieta Malec
2.	Aleksander Wesołowski	27 pkt. - nie			
3.	Robert Moroz	24 pkt. - nie			
4.	Krzysztof Pieluszczyk	33 pkt. - nie			
5.	Szymon Sobieszczyk	30 pkt. - nie			
6.	Dominika Pankanin	28 pkt. - nie			
7.	Kacper Stachura	23 pkt. - nie			
8.	Barbara Stępińska	32 pkt. - nie			
9.	Izabela Wojciechowska	nb			Mariola Wrońska
10.	Laura Krasowska	29 pkt. - nie			Elżbieta Malec
11.	Jan Krakowski	25 pkt. - nie			SP nr 3 w Słupsku
12.	Zuzanna Nyc	33 pkt. - nie	Elżbieta Troka		
13.	Marta Najmrodzka	28 pkt. - nie	Bogumiła Dulewicz		
14.	Claudia Wasilewska	26 pkt. - nie	Hubert Gendig		
15.	Sebastian Muszyński	32 pkt. - nie	SP nr 5 w Słupsku	Słupsk	
16.	Michał Mackiewicz	28 pkt. - nie			Jadwiga Rybakowska
17.	Karolina Golec	38 pkt. - tak			Katarzyna Lisowiec-Poręba
18.	Przemysław Krawczyk	32 pkt. - nie			Katarzyna Lisowiec-Poręba
19.	Maja Perużyńska	28 pkt. - nie			Katarzyna Lisowiec-Poręba
20.	Paulina Nakonieczna	nb			Katarzyna Lisowiec-Poręba
21.	Nicola Leończyk	32 pkt. - nie			Jadwiga Rybakowska
22.	Paweł Wyrzykowski	28 pkt. - nie			Katarzyna Lisowiec-Poręba
23.	Łukasz Lidzbarski	30 pkt. - nie			Jadwiga Rybakowska
24.	Marcin Zwolan	32 pkt. - nie			Jadwiga Rybakowska

28.	Szymon Habecki	24 pkt. - nie			Dorota Kaiser
29.	Paulina Pioch	28 pkt. - nie			Luiza Szatkowska
30.	Anna Nadworska	18 pkt. - nie			Danuta Leciejewska
31.	Emilia Skarbek	25 pkt. - nie			Beata Klich
32.	Kinga Orzeszke	29 pkt. - nie			Beata Klich
33.	Patrycja Mielewczyk	20 pkt. - nie			Lucyna Głowacka
34.	Miłosz Kaczmarek	24 pkt. - nie			Danuta Leciejewska
35.	Magdalena Kotkiewicz	29 pkt. - nie			Beata Klich
36.	Karolina Wysocki	28 pkt. - nie			Dorota Kaiser
37.	Katarzyna Smolarek	34 pkt. - tak	SP nr 1 w Miastku	Miastko	Elżbieta Major
38.	Martyna Mynio	30pkt. - nie			Ewa Kowalewska-Kuczkowska
39.	Alicja Bobińska	29 pkt. - nie			Regina Zalewska
40.	Dagna Ziomek	23 pkt. - nie			Regina Zalewska
41.	Tomasz Mendyka	32 pkt. - nie			Regina Zalewska
42.	Piotr Cheba	15 pkt. - nie			Ewa Kowalewska-Kuczkowska
43.	Grzegorz Mielniczek	29 pkt. - nie	SP w Charnowie	Charnowo 76-270 Ustka	Dorota Rymarczyk
44.	Wojciech Świętek	18 pkt. - nie			
45.	Natalia Zacira	25 pkt. - nie			
46.	Kamila Suwała	24 pkt. - nie	Zespół Szkół – Szkoła Podstawowa w Dretyniu	Dretyń	Andrzej Bohdan
47.	Kamila Wójcik	29 pkt. - nie			
48.	Wioleta Górniewicz	24 pkt. - nie			
49.	Krystian Ziarno	23 pkt. - nie	SP w Siemianicach	Siemianice	Alina Widejko
50.	Krzysztof Kamiński	24 pkt. - nie	SP we Wrześciu	Wrzeście	Lidia Sadowska
51.	Klara Mirecka	18 pkt. - nie			

26 stycznia 2007 r. Organizator Konkursu ogłosił na stronie internetowej www.konkursslowodaje.pl listę szkół i uczniów zakwalifikowanych do III etapu. Województwo pomorskie będzie reprezentować **Karolina Golec** ze Szkoły Podstawowej nr 5 w Słupsku, przygotowana przez **Jagwigę Rybakowską**.

Wszystkim uczestnikom dziękujemy za udział w zmaganiach konkursowych. Dziękujemy również nauczycielom, opiekującym się startującą w konkursie młodzieżą. ✦

W imieniu Jury
Jolanta Gierszewska
 Rejonowy Koordynator Konkursu „Słowo daję”
 konsultant ds. edukacji humanistycznej
 w ODN w Słupsku

II Konkurs Plastyczny Dzieci i Młodzieży „CZTERY PORY ROKU”

W roku szkolnym 2005/2006 zorganizowaliśmy I edycję konkursu „Cztery pory roku”, skierowaną do dzieci i młodzieży uczących się w szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych regionu słupskiego. II edycja konkursu rozpoczęła się w styczniu 2006 r. a zakończyła w styczniu 2007 r.

Harmonogram poszczególnych części konkursu:

I część - ZIMA - styczeń - marzec 2006

II część - WIOSNA - marzec - maj 2006

III część - LATO - wrzesień - listopad 2006

IV część - JESIEŃ - listopad 2006 - styczeń 2007

Każda część konkursu kończyła się została wystawą, na której eksponowaliśmy nagrodzone, wyróżnione i zakwalifikowane na wystawę prace. Wręczaliśmy dyplomy, nagrody i podziękowania dla nauczycieli. Ostatnią część konkursu (Jesień) połączyliśmy z otwarciem wystawy podsumowującej pt. „Cztery pory roku” Wręczaliśmy też dodatkowe podziękowania nauczycielom szczególnie zaangażowanym w prace z młodzieżą.

Prace oceniała komisja w składzie:

Przewodniczący:

- Andrzej Szczepłocki

Członkowie:

- Wanda Kowalik,
- Jolanta Kopczak,
- Kinga Zaborowska,
- Teresa Reksnis,
- Marianna Roszkowska.

Harmonogram, liczba nadesłanych prac i wyniki w poszczególnych częściach konkursu

Najwięcej prac nadesłano na pierwszą oraz czwartą część konkursu (Zima - 329, Jesień - 322 prace), nieco mniej na dwie pozostałe części: Wiosna - 282 prace, Lato - 259 prac. W sumie otrzymaliśmy 1192 prace na wszystkie cztery części (w tym 41 fotografii).

Łącznie przyznaliśmy 19 nagród oraz 87 wyróżnień, a 106 prac zostało dostrzeżonych i zakwalifikowanych na wystawę.

Tak jak w poprzedniej edycji konkursu, taki i teraz zależało nam na tym, aby prace były wykonane trwałymi technikami malarskimi, rozwijającymi podstawowe umiejętności w zakresie warsztatu pracy plastycznej. Oceniając i wybierając prace, zwracaliśmy uwagę na oryginalność pomysłów i technik; estetykę wykonania, samodzielność, zdolności plastyczne jak również czytelność w przedstawianiu każdej z pór roku.

Mamy nadzieję, że dzięki udziałowi uczniów i nauczycieli w naszym konkursie, osiągnięte zostały założone na początku cele:

- rozwijanie wyobraźni,
- odchodzenie od schematów,
- rozwijanie wrażliwości na piękno przyrody oraz zachęcanie do jej ochrony,
- rozwijanie wrażliwości na to, co się wokół nas dzieje,
- kształcenie umiejętności wykorzystania barw w budowaniu nastroju i cech poszczególnych pór roku,
- poznanie nowych technik.

Cieszymy się z zainteresowania naszym konkursem, jakie wykazali uczniowie i nauczyciele większości słupskich szkół oraz przedszkoli. Szczególne podziękowania należą się:

- Wioletcie Małachowskiej – nauczycielce SP nr 2 w Słupsku,

Termin realizacji	styczeń- marzec 2006	marzec- maj 2006	wrzesień- listopad 2006	listopad 2006- styczeń 2007	-
Termin rozstrzygnięcia	26.04.2006	19.06.2006	1.12.2006	2.02.2007	-
Liczba nadesłanych prac	329	282	259	322	1192
Liczba szkół i placówek biorących udział	18	13	13	16	-
liczba przyznanych nagród	5	3	6	5	19
Liczba przyznanych wyróżnień	23	19	19	26	87
Liczba prac zakwalifikowanych na wystawę (oprócz nagrodzonych i wyróżnionych)	58	41	25	31	106

- Teresie Reksnis – nauczycielce SP nr 8 oraz ZSP nr 2 w Słupsku,
- Renacie Gwardzik – nauczycielce SP nr 5 w Słupsku,
- Mariannie Roszkowskiej – nauczycielce Gimnazjum nr 6 przy ZSO nr 3 w Słupsku,
- Barbarze Gadomskiej – nauczycielce II LO w Słupsku.

Lista laureatów II edycji konkursu

- Nagrodzeni ▪ Placówki ▪ Nauczyciele - opiekunowie

Część I – ZIMA

Nagrodzeni:

Agata Stępień 11 lat, SP nr 10, n-el: Wojciech Strutyński
 Agnieszka Kędzierska 14 lat, G nr 6, n-el: Marianna Stafirska
 Aleksandra Bengier 15 lat, G nr 6, n-el: Marianna Stafirska
 Małgorzata Mijewska lat 6, MP nr 1, n-el: Małgorzata Lisowska
 Barbara Szalej lat 16, II LO, n-el: Barbara Gadomska /za fotografię/

Wyróżnieni:

Krzysztof Równicki 8 lat, SP nr 3, n-el: Anna Chumek
 Ewa Małachowska 12 lat, SP nr 3, n-el: Wioletta Małachowska
 Mateusz Strembski 10 lat, SP nr 3, n-el: Wioletta Małachowska
 Małgorzata Trawczyńska 9 lat, SP nr 5, n-el: Mirosława Skalna
 Marek Osiniński 9 lat, SP nr 5, n-el: Mirosława Skalna
 Karol Jachna 9 lat, SP nr 5, n-el: Mirosława Skalna
 Bartłomiej Wróblewski 9 lat, SP nr 5, n-el: Mirosława Skalna
 Anna Błaszkiwicz 14 lat G nr 6, n-el: Marianna Stafirska
 Natalia Korganowska 15 lat, G nr 6, n-el: Marianna Stafirska
 Monika Onuch lat 6, MP nr 2, n-el: Krystyna Zwara
 Alicja Leśniak lat 6, MP nr 6, n-el: Ewa Madura
 Marta Sikorska lat 6, MP nr 6, n-el: Ewa Madura
 Kinga Iwaszkiewicz lat 7, MP nr 15, n-el: Mirosława Krywko
 Wiktoria Kuśmierczyk lat 5,5, MP nr 19, n-el: Alina Rabowska
 Aleksandra Krewczewska lat 16, II LO, n-el: Barbara Gadomska
 Barbara Szalej lat 16, II LO, n-el: Barbara Gadomska

/za fotografie/

Tymon Kamiński lat 16, II LO, n-el: Barbara Gadomska /za fotografie/
 Karolina Drózdź 8,5 lat, MDK, n-el: Wanda Kowalik
 Olga Marciniak 10 lat, MDK, n-el: Wanda Kowalik
 Adam Parol lat 6, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Kornelia Jaworska lat 6, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Marcin Koniszewski 9 lat, Kamil Radko lat 9, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Sylwia Szanel lat 16, MDK, n-el: Kinga Zaborowska /za fotografie/

Część II – WIOSNA

Nagrodzeni:

Karolina Dzierżawska 10 lat, MDK, n-el: Wanda Kowalik
 Marta Palacz 6 lat, Nikola Telesiewicz MDK, n-el: Wanda Kowalik
 Tymon Tomasz Kamiński lat 17, II LO, n-el: Barbara Gadomska /za zestaw fotografii/

Wyróżnieni:

Krzysztof Równicki 9 lat, SP nr 3, n-el: Anna Chumek
 Patrycja Kowalska 12 lat, SP nr 3, n-el: Wioletta Małachowska
 Kinga Wójcik 11 lat, SP nr 3, n-el: Wioletta Małachowska
 Iwo Dylewski 11 lat, SP nr 5, n-el: Renata Gwardzik
 Małgorzata Halczak 17 lat, ZSP nr 2, n-el: Teresa Reksnis
 Katarzyna Piegat 14 lat, G nr 6, n-el: Marianna Stafirska
 Mateusz Pluto-Prączyński 14 lat, G nr 6, n-el: Marianna Stafirska
 Bengier Aleksandra 15 lat G nr 6, n-el: Marianna Stafirska
 Paulina Kierecka lat 16, II LO, n-el: Barbara Gadomska
 Ewa Kordek lat 17, II LO, n-el: Barbara Gadomska
 Paulina Kalska lat 17, II LO, n-el: Barbara Gadomska
 Dorota Pawłowska lat 6, POA-Lębork, n-el: Grażyna Popin
 Łukasz Puzyrewski lat 8, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Kacper Sztark lat 6, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Karolina Deliga lat 6, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Rafał Szymański lat 8, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Karolina Zając lat 5, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Kasia Godlewska 10 lat, MDK, n-el: Wanda Kowalik
 Aleksandra Sawicka 10 lat, MDK, n-el: Wanda Kowalik

Część III – LATO**Nagrodzeni:**

Anna Pawłowska 12 lat, SP nr 5, n-el: Karolina Machutta
 Patryk Węsierski 10 lat, SP nr 5, n-el: Renata Gwardzik
 Natalia Jeżewska 7 lat, SP nr 7, n-el: Barbara Pieślak
 Magda Gil lat 16, II LO, n-el: Barbara Gadomska
 Natalia Pawełoszek 8 lat, MDK, n-el: Wanda Kowalik
 Jan Grocholski lat 7, MDK, n-el: Jolanta Kopczak

Wyróżnieni:

Weronika Maciejska 6 lat, Przedszkole nr 4, n-el: Anna Lulińska
 Julia Kraska 6 lat, Przedszkole nr 4, n-el: Anna Lulińska
 Oliwia Bielska 6 lat, Przedszkole nr 6, n-el: Joanna Urbańczyk
 Aleksandra Kowalska 11 lat, SP nr 2, n-el: Ewa Szuchyta
 Anna Woźniak 12 lat, SP nr 2, n-el: Ewa Szuchyta
 Szeli Tandon 11 lat, SP nr 3, n-el: Wioletta Małachowska
 Klaudia Szmidt 11 lat, SP nr 3, n-el: Wioletta Małachowska
 Marta Szocik 7 lat, SP nr 4, n-el: Małgorzata Skibińska
 Anna Pawłowska 12 lat, SP nr 5, n-el: Karolina Machutta
 Anna Hałaburda 10 lat, SP nr 5, n-el: Renata Gwardzik
 Oskar Czapiewski 9 lat, MDK, n-el: Wanda Kowalik
 Pamela Jackiewicz 9 lat, MDK, n-el: Wanda Kowalik
 Karolina Strzembowicz 7 lat, MDK, n-el: Wanda Kowalik
 Dominika Traczyk lat 6, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Mikołaj Szymczyk lat 6, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Alicja Bakika lat 6, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Dominika Nowak 7 lat, MDK, n-el: Kinga Zaborowska
 Karolina Krzyżanowska 6 lat, MDK, n-el: Kinga Zaborowska
 Justyna Motyl 6 lat, MDK, n-el: Kinga Zaborowska

Część IV – JESIEŃ**Nagrodzeni:**

Anabella Kazubska 8 lat, SP nr 7, n-el: Elżbieta Szymanowicz
 Katarzyna Piegat 14 lat, G nr 6, n-el: Marianna Roszkowska
 Wiktor Radomski 9 lat, MDK, n-el: Wanda Kowalik
 Dominika Hornośko 7 lat, MDK, n-el: Wanda Kowalik
 Monika Lipińska 18 lat ZSOiT, n-el: Milena Ginko /za zestaw fotografii/

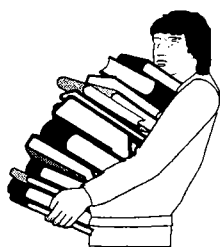
Wyróżnieni:

Natalia Kiwka 6 lat, MP nr 11, n-el: Iwona Lewańska
 Bartosz Krzoska 11 lat, SP nr 3, n-el: Wioletta Małachowska
 Paulina Danielewska 12 lat, SP nr 5, n-el: Renata Gwardzik
 Natalia Terefenko 10 lat, SP nr 5, n-el: Renata Gwardzik
 Jan Grocholski 7 lat, SP nr 7, n-el: Barbara Pieślak
 Jakub Borowski 10 lat, SP nr 8, n-el: Teresa Reksnis
 Mateusz Polanek 8 lat, SP nr 9, n-el: Elżbieta Wojciechowska
 Krzysztof Heliński 10 lat, SP nr 9, n-el: Elżbieta Wojciechowska
 Michał Wierzbicki 8 lat, SP nr 10, n-el: Wojciech Strutyński
 Adrian Szkrawan 8 lat, SP nr 10, n-el: Wojciech Strutyński
 Marta Rosiak 15 lat G nr 6, n-el: Marianna Roszkowska
 Ewelina Metlak 15 lat ZSP nr 2, n-el: Teresa Reksnis
 Martyna Płotka lat 16, I LO, n-el: Wanda Kowalik
 Urszula Siewierska lat 16, I LO, n-el: Wanda Kowalik
 Sylwia Szanel lat 16, I LO, n-el: Wanda Kowalik
 Aleksandra Rabowska lat 16, I LO, n-el: Wanda Kowalik
 Paulina Kierecka lat 17, II LO, n-el: Barbara Gadomska
 Natalia Woźniak lat 16, II LO, n-el: Barbara Gadomska
 Szymon Rybak lat 7, MDK, n-el: Wanda Kowalik
 Justyna Motyl 6 lat, MDK, n-el: Kinga Zaborowska
 Krzysztof Szaja lat 9, MDK, n-el: Kinga Zaborowska
 Natalia Zborowska lat 6, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Gabrysia Dwulit lat 7, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Mikołaj Szymczyk lat 6, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Anna Dąbrowska lat 6, MDK, n-el: Jolanta Kopczak
 Natalia Jeżewska lat 7, MDK, n-el: Jolanta Kopczak

Serdecznie gratulujemy wszystkim uczestnikom oraz laureatom drugiej i ostatniej edycji naszego konkursu. Zapraszamy do udziału w kolejnych inicjatywach związanych z twórczością plastyczną dzieci i młodzieży, o których informacje można będzie wkrótce uzyskać w naszej placówce i na stronie www: <http://www.mdk-slupsk.pl/>, e-mail: mdkslupsk@wp.pl, tel. 0~59 8425052 ♦

Jolanta Kopczak

współorganizator Konkursu
 Młodzieżowy Dom Kultury w Słupsku

KSIĄŻKI CZASOPISMA

Podróże z literaturą w tle

Miasto spadających aniołów

„Uwaga! Spadające anioły” – na początku lat siedemdziesiątych XX wieku, napis tej treści można było przeczytać na tablicy umieszczonej przed barokowym kościołem nad Canale Grande – Santa Maria della Salute, przed odrestaurowaniem jego marmurowych zdobień. Pisze o tym John Berendt, amerykański dziennikarz, w najnowszej książce o Wenecji pod takim właśnie tytułem.

Czy to możliwe, by o Wenecji napisać coś jeszcze?! Wszak już Mary Mc Carthy postawiła sprawę jasno: „nie można (o Wenecji) powiedzieć już nic, czego wcześniej by nie powiedziano”. A Henry James dodał: „nie jestem pewien, czy nie ma pewnej dozy zuchwalstwa w udawaniu, że coś jeszcze dodać można”.

Tak więc nie będę zuchwała, opisując nie tyle Wenecję, co historię, która mi się tam przydarzyła. Straciłam już rachubę moich wyjazdów do Wenecji. Nie ma to w tym przypadku znaczenia. Wiem jedno: z każdym kolejnym tam pobylem, odkrywam, jak mało o niej wiem.

Ponownie udowodnił mi to Predrag Matvejević w „Innej Wenecji”. Czytając tę książkę, ze zgrozą spostrzegłam, że w ogóle tej Wenecji, o której on pisze, nie znam. To odkrycie uspokoiło mnie i przyniosło ulgę. Tajemnicy i magii tego miasta nie sposób poznać do końca. I w tym tkwi jego niepowtarzalny urok.

Wyjazd w 1999 roku był szczególny. Świętowaliśmy z mężem nasze „srebrne wesele” i postanowiliśmy je uczcić właśnie w Wenecji. W przygotowaniu tej uroczystości uczestniczyły moje siostrzenice. Jedna i nich miała przyjechać z Turynu, gdzie mieszka i pracuje. Mieliśmy zatrzymać się w samym sercu Wenecji w hotelu „Gorizia” przy Ponte Rialto, a kolację tzw. „matrimoniale”, zjeść w uroczej restauracji, jakich wiele w Wenecji.

Gdy finalizowaliśmy sprawy naszej podróży, byłam akurat w trakcie lektury „Wspomnień i podróży” Moniki Żeromskiej, córki Stefana Żeromskiego. Monika wspomina swoje liczne wędrówki po świecie, przede wszystkim po Włoszech, które były jej pierwszą ojczy-

zną. Urodziła się we Florencji, nade wszystko kochała jednak Wenecję. Podczas pobytu w tym mieście, pod koniec lat trzydziestych XX wieku, była pod wrażeniem sceny, jaką zobaczyła, spacerując uliczkami, nieopodal Canale Grande. W hotelu „Luna” dostrzegła na tarasie jednego z apartamentów piękną parę. Kobieta w długiej eleganckiej sukni, z kieliszkiem szampana w dłoni, patrzyła w oczy młodemu mężczyźnie. Scena była tak romantyczna i tak utkwiała w pamięci Moniki Żeromskiej, że postanowiła kiedyś przyjechać z ukochanym mężczyzną i przeżyć podobną chwilę. Tak się stało w kilka lat po II wojnie światowej. Monika Żeromska spełniła swoje marzenie. Przyjechała do Wenecji ze swym wybranym i zamieszkała z nim w hotelu „Luna”. Podczas naszego jubileuszowego pobytu w Wenecji postanowiłam odnaleźć „Lunę”. Na próżno szukałam w przewodniku hotelu o tej nazwie. Zapadł się pod ziemię. Pogodziłam się z tym faktem, ale zagadka nie dawała mi spokoju.

W naszej „Gorzii” nie było już wolnych miejsc, ale Magdzie, siostrzenicy, która przyjechała z Turynu, udało się zdobyć pokój w hotelu „Baglioni”. Miło spędziliśmy w mieście popołudnie. Gdy nadszedł czas uroczystej kolacji, Magda zaproponowała, bym towarzyszyła jej do hotelu, gdyż chciała się przebrać na wieczór. Mimo euforycznego nastroju, byłam zmęczona całodzienną wędrówką, więc jej odmówiłam. Magda wprawdzie wspomniała, że ma piękny widok z pokoju, ale ja zbagatelizowałam ten sygnał, zajęta przygotowaniami do kolacji.

Do hotelu „Gorizia” wróciliśmy dobrze po północy. Siostrzenica miała wyjechać wczesnym rankiem, więc pożegnaliśmy się po kolacji i romantycznym spacerze. Rano obudził mnie mąż, który właśnie odkrył, przeglądając nową „porcję” prospektów, że hotel „Baglioni” to poszukiwana przez nas „Luna”(!), wykupiona przez bogatych Baglionich, którzy pod tą nazwą mają całą sieć hoteli we Włoszech. Byłam niepokieszona! Pobiegłam tam natychmiast, ale siostrzenica już wyjechała. Mogłam zwiedzić tylko główny hol, przyjrzeć się tablicy upamiętniającej sławnych gości hotelu, m.in. Ignacego Paderewskiego. Gdybym poszła tam dzień wcześniej, mogłabym zadzwonić po męża, usiąść na tarasie i tak jak nieznana kobieta przed laty, a potem Monika Żeromska, spojrzeć w oczy kochanemu mężczyźnie, a potem podziwiać gondole wolno sunące po Canale Grande. Cóż, zawiodła mnie intuicja. Chciałam napisać o tym do Moniki Żeromskiej, gdy jeszcze żyła, ale zabrakło mi odwagi. Dzisiaj tego żałuję, być może opowiedziałyby mi coś więcej, niż mogła zamieścić w dziennikach. ♦

Elżbieta Wisławska

Wprowadzenie do nauczania – powtórka dla nauczycieli

Staraniem poznańskiego wydawnictwa „Zysk i Spółka” ukazała się książka „Wprowadzenie do nauczania”¹, która rekomendowana jest przez autorów jako „znacząca, wzorcowa praca o przygotowaniu studentów do pracy we współczesnej klasie”. Autorzy zakładają, że książka ma wspierać studentów w ich pierwszych doświadczeniach nauczycielskich – w szczególności w mikro-kontekstach codziennego życia w klasie, związanych z konkretną jednostką, w konkretnej szkole, klasie czy na konkretnej lekcji.

Książka podzielona została na trzy części.

Pierwsza część pt. „**Niektóre perspektywy nauczania i uczenia się**” przedstawia niektóre ważne w anglosaskiej oświacie wątki ostatniego dziesięciolecia XX wieku, ukazując przy tym współczesną scenę codziennego nauczania i uczenia się.

W części drugiej pt. „Przygotowanie i planowanie zajęć” autorzy omawiają i poddają szczegółowej analizie wybrane kompetencje, jakimi powinni wykazywać się studenci zamierzający pracować w szkole – są to: wiedza przedmiotowa i jej przekazywanie oraz samodoskonalenie zawodowe. Świadomość tych kompetencji ukierunkowuje studentów do właściwego przygotowania i planowania zajęć. Za podstawę powyższych rozważań przyjęto model nauczania oparty na celach: *„Model zbudowany na celach może być stosowany na kilku poziomach i w kilku obszarach. Można przykładowo określić cele programu nauczania dla całej klasy, cele dla grupy na jeden rok lub dla przedmiotu, cele porozkładanych materiałów nauczania, cele pojedynczych lekcji, cele dla grupy uczniów lub indywidualnych dzieci. Mogą istnieć cele programu nauczania, cele środowiska fizycznego, emocjonalnego i społecznego, cele dotyczące zachowania i dyscypliny, cele metod nauczania i uczenia się, cele zaspokajania specjalnych potrzeb, cele równych możliwości, cele udoskonalenia szkoły”*.

W opozycji zestawiane są cele operacyjne i cele nieoperacyjne (ogólne i szczegółowe). Cele operacyjne dostarczają kryteriów oceny, służą m.in. do określenia efektywności lekcji. Niezależnie od tego, że proces nauczania-uczenia się jest doskonalony poprzez informowanie uczniów o wynikach ich starań, to przez porównanie tych wyników z założonymi celami szczegółowymi i ogólnymi można ocenić stopień ich osiągnięcia.

Najważniejsza jest trzecia część zatytułowana „Nauczanie praktyczne” zajmuje dwie trzecie jej zawartości. Na podstawie omówionych wcześniej aspektów przygotowawczych do nauczania w klasie (wstępne zaznajomienie się ze szkołą, cele ogólne i szczegółowe, rozkłady materiały nauczania, konspekty lekcji oraz lekcje obserwacyjne), autorzy prezentują praktyczne strony nauczania, a więc:

- nauczanie początkowe,
- nauczanie w szkole średniej,
- nauczanie grup o zróżnicowanych zdolnościach,
- zapewnianie wszystkim uczniom równych możliwości,
- kierowanie klasą i sprawowanie nad nią kontroli,
- rozwiązywanie problemów związanych ze środowiskiem klasowym i czynnikami sytuacyjnymi.

Książka jest nie tylko wielopłaszczyznowy przegląd elementów procesu nauczania – uczenia się, ich złożoności i wzajemnych relacji, ale też swoistym przewodnikiem dla studenta w doskonaleniu własnych kompetencji według schematu:

Dyscyplina → Metody nauczania → Techniki nauczania i uczenia się → Opracowanie programu nauczania → Ocenianie → Dalsze samodoskonalenie zawodowe

Zdaniem autorów schemat ten odzwierciedla porządek, w jakim studenci powinni uczyć się prowadzenia zajęć podczas praktycznego nauczania. Początkowo – wspólna praca z nauczycielem, aż do usamodzielnienia się (poprzez przejmowanie inicjatywy). W fazie wstępnej – podejmowanie prób w małej grupie studenckiej (związanych z zastosowaniem metod nauczania oraz technik uczenia i uczenia się).

W części czwartej pt. „**Ocenianie, prowadzenie dokumentacji i karty osiągnięć uczniów**” prezentowanych jest szereg kwestii i praktyk związanych z ocenianiem. Autorzy wskazują, że okazji do oceniania należy szukać nie tyle w codziennym nauczaniu, co w samodyscyplinie planowania, przeprowadzaniu, dokumentowaniu i relacjonowaniu oceniania. Następnie omawiają ważniejsze zagadnienia związane z celami i rodzajami oceniania, jego rzetelnością i trafnością, metodami gromadzenia danych do celów oceniania, stwarzaniem możliwości oraz okoliczności oceniania.

Mimo, że „Wprowadzenie do nauczania” jest adresowane do studentów, chcących dobrze przygotować się do praktyk studenckich, jak też do przyszłej pracy w szkole, publikacja ta może być użyteczna również dla

nauczycieli-praktyków jako forma aktualizacji ich wiedzy i doskonalenia umiejętności. Jeśli pominiemy te fragmenty, które dotyczą organizacyjno-ustrojowych zagadnień szkolnictwa anglosaskiego, pozostaje obszerny, a zarazem nowatorski w zamyśle wykład, porządkujący i zbierający takie problemy, jak:

- zależność między celami operacyjnymi a celami ogólnymi i szczegółowymi; przykłady celów operacyjnych i nie-operacyjnych,
- elementy planowania procesu nauczania-uczenia się, etapy opracowywania rocznego rozkładu materiału (z uwzględnieniem analizy sytuacyjnej szkoły i klasy, z podziałem na cykle tematyczne i poszczególne lekcje),
- ocena, samoocena i analiza przebiegu lekcji,
- formy organizacyjne w pracy z uczniami na lekcji (praca z grupą, praca problemowa, projekty, planowanie otwarte),
- strategie nauczania w grupach o zróżnicowanych zdolnościach,
- język w klasie – formy wypowiedzi słownej w klasie i cechy wypowiedzi (wprowadzenie, wyjaśnianie, pytania i przepytывanie, dyskusja, reagowanie, podsumowywanie),
- kierowanie klasą i kontrola nad nią – sposoby kierowania klasą, premie i kary,
- problemy dyscyplinarne – czynniki wpływające na zachowanie w klasie, kształtowanie dyscypliny podczas zajęć,
- rzetelność i trafność oceniania jako kontrola i gwarancja jakości,
- prowadzenie dokumentacji w zakresie oceniania – cele, stopień formalności, styl i forma dokumentacji,
- karta osiągnięć ucznia – cele, treść karty osiągnięć, uzupełnianie kart osiągnięć ucznia.

Zaletą książki jest język, jakim została napisana. Autorzy w sposób precyzyjny i klarowny porządkują i systematyzują znane zagadnienia, uzupełniając je o wyniki prowadzonych badań i doświadczenia wielu szkół. Dopełnieniem jest ujęcie tych problemów w 95 tabelach oraz bogata bibliografia (szkoda, że tylko anglosaska). ✦

Jerzy Paczkowski
konsultant ds. jakości ewaluacji
i diagnozy pedagogicznej
w ODN w Słupsku

Ptaki wiosenne

Ptaszek na sztachecie
Sąsiedniego ogrodu
PiFuje szklaną piFu
Piosenkę żałosną. –
Przed chwilą grał na flecie

Z melodyjnego lodu,
Lecz słońce flet stopiło
I w kropkach rozniosto. –
Tam znowu inny, wyżej,

Uparcie jak Chińczyk
Kiwający głową,
Trzęsie dzwonkiem ze szkła. –
Krokusy rosna, chyże,

W kolorowej stodyczy,
Jakby w ziemię płową
Cała tęcza zesza. –
Trawa wzrasta nagle,

Jak ciągnięta ręką,
Pachną niewinne kwiaty,
Powietrza balsaminy,
A kos w czarnym gardle,
Toczy nutę miękka,
Zaczerpnięta przed laty
W studni Meluzyny.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

¹ Louis Cohen, Lawrence Manion, Keith Morrison, Wprowadzenie do nauczania, Wydawnictwo „Zysk i S-ka”

Biblioteka ODN poleca...

 Pijarowska R., Seweryńska A.M.: Sztuka prezentacji: dać szansę młodzieży, czyli jak uczyć prezentacji: poradnik dla nauczycieli. Wyd.3. Warszawa: 2002. ISBN 83-02-08282-1

Książka jest poradnikiem dla wychowawców, pedagogów i psychologów szkolnych oraz nauczycieli, którzy chcą wykształcić w uczniach w umiejętność publicznego występowania. Zmiana oczekiwań wobec absolwentów szkół skłania pedagogów do innego spojrzenia na uczniów, zwłaszcza w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej. Nowoczesne kształcenie to wyposażanie uczniów w określone kompetencje, które między innymi przygotowują do zdawania egzaminów. Nowa matura, realia rynku pracy i wymagania stawiane ludziom „na starcie” wyznaczają nowe zadania nauczycielom i egzaminatorom, którzy oprócz otwartości i przychylności, powinni być gotowi do zmian w sposobie uczenia i egzekwowania wiedzy.

 Moneta-Malewska M., Malewska J.: Nie, które buduje. Warszawa: 2004. ISBN 83-02-08932-X

Publikacja jest przewodnikiem nie tylko w uczeniu się asertywności. Autorki piszą o tym, jak ważne w relacjach międzyludzkich jest kształtowanie pewności siebie oraz nabywanie umiejętności obrony własnego zdania i radzenia sobie z trudnymi emocjami w taki sposób, by nie ranić przy tym innych i nie rezygnować z własnego rozwoju. Podpowiadają, w jaki sposób trenować i pogłębiać asertywność.

 Sigmm M., Węgrzyn - Jonek E.: Budowanie szkolnego programu profilaktyki. Kraków: 2002. ISBN 83-88725-25-4

Czy wychowanie ma coś wspólnego z profilaktyką? Czy profilaktyka jest potrzebna w szkole? Czy profilaktyka dotyczy tylko osób uzależnionych? Jaką profilaktykę stosować wobec ogółu dzieci? Czy profilaktykami mogą być nauczyciele? Czego powinny dotyczyć działania profilaktyczne? Czy profilaktyka, to coś więcej niż informowanie młodych ludzi

o zagrożeniach związanych z narkotykami? Na te i inne pytania znajdziemy odpowiedź w poradniku. Jest on propozycją dla dyrektorów, nauczycieli i rad pedagogicznych. Zawiera wskazówki, w jaki sposób tworzyć program szkolnej profilaktyki.

 Serfontein G.: Twoje nadpobudliwe dziecko. Warszawa: 2005. ISBN 83-7469-109-3

Jest to książka z pogranicza psychologii, pedagogiki i pediatrii. Gordon Serfontein napisał ją, uwzględniając dwa rodzaje swoich doświadczeń: ojca kilkorga dzieci oraz lekarza-pediatry, który dotychczas miał pod swoją opieką około 8 000 małych pacjentów. Autor pragnie zwrócić uwagę czytelników, głównie nauczycieli, rodziców i lekarzy, na grupę dzieci, u których pojawiają się już na początku edukacji szkolnej określone trudności w uczeniu się. Dotyczą one mówienia, czytania, pisania, umiejętności matematycznych oraz takich procesów poznawczych, jak uwaga czy pamięć.

 Boguszewska A., Weiner A.: Edukacja plastyczno – muzyczna: 160 pomysłów na nauczanie zintegrowane w klasach I-III. Wyd.2. Kraków: 2004. ISBN 83-7308-346-4

Książka adresowana jest do nauczycieli klas początkowych, logopedów i pedagogów szkolnych oraz nauczycieli pracujących w świetlicach. Autorki świadomie zrezygnowały z uporządkowania tematycznego oraz podziału materiału na kolejnych klas. Przedstawione pomysły plastyczne i muzyczne ułatwiają organizację zajęć w taki sposób, by edukacja muzyczna i plastyczna, ujęta w krótkie sekwencje codziennych zajęć zintegrowanych, świetlicowych lub kompensacyjno- korekcyjnych była dla dzieci zarówno nauką jak i sposobem ich wychowania. ♦

*Wybrała Elżbieta Pliszka
konsultant ds. informacji pedagogicznej
w ODN w Słupsku*

To warto przeczytać WYBÓR ZE ZBIORÓW PBW W SŁUPSKU

INNOWACJE...
PROGRAMY AUTORSKIE...
WARSZTAT PRACY NAUCZYCIELA...

Innowacje

▪ Wydawnictwa zwarte

1. Innowacje pedagogiczne w Polsce w latach 1990 - 94: informator. - Wwa : CODN, 1994. - 150 s.
2. Innowacje pedagogiczne w Polsce w roku szkolnym 1994-1995 (z bazy danych CODN): informator. - Wwa : Wydaw. CODN, 1995. - 415 s.
3. Szczepańska Mariola. Sztuka działań innowacyjnych: program autorski, metoda projektów, metoda gier dydaktycznych, metoda symulacyjna. - Słupsk: „Grawipol”, 2004. - 105 s.

▪ Artykuły z czasopism

1. „Nauczanie muzyki poszerzone o elementy folkloru polskiego”: założenia innowacji z muzyki w klasach IV-VI / Chowaniec Ewa // Słupskie Studia Gimnazjalne. 2001, nr 2, s.12-15
2. Czas na młodych innowatorów. [kształtowanie twórczości technicznej] / Okraszewski Kazimierz // Wychowanie Techniczne w Szkole. 2004, nr 2, s.10-12
3. Informatyka w edukacji wczesnoszkolnej: program innowacyjny / Gorzeń Danuta // Informator Oświatowy. 2003, nr 4, s.28-29
4. Innowacja - drogą do podwyższenia jakości pracy przedszkola [Kąciki zainteresowań] / Bartodziej Danuta // Dyrektor Szkoły. 2005, nr 9, s.51-53
5. Innowacja pedagogiczna: formy taneczno - ruchowe, aerobik na zajęciach wychowania fizycznego / Marciniak Joanna // Informator Oświatowy. 2005, nr 1, s.31-33
6. Innowacja pedagogiczna w zakresie środków dydaktycznych - autorski pomysł na usprawnienie pracy szkoły / Kalińska Małgorzata // Gazeta Szkolna. 2004, nr 22, s.XI
7. Innowacja, inspiracja i urozmaicenie: nowe podejście do historii w trzecim etapie nauczania / Freeman Jerome, Weake Jane // Wiadomości Historyczne. 2006, nr 6, s.30-34
8. Innowacyjne modułowe programy kształcenia zawodowego / Figurski J., Kozieł E. // Pedagogika Pracy. 2005, nr 47, s.98-108
9. Nasz program innowacyjny techniki z informatyką / Sosnowska-Rutka B., Łoszczyk B. // Wychowanie Techniczne w Szkole. 2005, nr 2, s.4-11
10. Ukłon w stronę savoir-vivru. [program innowacyjny] / Pokorska Lidia // Nowe w Szkole. 2002. nr 3, s.III-IV

Programy autorskie

Zasady konstruowania, podstawy prawne, wskazówki metodyczne, przypadki szczególne.

▪ Wydawnictwa zwarte

1. Dumowska Bogumiła. Edukacja autorska w szkołach publicznych w Polsce. - Kraków: „Impuls”, 2003. - 312 s.
2. Figiel Monika. Szkoły autorskie w Polsce: realizacje edukacyjnych utopii. - Kraków: „Impuls”, 2001. - 304 s.
3. Szczepańska Mariola. Program autorski - warto spróbować. - Słupsk: Przedsiębiorstwo Reklamowo-Marketingowe „Image”, 2000. - 198 s.
4. Szczepańska Mariola. Sztuka działań innowacyjnych: program autorski, metoda projektów, metoda gier dydaktycznych, metoda symulacyjna. - Słupsk: „Grawipol”, 2004. - 105 s.

▪ Artykuły z czasopism

1. Jestem wolny - czyste ciało, czysta dusza. Program autorski warsztatów profilaktycznych / Podlipna Anna // Informator Oświatowy. 2002, nr 2, s.32-34
2. Konstruowanie programu szkolnego / Więckowski Ryszard // Życie Szkoły. 2000, nr 7, s.403-406
3. Problem budowy programu nauczania / Nałaskowski Stanisław // Wychowanie na co dzień. 2006, nr 1-2, s.36-40
4. Program pracy świetlicy na rok szkolny / Zajdel Krzysztof // Dyrektor Szkoły. 2000, nr 7-8, s.40-43
5. Program edukacji prozdrowotnej / Ugrynowicz Elżbieta // Życie Szkoły. 2004, nr 3, s.40-48
6. Układamy program własny / Rechnio Beata // Głos Nauczycielski. 2005, nr 34, s.13

Przedszkole i szkoła podstawowa

1. Angielski w szkole podstawowej: program autorski / Gulbinowicz Alicja // Informator Oświatowy. 2003, nr 4, s.40-41
2. Autorski program edukacji prozdrowotnej z propagowaniem aktywności ruchowej dla klas I-III „Na nogach do zdrowia” / Żołyńska Jolanta // Lider. 2005, nr 7-8, s.18-20
3. Autorski program gimnastyki korekcyjnej dla uczniów szkoły podstawowej / Kowalczyk Grzegorz // Wszystko dla szkoły. 2005, nr 6, s.1-3
4. Autorski program zajęć ruchowych w nauczaniu zintegrowanym - przyszłością edukacji zdrowotnej / Urniaż Jerzy, Jurgielewicz-Urniaż Marzena // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. 2006, nr 5, s.30-35
5. Bierzemy byka za rogi, czyli interpunkcja i ortografia, co do głowy trafia (własny program nauczania ortografii i interpunkcji) / Miśkiewicz Julia // Wszystko dla szkoły. 2006, nr 12, s.17-18

6. Godzina baśni: program dla I etapu edukacyjnego (klasy I-III) szkoły podstawowej / Banach B. // Wszystko dla szkoły. 2005, nr 5, s.15-22
7. Program edukacji czytelniczej i medialnej w szkole podstawowej (kl. IV-VI) / Stańko Anna // Biblioteka w Szkole. 2000, nr 10, s.1-14
8. Program zajęć gimnastycznych dla dziewcząt klas I-III / Proczek Agnieszka // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. 2006, nr 1, s.13-16
9. Twórcze kształcenie w szkole [Program edukacyjny „Żywioty”: lekcje twórczości w nauczaniu zintegrowanym K.J.Szmidta i J. Bonar] / Magda-Adamowicz Marzenna // Wychowanie na co dzień. 2006, nr 7-8, s.31-34

Gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalne

Wydawnictwa zwarte

1. Ruchniewicz Krzysztof. Edukacja europejska: Europa daleka czy bliska?: ścieżka edukacyjna - gimnazjum: program nauczania. - Wwa : PPWK; Wrocław : „Książnica-Atlas”, 2002. - 16 s.
2. Węglarczyk Grażyna. Bez ryzyka [program profilaktyki HIV/AIDS dla szkół ponadpodstawowych]. - Kraków: Wydaw. Grall, 1998. - 24 s.

Artykuły z czasopism

1. Edukacja europejska: program autorski „Euro – Podróż” / Jankowska Aleksandra // Informator Oświatowy. 2004, nr 3, s.12-13
2. Edukacja europejska w gimnazjum. [wkładka] / Banas-Kobylarska Teresa // Wychowanie na co dzień. 2006, nr 1-2, s. VIII-XII
3. Moja rodzina - mój region - moja Europa: program autorski dla klas licealnych / Rzędowska Anna // Wszystko dla szkoły. 2006, nr 10, s.2-5
4. Program autorski klasy dziennikarskiej z zagadnieniami edukacji europejskiej dla klas I-III [gimnazjum] / Baniewska Z., Płaziak-Janiszewska A. // Wszystko dla szkoły. 2002, nr 9, s.22-24
5. Program autorski przedmiotu Automatyzacja i robotyzacja procesów produkcyjnych / Jędrzejowski Sławomir // Szkoła Zawodowa. 2000, nr 1, s.9-14
6. Program ścieżki Edukacja czytelnicza i medialna w liceum ogólnokształcącym i profilowanym / Rudnicka Izabela // Biblioteka w Szkole. 2002, nr 12, s.1-8

Warsztat pracy nauczyciela

Wydawnictwa zwarte

1. Paszkowska-Rogacz Anna. Warsztat pracy europejskiego doradcy kariery zawodowej. – Wwa : KOWEZ, 2002. - 158 s.
2. Wojtasik Bożena. Warsztat doradcy zawodu: aspekty pedagogiczno- psychologiczne. - Wwa : WSiP, 1997. - 202 s.

Artykuły z czasopism

1. Kilka uwag o warsztacie pracownika socjalnego / Kraśjeko Izabela // Praca Socjalna. 2006, nr 4, s.105-110
2. Kwalifikacje i warsztat pracy nauczyciela prowadzącego gimnastykę kompensacyjno-korekcyjną / Trzcinka Dorota, Olszewska Elżbieta // Kultura Fizyczna. 2004, nr 9-10, s.23-27
3. Lekcje przedmiotowe z wykorzystaniem warsztatu biblioteki szkolnej i pedagogicznej: zestawienie bibliograficzne w wyborze / Gutowska Magdalena // Poradnik Bibliotekarza. 1999, nr 2, s.30-31
4. Mój warsztat pracy jako pedagoga-terapeuty / Bednarska Elżbieta // Szkoła Specjalna. 2001, nr 1, s.38-42
5. Nowoczesny warsztat nauczyciela historii (zestawienie zawiera wybór środków dydaktycznych oraz publikacji metodycznych) / Rębowski Mariusz // Wszystko dla szkoły. 2001, nr 6, s.25
6. Nowoczesny warsztat nauczyciela muzyki: zestawienie bibliograficzne / Rębowski Mariusz // Wszystko dla szkoły. 2002, nr 7-8, s.32-34
7. O pojęciu stylu w warsztacie polonisty szkolnego / Patrzalek Tadeusz // Polonistyka. 2000, nr 4, s.218-224
8. Projekt - Nowa Metoda Nauczania (na przykładzie warsztatów filmowych w Gdańsku) / Świdarska Elżbieta // Nowa Szkoła. 1998, nr 5, s.50-51
9. Warsztat pracy nauczyciela wychowania fizycznego w aspekcie ewolucji celów tego procesu. / Kosiba Grażyna // Kultura Fizyczna. 2000, nr 9-10, s.21-23
10. Warsztat zawodowy nauczyciela / Michalski Jarosław // Nowa Szkoła. 1999, nr 5, s.43-45
11. Warsztaty metodyczne PN. „Metody aktywne w nauczaniu” dla nauczycieli przysposobienia obronnego - jak to zrobić? [scenariusz] / Wenc Irena // Przysposobienie Obronne-Obrona Cywilna. 1999, nr 2, s.85-90

Opracowała i przygotowała:

Agata Szklarkowska

Wydział Informacyjno-Bibliograficzny

PBW w Słupsku

www.pbw.slupsk.pl
informacja@pbw.slupsk.pl

Nauczycielska Internetowa Księgarnia Edukacyjna NIKE CODN poleca nowości

SYTUACJE KRYZYSOWE W SZKOLE

Autor: Małgorzata Taraszkiewicz i Katarzyna Koszewska

ISBN: 978-83-60814-00-0

Liczba stron: 286

Wydano: Wydawnictwo CODN

Okładka: A4 Cena: 40,00zł

W ostatnich latach zmieniło się poczucie bezpieczeństwa nie tylko na świecie, ale także u nas, w Polsce. Do znanych nam zdarzeń kryzysowych, takich jak powódź, trzęsienia ziemi, pożary, skażenia chemiczne i biologiczne, epidemie, inwazje zwierząt i owadów, poważne zakłócenia w transporcie i telekomunikacji, doszły nowe zjawiska, m.in.: terroryzm, bioterroryzm, atak cybernetyczny.

Kryzys cywilizacyjny przyniósł ze sobą także nowe problemy w szkołach: agresję, przemoc, nietolerancję, bezradność.

Nauczyciele, rodzice i uczniowie często nie potrafią poradzić sobie z sytuacjami kryzysowymi, które naruszają ich godność i spokój.

Książka „Sytuacje kryzysowe w szkole” poświęcona jest diagnozowaniu i rozwiązywaniu kryzysów w szkołach. Publikacja jest adresowana do dyrektorów szkół, nauczycieli, kadry zarządzającej oświatą. Autorzy zebranych tekstów przedstawiają różne aspekty zarządzania sytuacjami kryzysowymi, podają praktyczne wskazówki dotyczące bezpieczeństwa w szkołach, prezentują materiały szkoleniowe dla rad pedagogicznych.

„Sytuacje kryzysowe w szkole” to pierwsza na polskim rynku książka poświęcona w całości kryzysowi w polskiej szkole.

DIAGNOSTYKA I PROFILAKTYKA W TEORII I PRAKTYCE PEDAGOGICZNEJ

Autor: Maria Deptuła (red.)

ISBN: 83-7096-606-3

Liczba stron: 428

Wydano: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego

Okładka: B5 Cena: 36,00zł

Książka koncentruje się wokół trzech głównych wątków: diagnostyki pedagogicznej czyli rozpoznawania warunków rozwoju i zagrożeń rozwoju dzieci i młodzieży; profilaktyki czyli zapobiegania pojawianiu się zagrożeń i wzmacniania czynników, chroniących dzieci i młodzież; wreszcie profilaktyki adresowanej do grup ryzyka - dzieci i młodzieży z rodzin nieprawidłowo funkcjonujących,

z zaburzeniami zachowania i trudnościami w realizacji zadań życiowych.

Publikacja, pozostając ciekawą propozycją dla studentów, przyczyni się zapewne do lepszego przygotowania działań profilaktycznych zarówno w szkołach, jak i szeroko rozumianych instytucjach wsparcia społecznego.

PROBLEMY ETYCZNE W BADANIACH I INTERWENCJI PSYCHOLOGICZNEJ WOBEC DZIECI I MŁODZIEŻY

Autor: Anna Brzezińska Zuzanna Toeplitz (red.)

ISBN: 978-83-89281-27-2

Liczba stron: 340

Wydano: Wydawnictwo Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej „Academica”

Okładka: B5 miękka Cena: 30,00zł

(...) Złożoność problemów, jakich doświadczają współcześnie dzieci, młodzież i osoby dorosłe oraz ich wielorakie uwarunkowania powodują, iż przed psychologami stają już nie tylko „proste” pytania o charakterze etycznym np. co do sposobu uzyskania zgody dziecka i jego rodziców na badania, przestrzegania zasady zachowania tajemnicy, uwzględniania różnych punktów widzenia, np. ucznia, nauczyciela i rodziców w procesie stawiania diagnozy problemu wychowawczego, konstruowania projektu pomocy psychologicznej o charakterze interwencji dla osób czy grup o odmiennym systemie wartości niż system wartości psychologa. Dzisiaj coraz częściej psychologowie muszą stawiać sobie pytania o charakterze wręcz dylematów etycznych, kiedy to nie ma możliwości podjęcia dobrej decyzji - dobrej w danym momencie dla wszystkich zaangażowanych w proces jej podejmowania stron. (...) Nasza książka ma z jednej strony dostarczyć wiedzy, z drugiej wskazać „miejsca wrażliwe” w pracy psychologa kierującego swe działania do dzieci i młodzieży, wreszcie - i to jest dla nas cel najważniejszy - uwrażliwić Czytelnika na kwestie etyczne i zachęcić do refleksji nad własnymi poczynaniami z takiej właśnie perspektywy. W żadnej mierze nie wyczerpujemy tematu, nie zamykamy dyskusji do obszarów przez nas wybranych i zanalizowanych. Odwrotnie - chcielibyśmy, aby przygotowana pod naszą redakcją książka otworzyła nowe obszary refleksji, zachęciła do stawiania pytań i do - już samodzielnego - poszukiwania nań odpowiedzi. (Ze Wstępu)

DZIECKO W KLASIE MONTESSORI. ODNIESIENIA TEORETYCZNE I PRAKTYCZNE

Autor: Beata Bednarczuk
 ISBN: 978-83-227-2633-4
 Liczba stron: 124
 Wydano: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej 2007
 Okładka: B5 Cena: 17,00zł

Beata Bednarczuk

Na początku XX wieku na bazie osobistych doświadczeń i obserwacji Maria Montessori wykreowała oryginalne, teoriopoznawcze podstawy pracy pedagogicznej z dzieckiem. Opracowała metodę zindywidualizowanego kształcenia, która do dnia dzisiejszego stanowi jedną z alternatywnych form edukacji dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. W niniejszej publikacji zarysowane zostały poglądy pedagogiczne Marii Montessori, podjęto również próbę spojrzenia na to, co dzieje się w klasie prowadzonej zgodnie z założeniami włoskiej badaczki. Prezentowana praca może stanowić inspirację dla pedagogów, którzy szukają wzorów edukacji otwartej czy aktywnej. Można ją także wpisać w nurt analiz i interpretacji idei integracji kształcenia, dotyczy bowiem modelu działań dydaktyczno-wychowawczych skoncentrowanych na dziecku. Z kolei skierowanie uwagi na wybrane aspekty pracy uczniów przemawia za tym, aby po książkę sięgnęli rodzice. Publikacja adresowana jest również do studentów kierunków nauczycielskich, kształtujących poglądy na rolę i zadania placówek edukacyjnych.

PRAWA UCZNIĄ W SZKOLE

[Przestrzeganie wybranych praw ucznia na podstawie badań. Analiza ogólnopolska.]
 Autor: Michał W. Kowalski, Mikołaj Jasiński
 ISBN: 83-87958-97-2
 Liczba stron: 141
 Wydano: Wydawnictwo CODN
 Okładka: A4 Cena: 25,00zł

Prawa ucznia w szkole. Przestrzeganie wybranych praw ucznia na podstawie badań. Analiza ogólnopolska prezentuje pionierskie przedsięwzięcie w polskim środowisku oświatowym, zrealizowane w ramach programu Rzecznik Praw Ucznia. Książka zawiera analizę badań socjologicznych, które zostały przeprowadzone na zlecenie

Ministerstwa Edukacji Narodowej, przez Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i kuratoria oświaty przy wsparciu merytorycznym Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Zakres badań socjologicznych obejmował upowszechnianie, przestrzeganie i egzekwowanie wybranych praw dziecka – praw ucznia: prawa do informacji, prawa do prywatności, prawa do wyrażania opinii oraz prawa do ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem. W badaniach realizowanych przez socjologów zaangażowani byli wizytatorzy odpowiedzialni za przestrzeganie praw ucznia w kuratoriach oświaty.

TRANSFORMACJA EDUKACJI W POLSCE NA TLE DAŻEŃ DO INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ [Tezy - poszukiwania - stan - perspektywy]

Autor: Małgorzata Schneider
 ISBN: 83-7096-577-6
 Liczba stron: 222
 Wydano: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego
 Okładka: B5 Cena: 26,00zł

Dyskusja na temat systemu edukacji - jej stanu, perspektyw i kierunków przekształceń, stała się szczególnie intensywna w latach poprzedzających przystąpienie Polski do Unii Europejskiej. Jest to dyskusja o tyle ważna, bo dotycząca bezpośrednio całego społeczeństwa. Autorka (...) przedstawia aktualną strukturę rodzimego systemu edukacyjnego, zasady i preferencje, dotyczące konstruowania programów kształcenia oraz kierunków przygotowywania kadry nauczycielskiej do pełnienia własnych funkcji w zreformowanym systemie. Dr Małgorzata Schneider przybliży dwa podstawowe aspekty tej dyskusji: diagnozy stawiane polskiemu systemowi oświaty oraz europejski wymiar zmian w polskim systemie edukacyjnym. Problematykę tę ujmuje w trzech rozdziałach: 1) Edukacja w Polsce w drugiej połowie XX wieku; 2) Europejski wymiar edukacji - stan i oczekiwania; 3) Reforma systemu edukacji w Polsce na tle wymiaru europejskiego. Zgromadzone materiały mogą stanowić doskonały punkt odniesienia do oceny sytuacji w polskim systemie oświatowym oraz porównania jej z państwami Unii Europejskiej. Skłania to do refleksji i przemyśleń, zwłaszcza w odniesieniu do ostatnich reform oświaty.

Ze strony sklepu internetowego
 Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli
www.nike.codn.edu.pl

OTRZYMUJĄ

INFORMATOR OŚWIATOWY

JEST DOSTĘPNY

- Biblioteka Narodowa - Ośrodek ISSN
- Biblioteka Jagiellońska - Sekcja Egzemplarza Obowiązkowego
- Mediateka Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie
- Pomorskie Kuratorium Oświaty w Gdańsku
- Delegatura Pomorskiego Kuratorium Oświaty w Słupsku
- Urząd Marszałkowski w Gdańsku - Departament Polityki Społecznej
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku
- inne ośrodki doskonalenia w kraju
- prenumeratorzy (placówki oświatowe i indywidualni czytelnicy)
- autorzy publikacji

prenumerata <
sprzedaż <
w siedzibie ODN
w Księgarni Szkolnej
w Słupsku
ul. Wojska Polskiego 28
udostępnianie <
w Bibliotece ODN
w Pedagogicznej Bibliotece
Wojewódzkiej w Słupsku

WSKAZÓWKI DLA PRZYGOTOWUJĄCYCH PUBLIKACJĘ

- *Artykuły i opracowania przeznaczone do publikacji należy dostarczać w postaci wydruku komputerowego i dyskietki zawierającej zapisany tekst.*
- *Tekst nie powinien przekraczać 6 stron formatu A4. Powinien być napisany czcionką wielkości 12 pkt., z zachowaniem marginesu i podwójnego odstępu między wierszami (lub 3 strony formatu A4, czcionka wielkości 12 pkt. i z zachowaniem pojedynczego odstępu między wierszami).*
- *Tekst należy podpisać własnoręcznie. Ponadto konieczne są następujące informacje: a) imię i nazwisko autora, b) miejsce pracy i ewentualnie pełniona funkcja (nauczyciel przedmiotu, pedagog, dyrektor, wicedyrektor itp.), c) adres domowy i (ewentualnie) numer telefonu.*
- *Do tekstu należy dołączyć oświadczenie stwierdzające, że materiał nie był opublikowany.*
- *Tabele, wzory matematyczne i rysunki należy stosować tylko wtedy, gdy jest to niezbędne.*
- *Należy stosować ogólnie przyjęte oznaczenia i symbole; unikać skrótów.*
- *Tekst powinien być komunikatywny, nienaganny pod względem poprawności językowej.*
- *W wykazie literatury podać należy te pozycje, z których autor korzystał, tj. książki, czasopisma, inną dokumentację.*
- *W przypadku artykułów o tematyce ogólnej (teoretycznej) oraz cytowania innych autorów bibliografia jest obowiązkowa (wzór opisu bibliograficznego w Nr 1/05 "Informatora Oświatowego" oraz na stronie www.odn.slupsk.pl).*

UWAGA:

- *Prosimy poprzedzać opisem sytuacji dydaktycznej w danym zespole uczniów:*
  - *konspekty*
  - *scenariusze zajęć*
  - *scenariusze imprez szkolnych.*

INFORMATOR OŚWIATOWY NR 1 /07 ISSN 1505-0904

ZESPÓŁ REDAKCYJNY: Jolanta Gierszewska, Dorota Iwanowicz, Renata Kołosowska, Lech Kowalewski, Jerzy Paczkowski, Elżbieta Pliszka, Iwona Poźniak, Marzena Tuliszka, Maria Grażyna Wieczorek

WSPÓŁPRACA: Małgorzata Buczak, Elżbieta Dudka, Jerzy Byczkowski, Irena Czyż, Władysława Hanuszewicz, Łucja Knop, Elżbieta Kowalczyk, Małgorzata Kowalska, Tamara Anna Kropiowska, Halina Krupa, Grażyna Maciejewska, Ewa Misiewicz, Grażyna Przybylak, Zofia Pstrągowska-Misiuk, Dorota Werbińska, Elżbieta Wild, Marek Wróblewski

SKŁAD KOMPUTEROWY: Marzena Tuliszka **KOREKTA:** Iwona Poźniak, Jolanta Gierszewska

WYKONANIE TECHNICZNE: Marta Jedlińska **OKŁADKA:** Drukarnia BOXPOL

WYDAWCA: Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, ul. Bałtycka 29, tel/fax sekretariat (059) 842-35-67, centrala (059) 842-34-62, redakcja (059) 842-42-18; www.odn.slupsk.pl; e-mail: odn@odn.slupsk.pl; sekretariat@odn.slupsk.pl; kursy@odn.slupsk.pl

Zastrzegamy sobie prawo do skracania tekstów i do nadawania im własnych tytułów. Materiały prosimy przysyłać na dyskietkach lub e-mailem: odn@odn.slupsk.pl Numer zamknięto 16.03.2007r.

INFORMATOR OŚWIATOWY

Nowa seria ★ Nowa seria ★ Nowa seria ★ Nowa seria

Czas na polski

Izabeli Muszyńskiej i Joanny Grzymały do nauczania języka polskiego w gimnazjum

klasa I

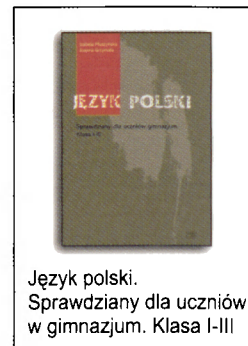

- Program nauczania
- Podręcznik
- Poradnik metodyczny dla nauczycieli
- Scenariusze lekcji + 10 reprodukcji na foliach

klasa II

- Podręcznik cz. 1.
  - Podręcznik cz. 2.
  - Poradnik metodyczny dla nauczycieli + CD
  - Scenariusze lekcji
- Do podręcznika dołączono reprodukcje na foliach

Język polski.
Sprawdziany dla uczniów
w gimnazjum. Klasa I-III

klasa III

- Podręcznik cz. 1.
- Podręcznik cz. 2.
- Poradnik metodyczny dla nauczycieli + CD
- Scenariusze lekcji

Przyroda z przyrodą

klasa 4

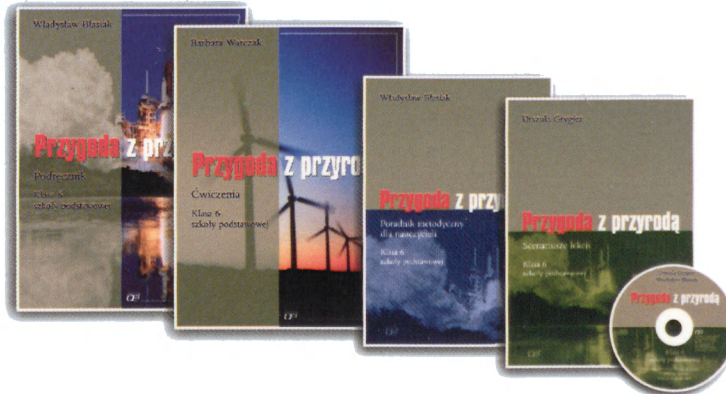
klasa 5

Seria do klasy 4 – 6 składa się z:

- Programu nauczania w klasach 4 – 6 szkoły podstawowej, autorstwa: Władysława Błasiaka
- Podręczników, autorstwa: Władysława Błasiaka
- Ćwiczeń, autorstwa: Barbary Warczak
- Poradników metodycznych dla nauczycieli, autorstwa: Władysława Błasiaka
- Scenariuszy lekcji, autorstwa: Urszuli Grygier

klasa 6

	<p>Metoda projektów w nauczaniu przyrody w klasach 4 – 6 szkoły podstawowej. Scenariusze Urszula Grygier</p>	<p>Zbiór foliogramów do nauczania przyrody w klasach 4 – 6 szkoły podstawowej</p>
--	--	---